

©TVLA

LOKALE ONTWIKKELINGSSTRATEGIE 2023-2027

LEADER VLAAMSE ARDENNEN TOT DENDER

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

provincie
Oost-Vlaanderen

1. Inhoudstafel

INLEIDING	5
DEEL I: OPMAAK LOS	6
1. Afbakening van het gebied.....	6
1.1 Cijfermatige criteria.....	7
1.2 Beschrijvende criteria.....	8
1.2.1 Het gebied vormt fysisch-geografisch en landschappelijk een geheel	8
1.2.2 Het gebied vormt socio-economisch een geheel.....	9
1.2.3 Het gebied is bestuurlijk coherent.....	9
1.2.4 Er is een dynamische samenwerking en representatieve vertegenwoordiging van de relevante lokale plattelandsactoren	10
2. Algemene beschrijving van het gebied	12
2.1 Basisgegevens van het gebied.....	12
2.1.1 Socio-demografische gegevens.....	12
2.1.2 Socio-economische gegevens	18
2.1.3 Bestaande mobiliteitsinfrastructuur.....	24
2.1.4 Algemene toeristische informatie	27
2.1.5 Globaal overzicht ruimtegebruik	30
2.2 Overzicht van het plattelandsbeleid	36
2.2.1 Van Europees naar gebiedsgericht plattelandsbeleid	36
2.2.2 Provinciaal beleid.....	38
2.2.3 Regionale of gebiedsgerichte projecten	39
2.3 Evaluatie LEADER Vlaamse Ardennen 2014 – 2022	39
2.3.1 Algemene cijfergegevens.....	40
2.3.2 Analyse.....	41
3. Thematische analyse	44
3.1 Landschapskwaliteit en biodiversiteit	44
3.2 Innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie & -afzet en valorisatie van biomassaresten	46
3.3 Leefbare en levendige dorpen	48
4. Het participatief proces.....	51
4.1 Voortraject	51
4.1.1 Focusgroep.....	51
4.1.2 Stakeholderbevraging.....	51
4.1.3 LEADER-dag.....	52
4.2 Opstellen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie	53

5.	Uitdagingen en kansen	54
5.1	Landschapskwaliteit en biodiversiteit	55
5.1.1	Potentiekaarten landschapskwaliteit en biodiversiteit	56
5.2	Innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie & afzet, en valorisatie van biomassaresten	60
5.2.1	Potentiekaarten land- en tuinbouw.....	62
5.3	Leefbare en levendige dorpen	63
5.3.1	Potentiekaarten (be)leefbare dorpen.....	65
6.	Interventiologica.....	67
6.1	Wat doen andere actoren al op dit moment?.....	68
6.1.1	Europese programma's.....	68
6.1.2	Andere relevante instrumenten	75
DEEL II: Actieplan		77
1.	Algemene aandachtspunten	78
2.	Doelstellingen.....	79
	SD 1: De Vlaamse Ardennen wil een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren.....	80
	OD 1: Het bodem- en water- en luchtsysteem als uitgangspunt om landschap en landbouw klimaatbestendig te maken	79
	OD 2: Groenblauwe netwerken worden zowel in de open ruimte als in de bebouwde omgeving opgezet en met elkaar verbonden	80
	SD 2: De land- en tuinbouw in de Vlaamse Ardennen is leefbaar en duurzaam, en biedt ruimte voor lokale productie en consumptie.....	82
	OD 3: Partnerschappen ondersteunen die landbouw en natuur nauwer verweven in het landschap.....	82
	OD 4: Duurzame landbouwverbreding stimuleren en uitdragen van lokale voedselstrategieën	83
	SD 3: De Vlaamse Ardennen verhoogt de (be)leefbaarheid van de dorpen met respect voor de eigenheid van de leefomgeving en streekidentiteit.....	85
	OD 5: Bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van dorpskernen	85
	OD 6: De beleving van de streekidentiteit verhogen voor inwoners en bezoekers	86
DEEL III: Uitvoering LOS		88
1.	Projectoproepen.....	88
1.1	Begunstigden.....	88
1.2	Selectieprocedure en criteria	88
1.3	Soorten projecten.....	90
1.3.1	Microprojecten	91
1.3.2	Reguliere projecten.....	91

1.3.3	Koepelprojecten.....	91
1.3.4	Samenwerkingsprojecten	92
1.4	Vereenvoudigde kostenopties	94
2.	Communicatie	94
2.1	Interne communicatie	104
2.2	Externe communicatie op projectniveau	105
2.3	Externe communicatie van het programma.....	106
3.	Monitoring en evaluatie	94
3.1	Europese resultaatsindicatoren	95
3.1.1	Slimme transitie plattelandseconomie	95
3.1.2	Aansluiting van het platteland van Europa	95
3.1.3	Bevordering van de sociale inclusie	96
3.1.4	Betere organisatie van de voorzieningsketen.....	96
3.1.5	Milieu- en klimaat-gerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden	96
3.1.6	Groei en jobs in plattelandsgebieden	96
3.1.7	Ontwikkeling van de plattelandseconomie.....	97
3.2	Vlaamse Indicatoren.....	97
3.3	Overzicht indicatoren per doelstelling	98
3.4	Werking van de Lokale Actiegroep.....	101
4.	Participatie tijdens uitvoering LOS	108
5.	Horizontale doelstellingen	108
5.1	Samenwerking.....	108
5.2	Innovatie.....	109
5.3	Kennisuitwisseling	109
5.4	Gelijke kansen	110
5.5	Netwerkvorming.....	111
DEEL IV: Lokale Actiegroep (LAG)		112
1.	Samenstelling	112
2.	Juridische structuur	114
3.	Werking en organisatie	114
DEEL V: Financieel beheer.....		119
1.	Indicatief financieel plan	119
2.	Organisatie van het financieel beheer binnen de LAG.....	120

Inleiding

In 1991 lanceerde de Europese Commissie het initiatief '**Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale**' (LEADER), dat tot doel heeft kwalitatief hoogstaande, geïntegreerde en originele strategieën voor een duurzame plattelandsontwikkeling uit te werken en te ondersteunen die tot een verbetering van de leefbaarheid in het gebied leiden.

Er wordt in de zogenaamde LEADER-gebieden dus een bovenlokale, gebiedsgerichte samenwerking opgestart met als doel tot een duurzame ontwikkeling te komen van deze plattelandsgebieden. De waarden en methodiek van het Europese LEADER-programma komen vrijwel volledig overeen met deze van het plattelandsbeleid in Oost-Vlaanderen. De Provincie is omwille van haar taakstelling en de expertise in kader van LEADER nauw betrokken bij het opstellen en de uitvoering van de Lokale Ontwikkelingsstrategie. Dit altijd met respect voor de autonomie van de Lokale Actiegroep.

In elk LEADER-gebied verenigen lokale actoren (dit zijn zowel publieke instanties, middenveldorganisaties als private personen) zich in een **Lokale Actiegroep (LAG)**. Deze groep krijgt de verantwoordelijkheid en bijhorende financiële middelen om samen een visie of een **Lokale Ontwikkelingsstrategie voor het gebied** uit te denken. De Lokale Actiegroep selecteert projecten om met LEADER-middelen uit te voeren. De belangrijkste meerwaarde van het LEADER-programma zijn: het integrale karakter, de verschillende partners en sectoren die samenwerken en het opbouwen van sociaal kapitaal, door lokale kennis, initiatief, motivatie en betrokkenheid.

Het Europese netwerk voor plattelandsontwikkeling schuift **zeven LEADER-waarden** naar voor (zie figuur 1 onder). Hieruit blijkt dat de stakeholders in de LEADER-gebieden de beste deskundigen zijn om de ontwikkeling van hun gebied aan te sturen. Een bottom-up aanpak zorgt ervoor dat de lokale stakeholders kunnen bijdragen aan het uitstippelen van een ontwikkelingstraject voor hun gebied, dat aansluit bij hun behoeften, verwachtingen en plannen.

De maatregel LEADER is opgenomen in het GLB Strategisch Plan voor 2023-2027.

Figuur 1: De 7 waarden van de LEADER methodiek

DEEL I: OPMAAK LOS

1. Afbakening van het gebied

Het LEADER-gebied voor de Vlaamse Ardennen tot Dender is een heuvelachtige streek in het zuiden van de Provincie Oost-Vlaanderen, variërend in hoogte tussen 5 en 151 meter. De heuvelrij van de Vlaamse Ardennen loopt over de taalgrens over in de Henegouwse streek Pays des Collines, die een geografisch geheel vormt met de Vlaamse Ardennen.

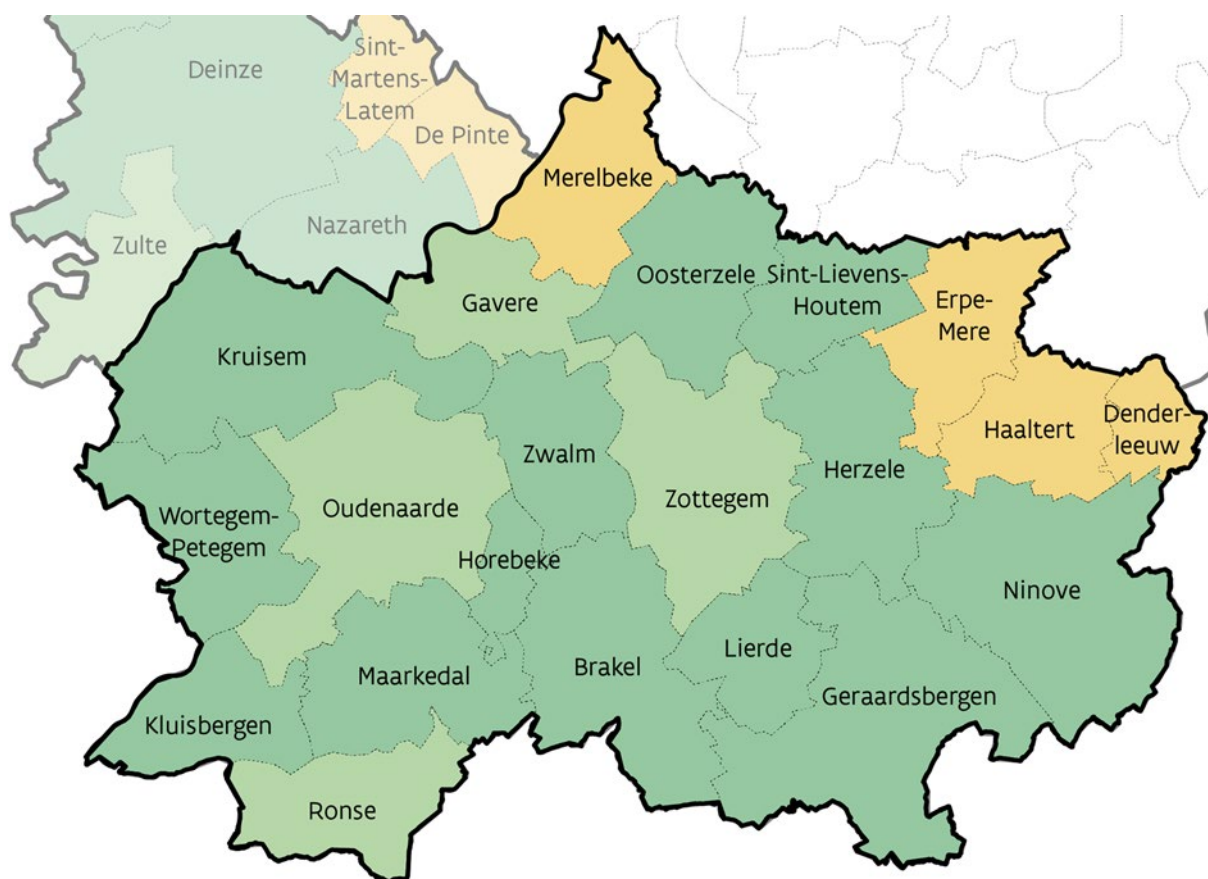
De Vlaamse Ardennen zijn een kleinschalig, reliëfrijk landschap met bossen, kouters en graslanden doorweven met kleine landschapselementen. Er zijn tal van bronnen, karaktervolle dorpjes, familiale landbouwbedrijven, water- en windmolens te vinden.

Verschillende heuvelruggen worden doorsneden door de Scheldevallei (vanuit Gent richting Oudenaarde) en de Dendervallei (vanuit Aalst richting Geraardsbergen). Dit glooiend landschap is het gevolg van een langdurig geologisch proces. Meerdere plekken in het gebied zijn Europees beschermd als Natura 2000 habitatrictlijnengebied Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuid-Vlaamse bossen.

Door het reliëf was de streek erg geschikt voor windmolens op de heuveltoppen en watermolens op de vervalrijke beken, vnl. in de Zwalmvallei. Er komen op de heuvels van de streek bovendien nog verschillende historische (bedevaart)kapellen voor. Er werden ook verschillende kastelen en landhuizen gebouwd. Verschillende van deze erfgoedwaarden zijn te bezichtigen.

Het gebied heeft ook heel wat toeristische troeven. Het is een walhalla voor fietsers en wandelaars. De regio is erg bekend bij de wielrenners voor de kasseistroken en de hellingen die in verschillende wielervedstrijden regelmatig beklommen worden. Er is heel wat plattelandstoerisme in de beboste heuveltoppen en pittoreske dorpskernen.

In de Vlaamse Ardennen tot Dender worden ook verschillende traditionele folkloristische evenementen georganiseerd (Fiertel, Krakelingen) en zijn er tal van streekproducten zoals de Geraardsbergse mattentaarten (deze zijn zelfs een Europees beschermd streekproduct), geutelingen uit Elst, Balegemse jenever en Oudenaards bruin bier. Dit zijn topproducten gebaseerd op eeuwenoude recepten die van generatie op generatie werden doorgegeven.

Figuur 2: Kaart van het voorgestelde LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender

Voor het **LEADER-gebied** maken we een zinvol geheel bestaande uit 21 gemeenten: Kruisem, Wortegem-Petegem, Kluisbergen, Maarkedal, Zwalm, Horebeke, Brakel, Lierde, Oosterzele, Geraardsbergen, Herzele, Sint-Lievens-Houtem, Ninove, Ronse, Oudenaarde, Zottegem, Gavere, Merelbeke, Haaltert, Erpe-Mere en Denderleeuw.

De grootstad Gent en centrumstad Aalst maken geen deel uit van het LEADER-gebied.

In vergelijking met de vorige LEADER-periode is dit gebied uitgebreid met 5 nieuwe gemeenten: Ninove, Erpe-Mere, Haaltert, Merelbeke (excl. de deelgemeente Merelbeke) en Denderleeuw (excl. de deelgemeente Denderleeuw)

In wat volgt lees je hoe en waarom dit LEADER-gebied volledig voldoet aan alle vooropgestelde criteria.

1.1 Cijfermatige criteria

Het LEADER-gebied telt in totaal 334.348 inwoners. Volgende tabel geeft de cijfermatige onderbouwing weer voor de samenstelling van het LEADER-gebied en toont het aantal inwoners per km² en het percentage ruimtebeslag. In Merelbeke heeft Merelbeke-centrum een hoge bevolkingsdichtheid en een hoog ruimtebeslag in vergelijking met de andere gemeenten. Om die reden wordt Merelbeke-centrum niet opgenomen in het LEADER-gebied maar de zuidelijke deelgemeenten met landelijk karakter wel.

Ook Denderleeuw-centrum wordt niet opgenomen in het LEADER-gebied. Wel worden deelgemeenten Iddergem en Welle meegenomen, ondanks de verstedelijking van Welle. Er is

namelijk veel potentieel voor landschapsonwikkeling binnen de landelijke zones Broekpark, deel kouter, Wildebeekstraat, en Wildebeek.

Tabel 1: Cijfermatige berekeningen voor het LEADER-gebied (bron: Provincie Oost-Vlaanderen)

Gemeente	Deelgemeente	Inwoners Rijksregister (2021)	Oppervlakte km ² (2021)	Oppervlakte ruimtebeslag km ²	Inwoners per km ² (2021)	Opp. ruimtebeslag [%] (2019)
Kruisem		15.771	71,59	19,12	220,3	26,70%
Wortegem-Petegem		6.447	42,47	9,39	151,8	22,10%
Kluisbergen		6.685	30,63	7,2	218,25	23,50%
Maarkedal		6.366	46,16	8,26	137,91	17,90%
Zwalm		8.231	33,88	7,96	242,95	23,50%
Horebeke		2.010	11,25	2,36	178,67	21,00%
Brakel		14.752	56,96	12,94	258,99	22,70%
Lierde		6.629	26,32	5,55	251,86	21,10%
Oosterzele		13.751	43,57	11,97	315,61	27,50%
Geraardsbergen		34.004	80,05	22,05	424,78	27,50%
Herzele		18.426	47,91	11,81	384,6	24,70%
Sint-Lievens-Houtem		10.470	27,05	7,96	387,06	29,40%
Ninove		39.417	73,12	21,62	539,07	29,60%
Ronse		26.522	34,7	14,68	764,32	42,30%
Oudenaarde		31.688	68,92	22,84	459,78	33,10%
Zottegem		26.943	57,46	17,47	468,9	30,40%
Gavere		12.999	31,6	9,83	411,36	31,10%
Haaltert		18.889	30,52	10,34	618,91	33,90%
Erpe-Mere		20.282	34,41	13,13	589,42	38,20%
Merelbeke						
	Bottelare	1.857	3,01	1,23	616,94	41,00%
	Lemberge	1.025	4,3	1,44	238,37	33,40%
	Melsen	1.441	3,82	1,14	377,23	29,80%
	Munte	613	5,18	0,87	118,34	16,80%
	Schelderode	1.577	5,67	1,52	278,13	26,80%
Denderleeuw						
	Iddergem	2.772	2,95	1,13	939,66	38,40%
	Welle	4.781	4,16	2,05	1149,28	49,20%

Tabel 2: Totale cijfers voor het LEADER-gebied

Totaal LEADER-gebied	
Inwoners/km ² 2021	Ruimtebeslag % 2019
380,95	28,01%

Dertien gemeenten zijn plattelandsgemeenten en vormen de kern van het gebied.

Over het gehele LEADER-gebied is het aantal inwoners/km² gelijk aan 380,95 (2021) en het totale percentage ruimtebeslag (2019) gelijk aan 28,01%.

1.2 Beschrijvende criteria

1.2.1 Het gebied vormt fysisch-geografisch en landschappelijk een geheel

Het gebied is homogeen met een grote mate van herkenbaarheid als heuvelachtig landschap. Het grootste deel van dit LEADER-gebied is officieel erkend als Regionaal Landschap en vormt een bekende toeristische regio. Het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender komt ook in afbakening en naam overeen met het werkingsgebied van de Bosgroep. De Vlaamse Ardennen zijn

ook kandidaat om een erkenning te verkrijgen als Vlaams Landschapspark, doch de gebiedsafbakening van dit landschapspark komt niet helemaal overeen met het LEADER-gebied.

De Vlaamse Ardennen tot Dender vormen een glooiend landschap tussen de Schelde- en de Dendervallei en is een samenhangend gebied van een aantal traditionele waardevolle landschappen, zoals o.a. het land van Wetteren en Lede, het land van Zottegem, de Zwalmstreek, de Vlaamse Ardennen, de Scheldevallei en de Dendervallei. Verschillende vlakvormige, lijnvormige en puntvormige landschapselementen kenmerken de regio. Het gebied bevat ook heel wat ankerplaatsen en relictzones die opgenomen zijn in de Landschapsatlas.

De gemeente Merelbeke maakt duidelijk mee deel uit van de Scheldevallei van Gent tot Doornik (Scheldebekken zonder getijdewerking) die dwars doorheen het westelijk deel van de Vlaamse Ardennen loopt. Verschillende van de ruimtelijk structurerende landschapselementen zetten zich door van Merelbeke naar Gavere en Oosterzele. De gemeente Merelbeke is ook onderdeel van een kleiner landelijk open ruimte gebied ten zuiden van Gent.

Haaltert, Erpe-Mere en Denderleeuw behoren fysisch-geografisch tot het afwisselend droge- en vochtige leemgronden tussen de Schelde en de Dendervallei, in nauwe samenhang met het middendeel van de Vlaamse Ardennen. Haaltert, Erpe-Mere en Denderleeuw behoren samen tot het traditioneel landschap van het Land van Zottegem en vormen dus ook onderdeel van de Vlaamse Ardennen.

1.2.2 Het gebied vormt socio-economisch een geheel

Het LEADER-gebied bestaat uit kleinere gemeenten met een inwonersaantal tussen de 2000 en de 20.000 inwoners. Geraardsbergen, Ninove, Ronse, Oudenaarde, Zottegem en Merelbeke zijn hierbij de uitschieters met een hoger inwonersaantal. Maarkedal is de dunst bevolkte gemeente met 137,8 inwoners per km². In totaal heeft het LEADER-gebied 334.348 inwoners op een oppervlakte van bijna 877,66 km². Dit betekent een bevolkingsdichtheid van 380,95 inwoners/ km². Gezien de steeds ouder wordende bevolking heeft dit gebied ook te kampen met een steeds toenemende vergrijzingsdruk.

Het inkomensniveau is vergelijkbaar met het gemiddelde voor Oost-Vlaanderen, Merelbeke scoort opvallend hoger, liggend in de rand van het grootstedelijk gebied Gent. Ronse scoort dan weer opvallend lager. In verschillende gemeenten is de ouderdom van het woningenbestand beduidend hoger dan in de rest van Oost-Vlaanderen. De bebouwingsgraad in de gemeenten van de Vlaamse Ardennen varieert tussen 2-10% (2022). Er is meer open ruimte dan gemiddeld in Oost-Vlaanderen (71,2% t.o.v. 66,7% - 2019).

De arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door een hoge activiteitsgraad. Het aandeel werkende in de primaire sector scoort een beetje lager dan gemiddeld voor Oost-Vlaanderen (1,5% t.o.v. 1,7% - 2019). De oppervlakte voor cultuurgrond is hoger dan gemiddeld voor Oost-Vlaanderen (53% t.o.v. 49,4% voor 2021), dit duidt op het rurale karakter van het gebied.

1.2.3 Het gebied is bestuurlijk coherent

Het LEADER-gebied ligt volledig in de provincie Oost-Vlaanderen en komt grotendeels overeen met het werkingsgebied van intercommunale SOLVA (21 steden en gemeenten). Vanaf 2019 bundelde SOLVA de krachten met Streekoverleg Zuid-Oost-Vlaanderen. SOLVA is een betrouwbare partner voor de steden en gemeenten en zet in op intergemeentelijke samenwerking als middel om de regio te versterken.

Het grootste deel van het gebied behoort tot het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen.

1.2.4 Er is een dynamische samenwerking en representatieve vertegenwoordiging van de relevante lokale plattelandsactoren

De lokale gemeentebesturen en SOLVA zijn betrokken bij de verdere uitwerking en implementering van het plattelandsbeleid, alsook de regionale organisaties, socio-culturele partners en beroepsorganisaties die voor deskundigheid op het terrein zorgen.

Gedetailleerde informatie over de totstandkoming en representatieve samenstelling van de Lokale Actiegroep lees je in DEEL VI De Lokale Actiegroep.

Besluit

Volgend overzicht geeft aan dat het voorgestelde LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender voldoet aan de ontvankelijkheidscriteria:

Criteria	
Het LEADER-gebied moet minstens 3 plattelandsgemeenten omvatten en vormt de kern van het LEADER-gebied	Ja
De centrumsteden zijn niet opgenomen	Ja
Bevolkingsdichtheid is maximaal 350 inw/km ² of heeft een ruimtebeslag van maximaal 30%	Ja
Het gebied vormt een fysisch-geografisch, landschappelijk en sociaaleconomisch geheel	Ja
Het gebied is bestuurlijk coherent. Bij de afbakening wordt gestreefd naar afstemming met de regiovorming op Vlaams niveau.	Ja
Het gebied beschikt over een dynamische samenwerking en representatieve vertegenwoordiging van de relevante plattelandsactoren.	Ja

Figuur 3: LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender op niveau deelgemeente

2. Algemene beschrijving van het gebied

2.1 Basisgegevens van het gebied

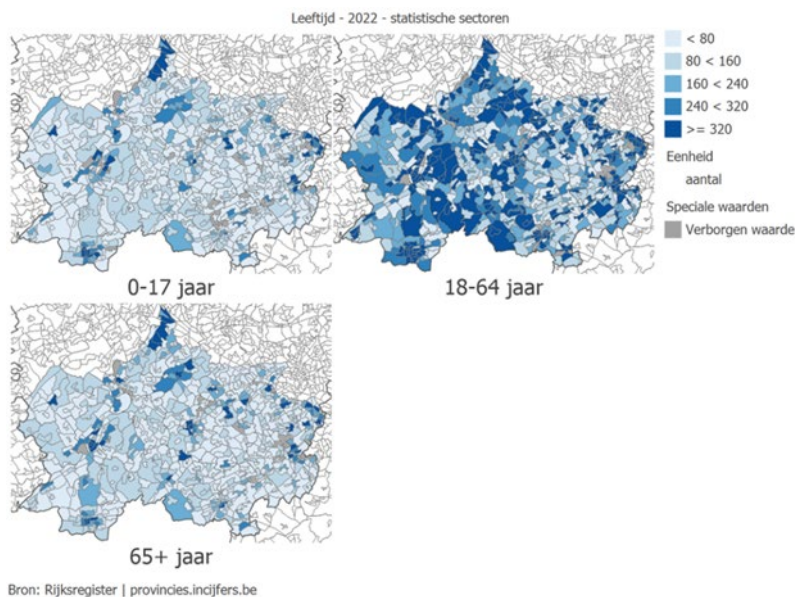
Uit provincies.incijfers.be worden een aantal kwantitatieve gegevens gehaald die het LEADER-gebied typeren en hieruit kunnen, vaak in combinatie met de analyse-kaarten in de thematische analyse een aantal uitdagingen geformuleerd worden in het kader van een duurzaam plattelandsbeleid.

In de gegevens die volgen worden alle deelgemeenten van de gemeenten Denderleeuw en Merelbeke meegenomen.

2.1.1 Socio-demografische gegevens

2.1.1.1 Leeftijdsverdeling

Onderstaande kaarten en bijhorende tabel geven de leeftijdsverdeling weer van de bevolking in drie categorieën: 0-17jaar, 18-64jaar en de 65-plussers en de evolutie gedurende de laatste 10 jaar.

BEVOLKING

	0-17 jaar (t.o.v. inwoners) [%]		18-64 jaar (t.o.v. inwoners) [%]		65+ jaar (t.o.v. inwoners) [%]		totaal aantal inwoners volgens Rijksregi ster	
	2012	2022	2012	2022	2012	2022	2012	2022
	Brakel	18,9%	17,8%	60,6%	59,5%	20,5%	22,7%	14.341
Gavere	19,1%	18,1%	63,6%	60,5%	17,3%	21,4%	12.538	13.209
Geraardsbergen	19,5%	19,2%	61,7%	59,8%	18,9%	21,0%	32.723	34.366
Herzele	19,2%	18,9%	62,9%	61,0%	17,9%	20,1%	17.260	18.497
Horebeke	20,3%	17,2%	55,8%	55,7%	23,9%	27,1%	2.062	2.021
Kluisbergen	21,3%	19,9%	59,8%	60,2%	18,9%	19,9%	6.461	6.796
Kruisem	20,7%	19,4%	61,5%	60,8%	17,8%	19,8%	15.449	15.885
Lierde	19,6%	19,0%	61,1%	59,0%	19,3%	22,0%	6.547	6.690
Maarkedal	19,5%	17,6%	59,2%	58,5%	21,4%	23,9%	6.441	6.389
Ninove	19,4%	19,9%	62,3%	59,0%	18,3%	21,1%	37.312	39.667
Oosterzele	20,4%	19,8%	62,1%	60,0%	17,5%	20,1%	13.432	13.844
Oudenaarde	18,7%	18,4%	62,0%	60,3%	19,3%	21,3%	30.308	31.898
Ronse	23,3%	23,4%	58,7%	57,2%	18,0%	19,3%	25.432	26.698
Sint-Lievens-Houtem	19,6%	19,1%	61,4%	60,8%	18,9%	20,1%	9.997	10.514
Wortegem-Petegem	20,5%	19,6%	62,2%	60,0%	17,3%	20,3%	6.286	6.514
Zottegem	17,3%	18,3%	62,0%	59,0%	20,7%	22,7%	25.419	27.365
Zwalm	20,4%	19,0%	61,6%	60,3%	17,9%	20,6%	8.051	8.247
Denderleeuw	20,4%	22,3%	63,0%	59,9%	16,6%	17,8%	19.099	20.813
Erpe-Mere	18,0%	18,4%	62,6%	60,0%	19,3%	21,7%	19.477	20.616
Haaltert	17,9%	19,2%	63,4%	60,0%	18,7%	20,8%	17.704	18.965
Merelbeke	20,0%	18,9%	61,8%	60,2%	18,2%	20,9%	23.509	24.888
LEADER Vlaamse Ardennen	19,6%	19,4%	61,8%	59,7%	18,7%	20,9%	349.848	368.741
Oost-Vlaanderen	19,6%	19,4%	62,1%	60,3%	18,3%	20,2%	1.457.757	1.546.141

Bron

Rijksregister | provincies.incijfers.be

Figuur 4: Evolutie leeftijdsverdeling – 2012-2022 (Bron: Rijksregister – provincies.incijfers.be)

Uit de bovenstaande tabel vallen een aantal zaken af te leiden. Vooreerst neemt, in vergelijking met 10 jaar geleden) het aandeel van de 65-plussers gestaag toe (van 18,7% in 2012 naar 20,9% voor de gehele Vlaamse Ardennen). Dit is ook een hoger aandeel dan gemiddeld voor Oost-Vlaanderen (20,2%). Daarnaast hebben Ronse en Denderleeuw, relatief gezien, het grootste aandeel jongere bevolking (resp. 23,4% en 22,3% in 2022).

2.1.1.2 Inkomensniveau

Onderstaande tabel geeft het netto belastbaar inkomen weer per inwoner voor 2020 (aanslagjaar 2021). Daaruit blijkt dat voor het totale LEADER-gebied het gemiddeld inkomen per inwoner net hoger is dan voor de provincie Oost-Vlaanderen (21.756€ t.o.v. 21.339€). Binnen het gebied is het gemiddeld belastbaar inkomen voor Ronse het laagst (16.776€), voor Merelbeke het hoogst (24.698€).

gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner - 2020	
	gemiddeld netto belastbaar inkomen per inwoner
Oosterzele	€ 24.043
Kruiseem	€ 23.024
Sint-Lievens-Houtem	€ 22.756
Herzele	€ 22.252
Zottegem	€ 22.938
Zwalm	€ 22.720
Oudenaarde	€ 21.724
Wortegem-Petegem	€ 23.290
Kluisbergen	€ 21.254
Maarkedal	€ 23.081
Brakel	€ 21.594
Lierde	€ 21.939
Ronse	€ 16.776
Horebeke	€ 24.133
Geraardsbergen	€ 20.336
Ninove	€ 20.394
Gavere	€ 24.110
Denderleeuw	€ 20.313
Haaltert	€ 22.422
Erpe-Mere	€ 22.700
Merelbeke	€ 24.698
Oost-Vlaanderen	€ 21.339
LEADER Vlaamse Ardennen	€ 21.756
LEADER Meetjesland-Leievallei	€ 22.099
LEADER Grensregio Waasland	-
Speciale waarden	- Geen waarde
Eenheid	€
Bron	Statbel - Fiscale inkomens provincies.incijfers.be

Tabel 3: Gemiddeld netto belastbaar inkomen – 2020 (Bron: Statbel – provincies.incijfers.be)

2.1.1.3 Armoede-indicatoren

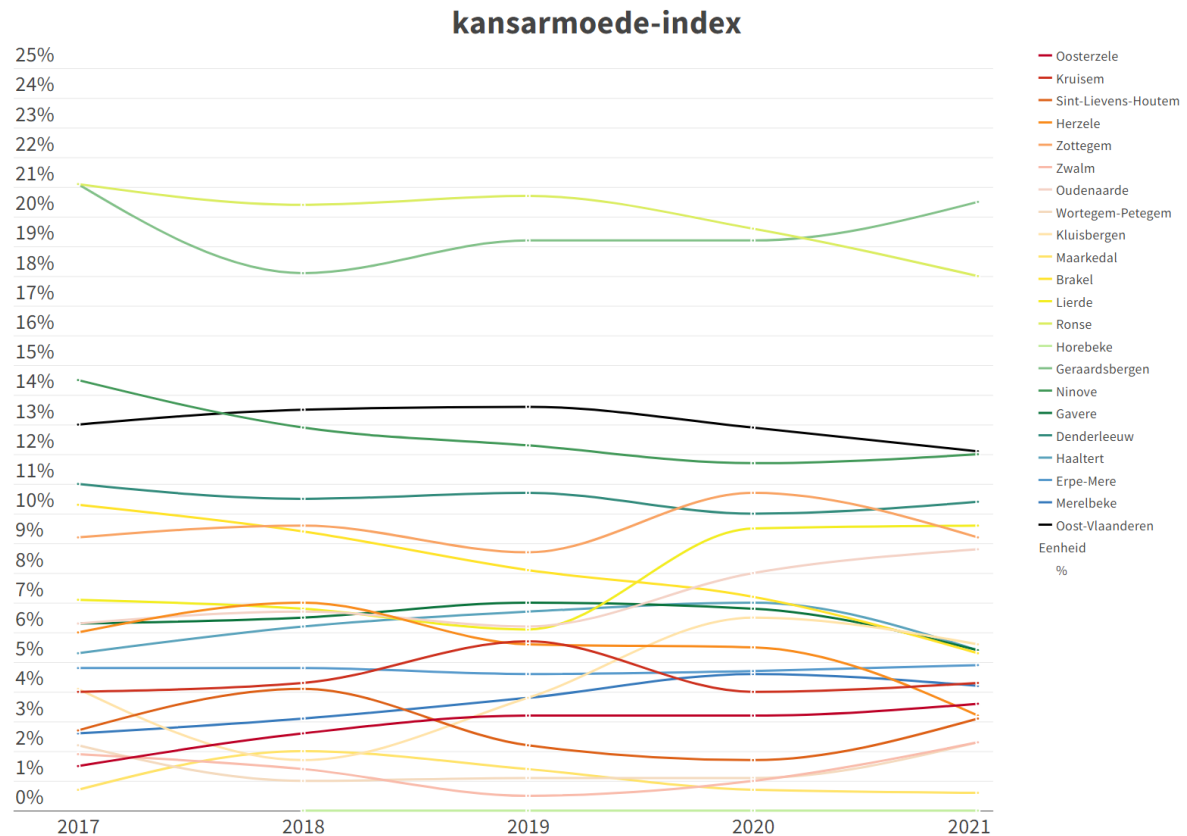
Er zijn verschillende indicatoren die aangeven of er een verhoogde kans is op armoede bij de inwoners. Hieronder lichten we er een aantal van toe. Dit zijn de Kind en Gezin kansarmoede index, het aantal eenoudergezinnen met minstens 1 minderjarig kind en het aantal minderjarigen in een gezin met minstens 1 werkloze ouder.

Kansarmoede-index

Het agentschap Opgroeien (Kind & Gezin) ontwikkelde een index om kansarmoede van gezinnen met jonge kinderen in kaart te brengen. Deze index vertrekt vanuit een visie op kansarmoede als een toestand waarbij mensen beknot worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan

maatschappelijk hooggewaardeerde goederen, zoals onderwijs, arbeid of huisvesting. Hoe hoger de kansarmoede-index in een gemeente, hoe meer jonge kinderen er in kansarmoede leven.

Onderstaande grafiek toont aan dat voornamelijk Ronse en Geraardsbergen een kansarmoede index hebben die gemiddeld ruim wat groter is dan die van Oost-Vlaanderen.

Bron: Opgroeien - Kansarmoede-index | provincies.incijfers.be

Figuur 5: Kansarmoede index (Kind & Gezin) – 2021 (Bron: Opgroeien – kansarmoede index - provincies.incijfers.be)

Percentage eenoudergezinnen

Onderstaande figuur geeft het percentage aan van huishoudens met minstens één minderjarig kind waarvan de ouder alleenstaand is. Voor het ganse LEADER-gebied bedraagt dit 4,4% van de gezinnen (ten opzichte van 4,3% voor heel Oost-Vlaanderen). Daarbij zijn vooral in de gemeente Ronse (5,6%), Geraardsbergen (5,5%) en Denderleeuw (5,6%) een hoger aantal eenoudergezinnen met minstens één minderjarig kind.

eenoudergezin met minstens 1 minderjarig (LIPRO) kind (t.o.v. private huishoudens) - 2022	
	eenoudergezin met minstens 1 minderjarig (LIPRO) kind (t.o.v. private huishoudens)
Oosterzele	3,9%
Kruisem	3,2%
Sint-Lievens-Houtem	3,6%
Herzele	4,1%
Zottegem	4,4%
Zwalm	3,7%
Oudenaarde	4,2%
Wortegem-Petegem	3,0%
Kluisbergen	4,3%
Maarkedal	3,1%
Brakel	3,9%
Lierde	4,0%
Ronse	5,6%
Horebeke	2,0%
Geraardsbergen	5,5%
Ninove	4,9%
Gavere	3,4%
Denderleeuw	5,6%
Haaltert	4,1%
Erpe-Mere	3,6%
Merebeke	3,9%
Oost-Vlaanderen	4,3%
LEADER Grensregio Waasland	4,1%
LEADER Vlaamse Ardennen	4,4%
LEADER Meetjesland-Leievallei	3,9%

Eenheden: %
Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Tabel 4: Percentage eenoudergezinnen met minstens één minderjarig kind – 2022 (Bron: Rijksregister – provincies.incijfers.be)

Aantal minderjarigen in een gezin met minstens één werkloze ouder

Een andere indicator voor mogelijke kans op armoede is het aantal minderjarigen in een gezin waar minstens een van de ouders werkloos is. Voor het gehele LEADER-gebied woont 6,6% van de minderjarigen in een gezin met één werkloze ouder. Vooral in Ronse is het een hoog percentage (13,7%) maar ook in Denderleeuw, Geraardsbergen en Ninove zijn dat er relatief veel (resp. 10,0%, 9,5% en 8,3%). Deze cijfers zijn hoger dan het gemiddelde in Oost-Vlaanderen (7,5%).

minderjarigen in een gezin met minstens 1 werkloze ouder (t.o.v. minderjarigen in gezin) - 2022	
	minderjarigen in een gezin met minstens 1 werkloze ouder (t.o.v. minderjarigen in gezin)
Brakel	3,8%
Gavere	4,4%
Geraardsbergen	9,5%
Herzele	4,7%
Horebeke	2,0%
Kluisbergen	3,7%
Kruisem	4,3%
Lierde	5,6%
Maarkedal	2,3%
Ninove	8,3%
Oosterzele	1,5%
Oudenaarde	6,1%
Ronse	13,7%
Sint-Lievens-Houtem	3,8%
Wortegem-Petegem	4,0%
Zottegem	6,2%
Zwalm	3,7%
Denderleeuw	10,0%
Erpe-Mere	6,0%
Haaltert	5,7%
Merebeke	3,4%
Oost-Vlaanderen	7,5%
LEA DER Grensregio Waasland	6,1%
LEA DER Vlaamse Ardennen	6,6%
LEA DER Meetjesland-Leievallei	4,8%

Eenheid: %
Bron: VDAB en Rijksregister
| provincies.incijfers.be

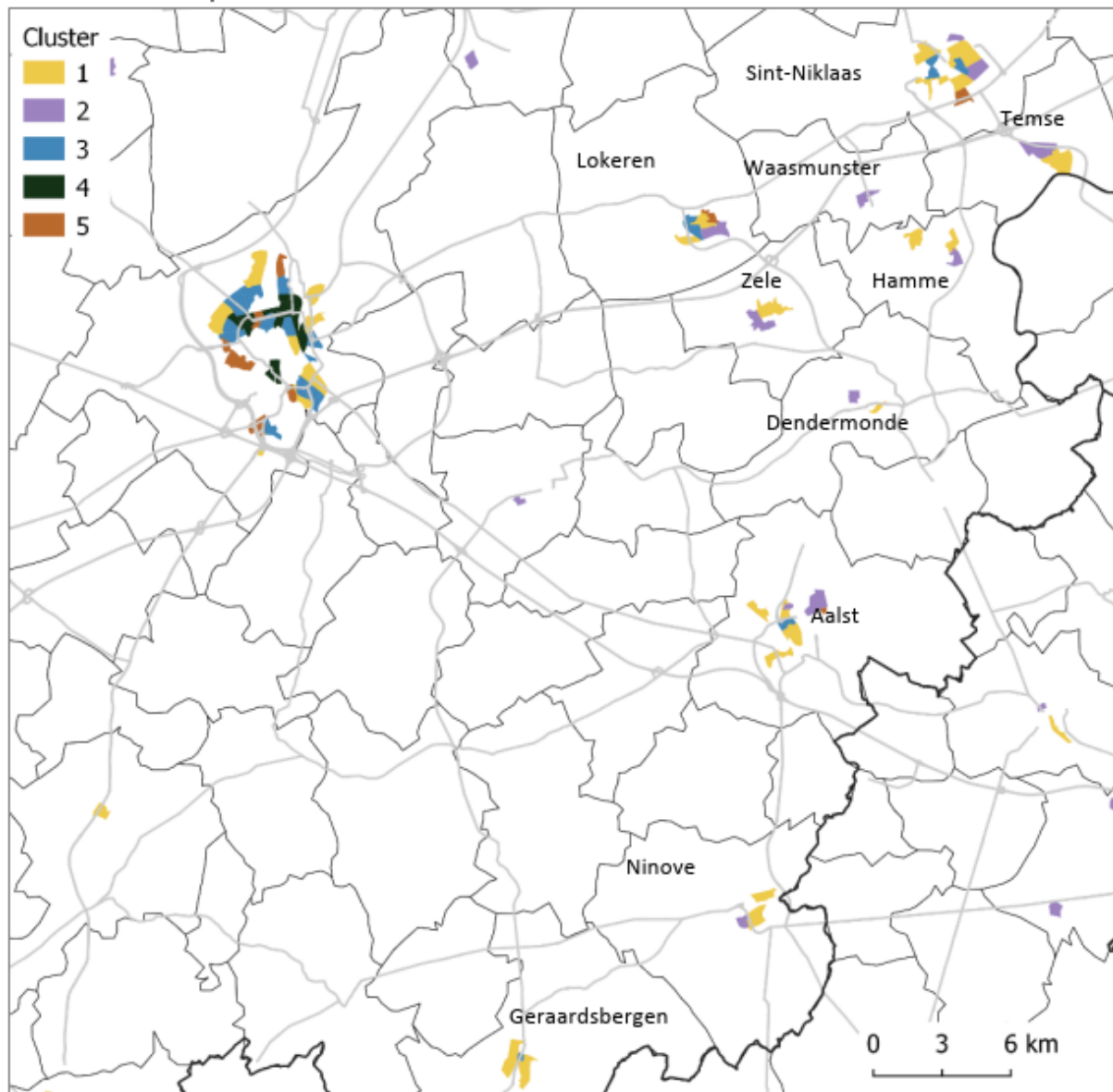
Tabel 5: Percentage minderjarigen in een gezin met minstens 1 werkloze ouder – 2022 (Bron: VDAB, Rijksregister en provincies.incijfers.be)

Studie kansarme buurten

In opdracht van Steunpunt Wonen werden in 2021 de buurten met een concentratie van kwetsbare huishoudens en woonsituaties op kaart gezet. Het oostelijk deel van de provincie Oost-Vlaanderen valt op door een grotere verzameling van buurten waar we een concentratie van kwetsbare huishoudens vermoeden vergeleken met de rest van het westen van Vlaanderen. Voor het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender kwam vooral de Dendervallei naar boven en kwamen voornamelijk de gemeenten Ninove, Geraardsbergen, Denderleeuw in beeld. In deze gemeenten vond er vanaf de 19e eeuw een belangrijk industrialisatieproces plaats, met textiel- en confectie als zwaartepunt, maar soms ook met andere industrietakken. Er was hierdoor een belangrijke arbeidersbevolking die ontstaan gegeven heeft aan hele arbeiderswijken, met kleine eenvoudige woningen. In Geraardsbergen bv. bevinden zich 8 van deze kwetsbare buurten.

Een aantal belangrijke individuele potentiële indicatoren die in dit onderzoek werden in beeld gebracht, waren een verhoogde concentratie van huurwoningen, van woningen gebouwd voor 1945, van woningen met woonoppervlakte kleiner dan 40m² per persoon, van een laag gemiddeld inkomen per persoon, van werkzoekenden, van eenoudergezinnen, van lager opgeleiden en van

verhoogde concentratie niet-EU15 burgers. Daarna werden deze en andere relevante indicatoren geclusterd tot 5 types.

Bron: Eigen verwerking van data Statbel

Cartografie: Lieve Vanderstraeten

Figuur 6: Ruimtelijke spreiding van de clusters van kansarme buurten, uitsnede omgeving Gent, Denderstreek en Waasland, 2011 (Bron: Vanderstraeten, L., Van Hecke, E., & Rijckewaert, M. (2021). Buurten met een concentratie van kwetsbare huishoudens en woonsituaties op kaart gezet. Leuven: Steunpunt Wonen.

2.1.2 Socio-economische gegevens

In een tweede instantie is het belangrijk eens te kijken naar een aantal socio-economische data binnen het LEADER-gebied.

2.1.2.1 Activiteitsgraad

De activiteitsgraad wordt berekend als het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar). Voor het gehele LEADER-gebied is dat 75,5%. Ronse heeft de laagste

activiteitsgraad (69,3%) en Horebeke en Kruisem de hoogste binnen het LEADER-gebied (beide 78,5%).

Activiteitsgraad - 2019 - gemeenten [21]					
	15-19 jaar	20-24 jaar	25-54 jaar	55-64 jaar	15-64 jaar
Brakel	12,1%	57,2%	92,0%	61,9%	75,4%
Gavere	12,1%	53,0%	92,3%	64,3%	76,1%
Geraardsbergen	11,7%	56,9%	89,4%	59,7%	73,1%
Herzele	11,3%	60,0%	92,5%	61,7%	77,1%
Horebeke	11,3%	58,6%	96,2%	69,1%	78,5%
Kluisbergen	15,3%	63,4%	93,1%	65,3%	78,2%
Kruisem	11,1%	57,8%	93,5%	69,5%	78,5%
Lierde	9,3%	56,6%	93,0%	64,3%	76,8%
Maarkedal	9,1%	52,4%	93,9%	72,1%	77,3%
Ninove	12,9%	58,7%	90,6%	62,5%	75,0%
Oosterzele	9,5%	49,6%	93,1%	68,4%	76,6%
Oudenaarde	12,9%	57,8%	91,7%	63,8%	76,2%
Ronse	15,6%	57,8%	83,9%	56,9%	69,3%
Sint-Lievens-Houtem	11,9%	55,1%	93,2%	63,8%	77,6%
Wortegem-Petegem	10,1%	51,7%	93,9%	68,3%	77,3%
Zottegem	11,4%	56,8%	92,5%	62,9%	76,5%
Zwalm	12,0%	52,7%	93,3%	66,7%	76,7%
Denderleeuw	12,6%	56,3%	90,6%	62,7%	74,7%
Erpe-Mere	12,9%	57,2%	92,1%	61,4%	75,7%
Haalfert	11,4%	63,3%	92,2%	61,8%	77,1%
Merelbeke	10,4%	47,3%	91,8%	67,9%	76,1%
Oost-Vlaanderen	14,3%	58,5%	89,7%	63,2%	75,3%
LEADER Grensregio Waasland	-	-	-	-	-
LEADER Vlaamse Ardennen	12,1%	56,5%	91,3%	63,4%	75,5%
LEADER Meetjesland-Leievallei	13,6%	59,1%	91,4%	65,5%	76,4%

Speciale waarden - Geen waarde
 Eenheid %
 Bron Vlaamse Arbeidsrekening | provincies.incijfers.be

Tabel 6: Activiteitsgraad – 2019 (Bron: Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)

2.1.2.2 Werkzaamheidsgraad

De werkzaamheidsgraad is het aandeel van de werkende personen in de totale bevolking van een bepaalde leeftijdsgroep (hier 20-64jaar). Voor de Vlaamse Ardennen tot Dender is de gemiddelde werkzaamheidsgraad 77,7%. Binnen het gebied heeft Horebeke de hoogste werkzaamheidsgraad (83,2%), samen met Kruisem (82,1%) en heeft Ronse de laagste (68,3%).

werkzaamheidsgraad 20-64 jaar - 2019	
	werkzaamheidsgraad 20-64 jaar
Oosterzele	80,5%
Krulssem	82,1%
Sint-Lievens-Houtem	80,6%
Herzele	79,6%
Zottegem	78,7%
Zwalm	80,4%
Oudenaarde	77,8%
Wortegem-Petegem	81,1%
Kluisbergen	81,5%
Maarkedal	81,4%
Brakel	78,2%
Lierde	80,1%
Ronse	68,3%
Horebeke	83,2%
Geraardsbergen	74,7%
Ninove	76,7%
Gavere	79,2%
Denderleeuw	76,5%
Haaltert	79,0%
Erpe-Mere	77,9%
Merebeke	78,9%
Oost-Vlaanderen	76,3%
LEADER Grensregio Waasland	.
LEADER Vlaamse Ardennen	77,7%
LEADER Meetjesland-Leievallei	79,0%
Speciale waarden	- Geen waarde
Eenheid	%
Bron	Vlaamse Arbeidsrekening provincies.incijfers.be

Tabel 7: Werkzaamheidsgraad in % van totale bevolking 20-64j (Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)

Onderstaande tabel geeft het aantal weer van de werkzoekenden zonder werk in aantallen per gemeente, en percentage t.o.v. de inwoners tussen de 18-64jaar. Voor het gehele gebied is het aandeel werkzoekenden zonder werk in de beroepsbevolking 3,5%, dit is lager dan het gemiddelde voor Oost-Vlaanderen (4,2%). Binnen het LEADER-gebied heeft vooral Ronse een hoger aandeel werkzoekenden zonder werk in de groep van 18 tot 64 jarigen, nl. 6,5%. Maar ook Geraardsbergen (4,8%) en Denderleeuw (4,3%) hebben hogere cijfers dan gemiddeld voor het gebied.

Werkzoekende zonder werk		
	WZW (t.o.v. inwoners 18-64 jaar) [%]	werkzoekend en zonder werk [aantal]
Oosterzele	2,2%	181
Kruisem	2,4%	233
Sint-Lievens-Houtem	2,5%	158
Herzele	2,9%	331
Zottegem	3,3%	525
Zwalm	2,4%	120
Oudenaarde	3,8%	728
Wortegem-Petegem	2,6%	100
Kluisbergen	2,5%	104
Maarkedal	2,0%	75
Brakel	2,6%	231
Lierde	2,6%	103
Ronse	6,5%	990
Horebeke	1,8%	20
Geraardsbergen	4,8%	981
Ninove	4,0%	945
Gavere	2,6%	205
Denderleeuw	4,3%	533
Haaltert	3,1%	349
Erpe-Mere	3,2%	396
Merelbeke	2,9%	438
Oost-Vlaanderen	4,2%	38.846
LEADER Vlaamse Ardennen	3,5%	7.746

Bron

VDAB en Rijksregister
| provincies.incijfers.be

Tabel 8: Jaargemiddelden aandeel werkzoekenden zonder werk t.o.v. inwoners van 18-64jaar– 2022 (Bron: VDAB en Rijksregister – provincies.incijfers.be)

2.1.2.3 Economische activiteit: loontrekkenden-zelfstandigen

De grote tewerkstellingsplaatsen (bedrijventerreinen) bevinden zich in Zottegem, Oudenaarde, Geraardsbergen, Ninove, Ronse en langs de E40 ten zuiden van Aalst.

Volgende tabel geeft een overzicht van de loontrekkende tewerkstelling en het aantal zelfstandigen binnen het LEADER-gebied. Dit kunnen we uitzetten naast het aantal bedrijven met landbouwproductie. In totaal zijn er 1.613 bedrijven met landbouwproductie in het gebied. Oudenaarde heeft de grootste loontrekkende tewerkstelling met 14.126, in Ninove zijn er de meeste zelfstandigen met 2.503. In Kruisem is het grootste aantal bedrijven met landbouwproductie gevestigd (156).

economisch activiteit			
	loontrekkende tewerkstelling [2021]	zelfstandigen hoofdbezigheid [2021]	bedrijven met landbouw-productie [2021]
Oosterzele	1.793	1.141	95
Kruisem	3.888	1.666	156
Sint-Lievens-Houtem	1.601	821	65
Herzele	2.163	1.191	101
Zottegem	7.248	1.681	109
Zwalm	855	720	63
Oudenaarde	14.126	2.307	102
Wortegem-Petegem	1.509	710	86
Kluisbergen	1.410	562	45
Maarkedal	710	714	115
Brakel	1.766	1.042	103
Lierde	543	486	51
Ronse	7.904	1.341	34
Horebeke	234	197	26
Geraardsbergen	6.286	2.016	106
Ninove	9.240	2.503	123
Gavere	2.471	1.026	57
Denderleeuw	2.268	937	11
Haaltert	2.058	1.114	56
Erpe-Mere	4.260	1.393	67
Merelbeke	9.563	1.826	42
LEADER Vlaamse Ardennen	81.896	25.394	1.613
Oost-Vlaanderen	524.245	107.294	5.986

Eenheid

aantal

Bron

Rijksdienst voor Sociale Zekerheid

Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen

Statbel - Landbouwresultaten

provincies.incijfers.be

Tabel 9: Loontrekkenden versus zelfstandigen (Bron: RSZ – Rijksinstituut voor Sociale Zekerheid, Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen, Statbel - landbouwresultaten – provincies.incijfers.be)

2.1.2.4 Sectorale werkgelegenheid

De onderstaande tabel geeft een inzicht in de sectorale werkgelegenheid: dit is het aandeel van de bevolking dat werkt in de primaire, secundaire, tertiaire en quartaire sector. Voor deze gebiedsanalyse is het van belang te kijken naar het aantal tewerkgestelden in de primaire sector (landbouwactiviteiten). De secundaire sector bevat de verwerkende en ook de toeleverende industrie; bepaalde onderdelen binnen het agrobusinesscomplex (ABC) zullen hier ook thuishoren.

Voor het gehele LEADER-gebied werkt 1,5% in de primaire sector en 19,2% in de secundaire sector. Vooral in Maarkedal en Horebeke is het aandeel tewerkgestelden in de primaire sector hoger dan het gemiddelde voor het gebied (resp. 4,3% en 3,4%). In Ronse, Denderleeuw en Haaltert is de tewerkstelling in de primaire sector het laagst (0,7%, 0,6% en 0,9% resp.) maar bv. Ronse heeft dan weer een relatief hoger aandeel in de secundaire sector (25,2% t.o.v. 19,2% gemiddeld voor het gebied).

Werkende naar hoofdsector - 2019					
	primaire sector 15- 64 jaar	secundaire sector 15- 64 jaar	tertiaire sector 15- 64 jaar	quartaire sector 15- 64 jaar	onbekende sector 15- 64 jaar
Brakel	2,0%	20,9%	42,3%	34,3%	0,5%
Gavere	1,8%	22,0%	43,4%	32,6%	0,4%
Geraardsbergen	1,1%	16,2%	47,5%	35,0%	0,3%
Herzele	1,3%	19,2%	42,8%	36,3%	0,3%
Horebeke	3,4%	22,6%	41,7%	31,7%	0,6%
Kluisbergen	2,4%	25,6%	41,1%	30,5%	0,5%
Kruisem	2,6%	23,4%	44,6%	28,7%	0,7%
Lierde	2,0%	18,0%	43,3%	36,4%	0,3%
Maarkedal	4,3%	22,6%	39,4%	32,8%	0,9%
Ninove	1,2%	16,1%	50,3%	32,1%	0,3%
Oosterzele	2,2%	18,4%	42,6%	36,2%	0,6%
Oudenaarde	1,4%	22,0%	42,3%	33,7%	0,5%
Ronse	0,7%	25,2%	43,9%	29,7%	0,5%
Sint-Lievens-Houtem	2,0%	21,7%	44,1%	31,9%	0,4%
Wortegem-Petegem	3,2%	23,6%	45,2%	27,4%	0,6%
Zottegem	1,2%	17,0%	43,1%	38,2%	0,4%
Zwalm	2,2%	21,1%	41,4%	34,8%	0,5%
Denderleeuw	0,6%	14,0%	47,7%	37,5%	0,2%
Erpe-Mere	1,2%	18,1%	46,5%	34,0%	0,3%
Haaltert	0,9%	18,0%	45,9%	34,9%	0,3%
Merelbeke	1,4%	16,4%	44,0%	37,6%	0,6%
Oost-Vlaanderen	1,7%	20,3%	45,2%	32,3%	0,5%
Vlaamse Ardennen	1,5%	19,2%	44,8%	34,1%	0,4%

Eenheid

%

Bron

Vlaamse Arbeidsrekening | provincies.incijfers.be

Tabel 10: Sectorale werkgelegenheid – 2019 (Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)

2.1.2.5 Woon-werkpendel

Het grootste aandeel verplaatsingen in de spits zijn woon-werkverplaatsingen. In combinatie met de ruimtelijke versnippering in Vlaanderen is het aandeel van dit woon-werkverkeer hoger dan in onze buurlanden. De woon-werkpendel data kunnen een inzicht geven in welke mate een gemeente binnen het LEADER-gebied werknemers aantrekt van buiten de gemeente en dus in verhouding een grotere plaats van tewerkstelling is. In de Vlaamse Ardennen tot Dender is de gemeente Oudenaarde de enige waar de inkomende pendel groter is dan de uitgaande, de reden is wellicht omdat deze een gemeente is gemeente met een groter aanbod aan tewerkstellingsplaatsen omwille van de bedrijvzone langs de N60.

Woon-werkpendel - 2019 - gemeenten		
	inkomende pendel- intensiteit	uitgaande pendel- intensiteit
Oosterzele	65,8%	88,8%
Kruisem	77,9%	85,6%
Sint-Lievens-Houtem	68,9%	88,8%
Herzele	56,7%	88,7%
Zottegem	64,0%	75,8%
Zwalm	74,8%	92,4%
Oudenaarde	68,3%	63,0%
Wortegem-Petegem	84,5%	90,0%
Kluisbergen	73,0%	86,0%
Maarkedal	65,5%	89,3%
Brakel	57,2%	86,7%
Lierde	68,2%	93,5%
Ronse	58,9%	63,6%
Horebeke	81,5%	94,0%
Geraardsbergen	51,5%	77,4%
Ninove	62,1%	77,0%
Gavere	73,4%	86,6%
Denderleeuw	65,5%	90,4%
Haaltert	65,3%	90,6%
Erpe-Mere	78,5%	87,7%
Merelbeke	84,4%	86,1%

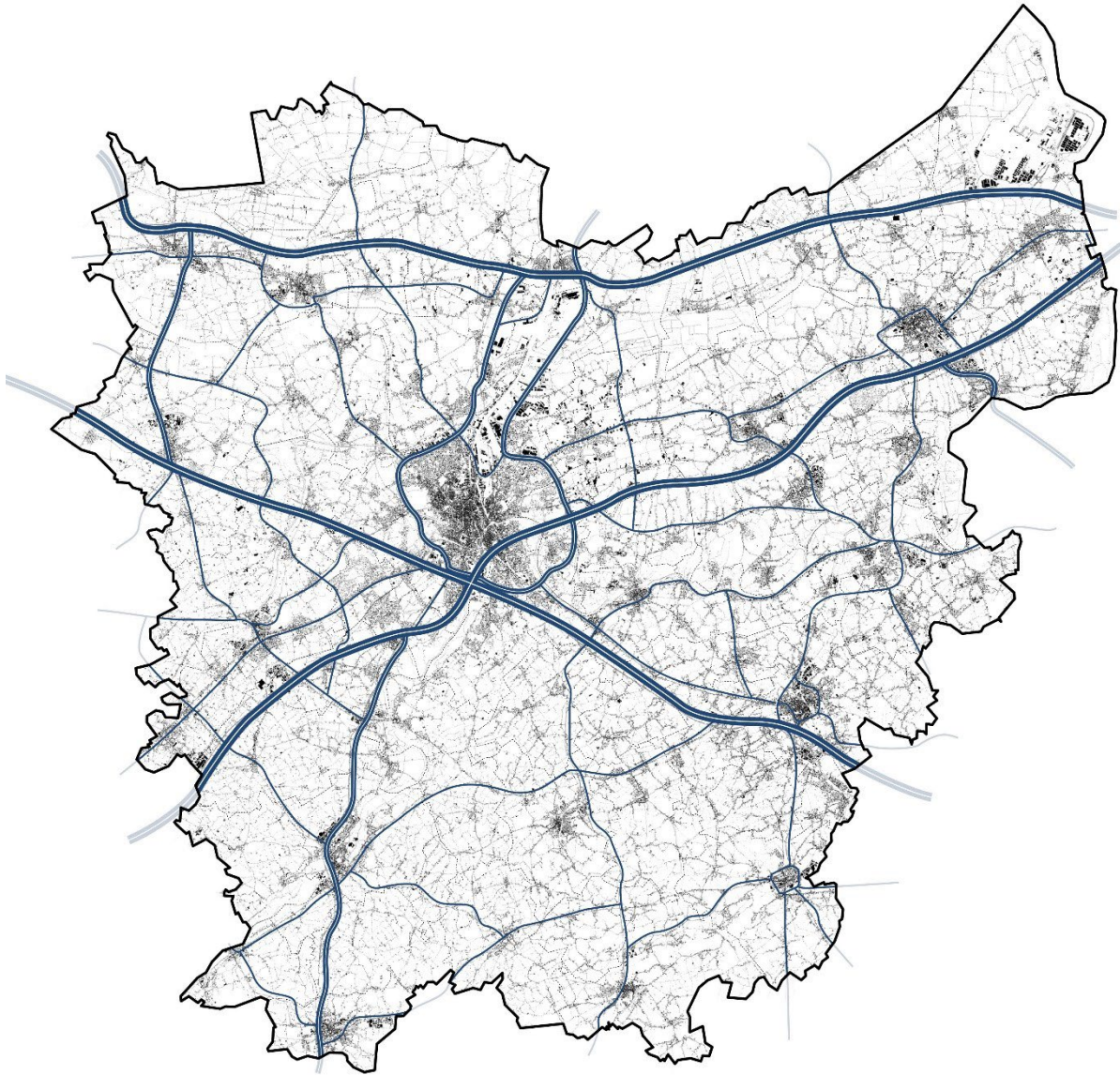
Eenheid %
Bron Vlaamse Arbeidsrekening
 | provincies.incijfers.be

Tabel 11: Woonwerkpendel – 2019 (Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)

2.1.3 Bestaande mobiliteitsinfrastructuur

2.1.3.1 Wegennet

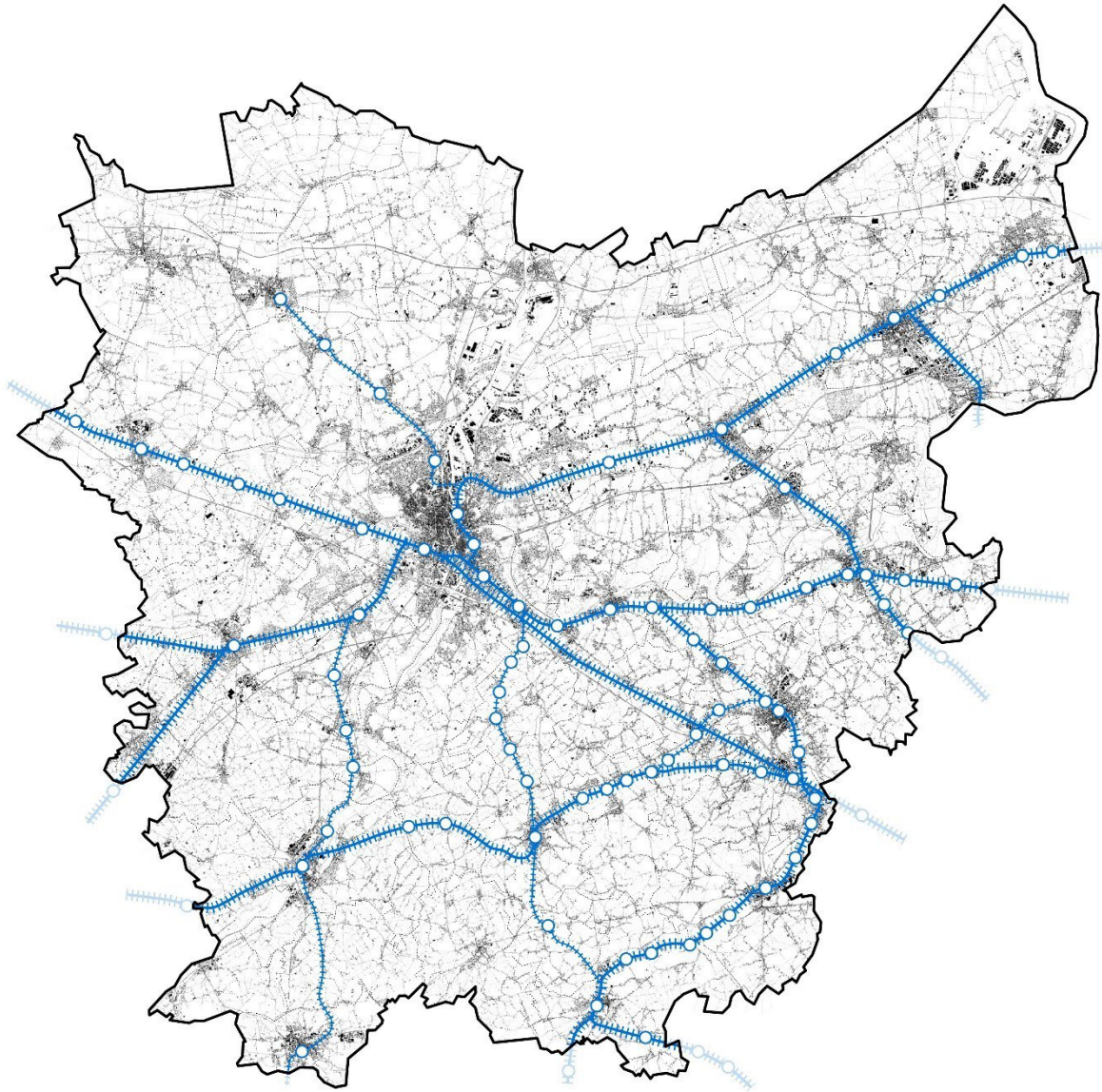
Onderstaande kaart geeft een overzicht van de autowegen-infrastructuur voor de gehele provincie Oost-Vlaanderen. De hoofdwegen E40 en de E17 liggen aan de rand van het gebied. De N60 loopt van Gent naar Ronse. Verder heeft het onderliggend ‘dragend’ wegennet (regionale en interlokale wegen), met wegen die ook goed uitgerust zijn voor doorgaand verkeer, eerder een grotere maaswijdte.

Figuur 7: Wegennet (Bron: eigen bewerking, (voorlopige) wegencategorisering vervoerregio's Gent, Waasland, Aalst en Vlaamse Ardennen)

2.1.3.2 Openbaar vervoer – spoorwegnet

De Vlaamse Ardennen tot Dender is relatief goed ontsloten met het openbaar vervoer per trein. Dit zijn de lijnen van Denderleeuw naar Kortrijk, van Brussel naar Brugge, van Antwerpen via Gent naar Kortrijk. Verder is er nog een spoorverbinding vanuit Gent naar Oudenaarde-Ronse en vanuit Gent naar Geraardsbergen. Tussen Denderleeuw en Geraardsbergen is er ook een spoorverbinding.

Figuur 8: Spoorwegennet (Bron: eigen bewerking)

2.1.3.3 Fietsnetwerk

Het fietsnetwerk bestaat uit fietssnelwegen, bovenlokale functionele fietsroutes en lokale fietsroutes. Onderstaande kaart geeft enkel het bovenlokaal fietsroutenetwerk weer, samen met de fietssnelwegen. Verder is er een erg uitgebreid onderliggend lokaal en recreatief fietsroutenetwerk. Het toeristisch recreatief fietsnetwerk bestaat uit genummerde fietsknooppunten en de segmenten die deze knooppunten met elkaar verbindt.

Het gebied is redelijk goed ontsloten via het bovenlokaal fietsnetwerk al zijn de mazen tussen het netwerk op sommige plaatsen redelijk groot. Het heuvelachtige landschap is een toeristische trekpleister maar toch wel een uitdaging voor een recreatieve fietser, doch wellicht een must voor de wielertoerist.

Figuur 9: Bovenlokaal Functioneel Fietsnetwerk (BFF) (Bron: Provincie Oost-Vlaanderen 2020)

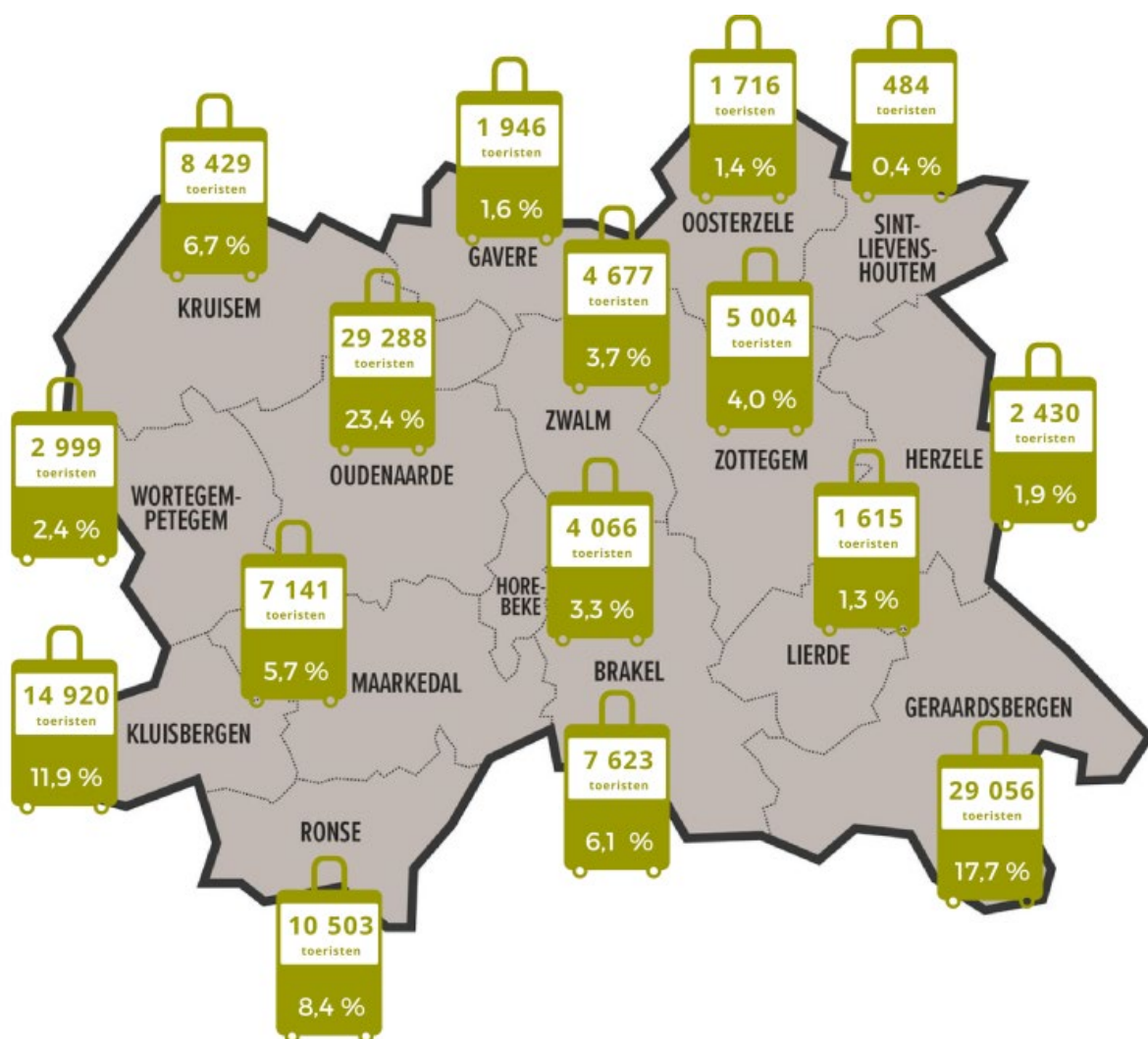
2.1.4 Algemene toeristische informatie

Volgens de definitieve cijfers van de FOD¹ ontving Oost-Vlaanderen in 2021 795.514 verblijftoeristen uit binnen- en buitenland, 54% meer dan in 2020. Dat waren 525.418 (66%) binnenlandse gasten en 270.096 (34%) buitenlandse gasten. Door een uitgesproken herstelbeweging in de zomer en het najaar van 2021 werd de kloof met het pre-coronajaar 2019 “beperkt” tot 36% minder aankomsten. De in 2021 geregistreerde overnachtingen (1.673.154) klokten 44% hoger af dan in het eerste coronajaar en lagen 35% lager dan in 2019. De binnenlandse aankomsten stegen met 72% ten opzichte van 2020 en lagen slechts 7,5% onder het niveau van 2019. De buitenlandse aankomsten stegen met 28% ten opzichte van 2020 maar lagen nog altijd 60% lager dan in 2019.

¹ Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek

Volgens het onderzoek van Toerisme Oost-Vlaanderen in 2020-2021² waren er meer dan 9,8 mio daguitstappen in de provincie Oost-Vlaanderen (daguitstappen zijn meer dan 20km buiten eigen gemeente en meer dan 3 uur van huis). Er waren diezelfde periode 9,1 mio dagtrips door omgevingsrecreanten (maximum 20km buiten eigen gemeente en minstens 1 uur van huis). 38% van de daguitstappers waren wandelaars, 16% fietsers, 16% deden een attractie/museum/tentoonstelling/groendomein, 15% woonden een event bij, 14% bezochten een stad of dorp en 25% deed iets anders.

De Vlaamse Ardennen zijn een toeristisch aantrekkelijke regio in de provincie Oost-Vlaanderen. Hieronder wordt inzicht gegeven in de toeristenstromen op basis van aankomst en overnachtingscijfers. De toeristische regio Vlaamse Ardennen zoals afgebakend door Toerisme Oost-Vlaanderen komt echter niet overeen met de afbakening van het LEADER-gebied (want die toeristische regio bevat niet alle gemeenten binnen het LEADER-gebied). Enkele gemeenten in het LEADER-gebied werden ondergebracht in de toeristische regio Scheldeland.

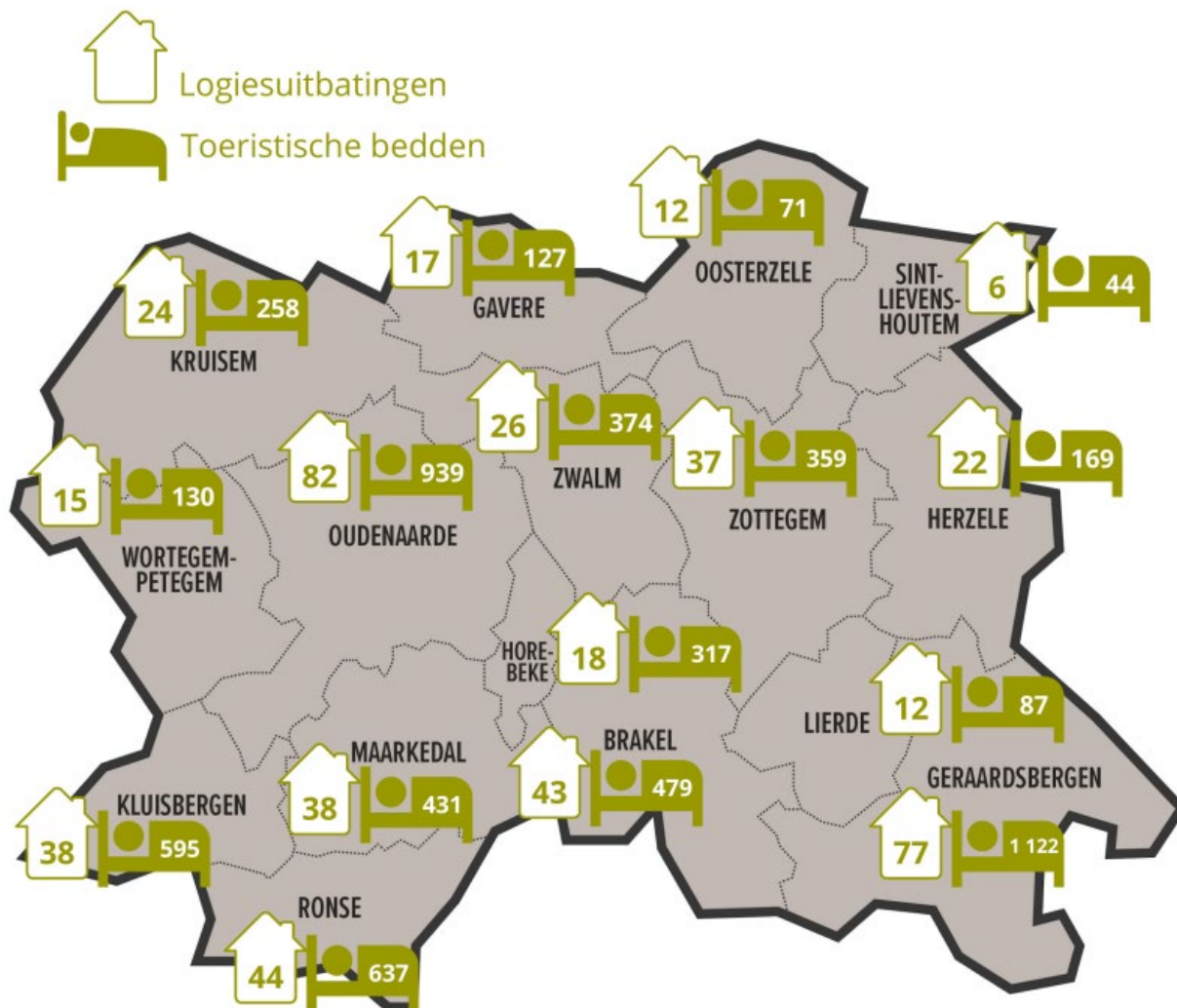
Figuur 10: Overzicht van het aantal aankomsten voor de toeristische regio Vlaamse Ardennen – 2021
(Bron: Cijfers verblijfstoerisme, Algemene Directie Statistiek – Verwerking Toerisme Oost-Vlaanderen)

² Bron: <https://sector.tov.be/dagtoerisme/>

Voor het gehele LEADER-gebied waren er in 2021 een totaal van 134.221 aankomsten in 2021, met een totaal van 355.978 overnachtingen³.

Voor de toeristische regio Vlaamse Ardennen⁴ waren 86,9% van de aankomsten voor recreatieve doeleinden met 13,2% voor professionele redenen. 82,5% van de toeristen in 2021 kwamen uit eigen land terwijl 17,5% uit het buitenland kwam; met Nederlanders als overgrote aandeel. 31,1% van de overnachtingen vonden plaats in een vakantiewoning, 20,1% in een hotel, 14,2% waren jeugdlogies en 16,1% kampeerde.

Het logiesaanbod in het gehele LEADER-gebied van de Vlaamse Ardennen is 561 uitbatingen met 6.845 toeristische bedden.

Figuur 11: Logiesaanbod en toeristische bedden 2022 in toeristische regio Vlaamse Ardennen (Bron: Open data Toerisme Vlaanderen, via Toerisme Oost-Vlaanderen)

³ Aantal overnachtingen is aantal toeristen vermenigvuldigd met het aantal nachten. Bron: provincies.incijfers.be.

⁴ Er zijn geen (individuele) cijfers beschikbaar over herkomsten en redenen van aankomst voor 2021 voor de gemeenten binnen het LEADER-gebied die niet tot de Toeristische regio Vlaamse Ardennen behoren.

2.1.5 Globaal overzicht ruimtegebruik

De bevolkingsdichtheid geeft een beeld van de woondichtheid in een gemeente. Voor de Vlaamse Ardennen tot Dender is dat voor 2022 gelijk aan 4,1 inwoners per ha (of 410 inwoners per km²). Dit is een lagere bevolkingsdichtheid dan Oost-Vlaanderen (5,1 inwoners/ha) en een lagere bevolkingsdichtheid dan het Vlaams Gewest (4,9 inwoners/ha).

In 2019 was 28,8% van de totale oppervlakte van het LEADER-gebied ingenomen door ruimtebeslag. Dit ruimtebeslag is het hoogst in de grotere kernen, voornamelijk Merelbeke (42%), Oudenaarde (33,1%), Ronse (42,3%), Geraardsbergen (27,5%), Ninove (29,6%) en Zottegem (30,4%), en de gemeenten in de rand van Aalst. Hiervan was het grootste deel ingenomen door huizen en tuinen (45,6%) en transportinfrastructuur (17,5%).

ruimtebeslag - 2019	
	oppervlakte ruimtebeslag (t.o.v. totale oppervlakte)
Oosterzele	27,5%
Kruisem	26,7%
Sint-Lievens-Houtem	29,4%
Herzele	24,7%
Zottegem	30,4%
Zwalm	23,5%
Oudenaarde	33,1%
Wortegem-Petegem	22,1%
Kluisbergen	23,5%
Maarkedal	17,9%
Brakel	22,7%
Lierde	21,1%
Ronse	42,3%
Horebeke	21,0%
Geraardsbergen	27,5%
Ninove	29,6%
Gavere	31,1%
Denderleeuw	52,1%
Haaltert	33,9%
Erpe-Mere	38,2%
Merelbeke	42,6%
LEADER Grensregio Waasland	31,5%
LEADER Vlaamse Ardennen	28,8%
LEADER Meetjesland-Leievallei	27,5%

Eenheid

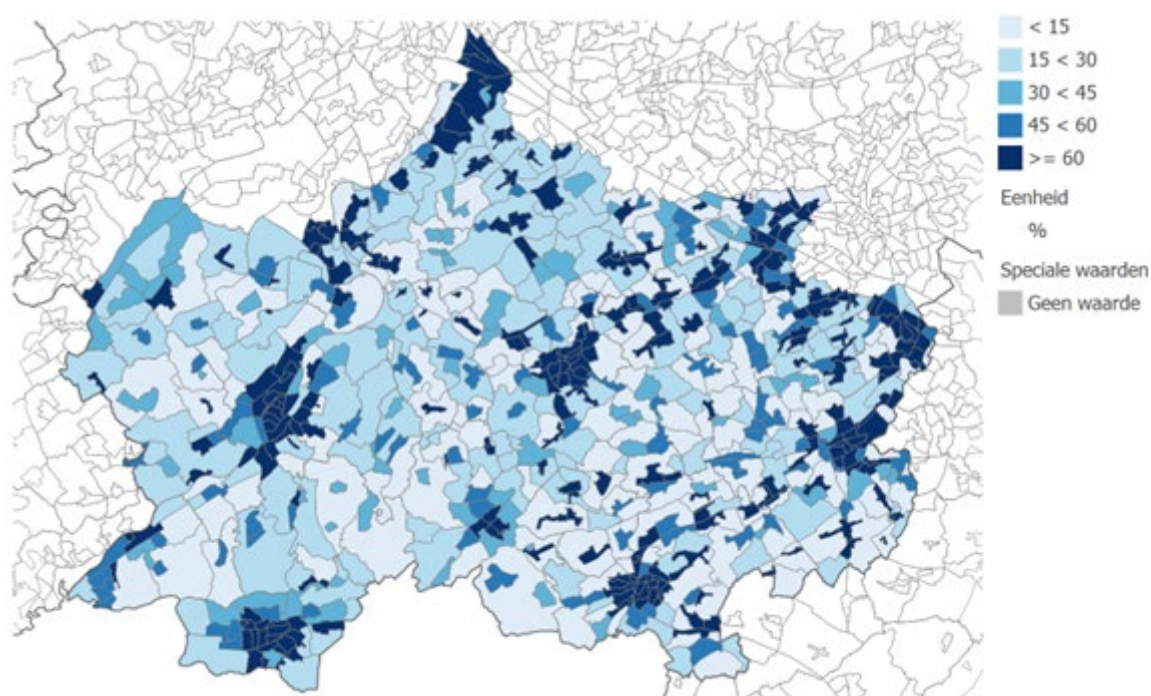
%

Bron

Landgebruiksbestand

| provincies.incijfers.be

Tabel 12: Ruimtebeslag in het LEADER-gebied per gemeente – 2019 (Bron: Ruimteboekhouding – provincies.incijfers.be)

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

Figuur 12: Overzicht ruimtebeslag per statistische sector – 2019 (Bron: Landgebruiksbestand – provincies.incijfers.be)

Het gebied beschikt dus over 71,2% open ruimte. Hiervan is ongeveer 48% ingenomen door akker, 38,6% door grasland en 10% door bos. Als parken en tuinen meegeteld worden in de open ruimte valt op dat 84,8% van de oppervlakte effectief groen (of onbebouwd) is. Dat is 4,4% hoger dan voor de gehele Provincie Oost-Vlaanderen.⁵

De verloren open ruimte per dag tussen 2013 en 2019 in het LEADER-gebied bedraagt 3.544m²/dag, of 0,35 ha/dag). De cijfers voor Oost-Vlaanderen zijn 1,42ha/dag en het Vlaams Gewest 5,05ha/dag. In het kader van de leefbaarheid en de bouwshift, alsook de ambitie van het beleidsplan ruimte Vlaanderen om geen bijkomend ruimtebeslag meer te hebben in 2040, is het aangewezen om de evolutie van de beschikbare open ruimte goed op te volgen.

2.1.5.1 Ruimtebeslag en bestemmingen

Onderstaande tabel geeft het overzicht van de bestemmingen t.o.v. de totale oppervlakte van de gemeente. Hierbij valt op dat vooral in Maarkedal en Horebeke het grootste aandeel van de ruimte bestemd is voor landbouw en slechts een heel laag aandeel bestemd voor wonen in vergelijking met de rest van het LEADER-gebied (86,8% landbouwbestemming en 4,7% woonbestemming voor Maarkedal, 88,9% landbouwbestemming en 8,2% woonbestemming voor Horebeke, t.o.v. 67,3% landbouwbestemming en 15,5% woonbestemming voor het gehele gebied). De gemeente Kluisbergen heeft het grootste aandeel bestemming bos (11,3%), Geraardsbergen het grootste aandeel bestemd als natuur en reservaat (16,4%).

⁵ Ruimterapport LEADER-gebied, provincies.incijfers.be

Bestemmingscategorieën tov totale oppervlakte - 2022

	wonen (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	recreatie (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	natuur en reservaat (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	overig groen (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	bos (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	landbouw (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	industrie (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	overig (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	onbekend (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)	industrie binnen poorten (t.o.v. totale opp. bestemmi ngen)
Oosterzele	11,8%	0,2%	6,3%	2,1%	1,8%	73,5%	0,8%	3,5%	0,0%	0,0%
Kruisem	8,9%	0,2%	2,0%	1,8%	0,9%	79,9%	3,0%	3,4%	0,0%	0,0%
Sint-Lievens-Houtem	15,8%	2,3%	12,0%	1,0%	0,1%	66,0%	1,6%	1,1%	0,0%	0,0%
Herzele	14,1%	0,3%	8,3%	0,7%	0,1%	74,8%	0,6%	1,1%	0,0%	0,0%
Zottegem	16,7%	0,8%	7,2%	2,7%	0,5%	68,5%	2,1%	1,5%	0,0%	0,0%
Zwalm	11,8%	0,3%	7,0%	0,7%	0,5%	78,5%	0,2%	1,0%	0,0%	0,0%
Oudenaarde	17,8%	1,6%	6,8%	0,9%	1,8%	62,0%	5,2%	3,8%	0,0%	0,0%
Wortegem-Petegem	6,2%	2,6%	7,9%	1,3%	4,2%	76,2%	0,9%	0,7%	0,0%	0,0%
Kluisbergen	9,3%	0,7%	6,4%	0,5%	11,3%	65,5%	5,3%	1,0%	0,0%	0,0%
Maarkedal	4,7%	0,2%	5,1%	0,6%	2,4%	86,8%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Brakel	9,8%	0,4%	12,5%	0,4%	0,7%	75,3%	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%
Lierde	10,1%	0,2%	4,8%	0,0%	0,0%	83,9%	0,4%	0,5%	0,0%	0,0%
Ronse	26,8%	1,5%	6,4%	2,3%	8,7%	48,1%	5,0%	1,2%	0,0%	0,0%
Horebeke	8,2%	0,4%	0,0%	0,2%	1,8%	88,9%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%
Geraardsbergen	17,2%	2,4%	16,4%	1,3%	1,0%	58,1%	2,3%	1,4%	0,0%	0,0%
Ninove	19,0%	0,8%	12,0%	0,9%	0,0%	62,9%	2,9%	1,5%	0,0%	0,0%
Gavere	19,6%	0,6%	4,9%	4,3%	0,2%	63,7%	2,4%	3,9%	0,5%	0,0%
Denderleeuw	41,2%	2,7%	16,6%	5,7%	0,4%	26,6%	3,5%	3,3%	0,0%	0,0%
Haaltert	23,9%	0,6%	10,0%	2,0%	0,0%	61,8%	0,8%	0,9%	0,0%	0,0%
Erpe-Mere	23,8%	0,7%	10,8%	1,2%	0,0%	58,9%	2,6%	1,6%	0,3%	0,0%
Merelbeke	27,1%	1,1%	19,2%	7,2%	0,0%	38,0%	2,0%	5,4%	0,0%	0,0%
LEADER Vlaamse Ardennen	15,5%	1,0%	8,9%	1,6%	1,6%	67,3%	2,2%	1,9%	0,0%	0,0%
Oost-Vlaanderen	17,0%	1,0%	7,1%	2,6%	2,2%	61,6%	2,8%	3,2%	0,0%	2,5%

Eenheid

%

Bron

Ruimteboekhouding | provincies.incijfers.be

Tabel 13: Oppervlakte bestemmingscategorieën t.o.v. totale oppervlakte gemeente – 2022 (Bron: Ruimteboekhouding – provincies.incijfers.be)

De volgende tabel geeft het ruimtebeslag binnen een bestemmingscategorie weer. Dit is de oppervlakte ruimtebeslag in een planologische bestemmingscategorie (t.o.v. totale oppervlakte van deze planologische bestemmingscategorie); m.a.w. hoeveel % van de bestemming heeft ruimtebeslag.

Daarbij valt op dat het ruimtebeslag binnen de bestemming wonen in het LEADER-gebied lager ligt in vergelijking met gemiddelde voor Oost-Vlaanderen (86,9% t.o.v. 88,6%). Daar tuinen mee inbegrepen zitten in het ruimtebeslag bij wonen ('huizen en tuinen') kunnen deze cijfers echter niets zeggen over de landelijkheid van het wonen binnen een bepaalde gemeente.

In Ronse, Kruisem en Oosterzele is het ruimtebeslag binnen de landbouwbestemming net iets hoger dan gemiddeld voor het gehele gebied (resp. 19,1%, 18,8% en 19,0% t.o.v. 15,6%). Dit kan te maken hebben met de soort landbouwbedrijfsvoering. Voor Kruisem bv. kan dit wijzen op de aanwezigheid van de intensieve veehouderij.

	wonen (t.o.v. totale opp. bestemming wonen)	recreatie (t.o.v. totale opp. bestemming recreatie)	natuur (t.o.v. totale opp. bestemming natuur)	overig groen (t.o.v. totale opp. bestemming overig groen)	bos (t.o.v. totale opp. bestemming bos)	landbouw (t.o.v. totale opp. bestemming landbouw)	industrie (t.o.v. totale opp. bestemming industrie)	overige (t.o.v. totale opp. bestemming overige)
Brakel	84,6%	67,9%	11,7%	48,8%	3,0%	15,5%	81,9%	84,2%
Gavere	86,0%	77,3%	11,4%	14,4%	21,6%	14,3%	87,8%	32,7%
Geraardsbergen	86,2%	34,3%	8,2%	47,2%	10,0%	12,2%	85,1%	56,4%
Herzele	87,8%	74,0%	10,8%	61,6%	0,0%	12,6%	81,9%	68,9%
Horebeke	87,2%	3,6%	60,0%	99,5%	0,4%	14,8%	97,8%	56,5%
Kluisbergen	83,2%	30,8%	5,2%	79,4%	10,0%	15,2%	66,7%	21,6%
Kruisem	81,4%	60,2%	9,6%	51,8%	14,2%	18,8%	90,4%	13,0%
Lierde	88,0%	41,8%	5,4%	0,0%	nvt	13,0%	93,2%	82,0%
Maarkedal	87,8%	61,8%	11,6%	75,0%	9,0%	14,2%	88,9%	37,2%
Ninove	84,9%	63,7%	8,6%	40,4%	0,0%	13,4%	81,9%	46,0%
Oosterzele	91,0%	25,3%	11,1%	16,8%	4,9%	19,0%	75,7%	27,6%
Oudenaarde	90,6%	37,8%	16,3%	47,5%	8,7%	14,0%	89,6%	34,3%
Ronse	86,0%	55,0%	20,6%	48,3%	14,1%	19,1%	93,8%	79,8%
Sint-Lievens-Houtem	85,0%	44,9%	9,2%	37,1%	10,4%	17,2%	84,7%	67,9%
Wortegem-Petegem	82,7%	72,4%	5,2%	71,3%	9,4%	16,4%	85,2%	14,2%
Zottegem	91,3%	47,7%	5,7%	32,8%	2,1%	15,8%	79,2%	70,5%
Zwalm	84,2%	75,8%	9,3%	70,4%	8,2%	14,7%	90,2%	44,5%
Denderleeuw	90,9%	57,6%	17,9%	25,0%	65,6%	16,1%	65,4%	56,6%
Erpe-Mere	86,0%	78,9%	15,4%	58,8%	nvt	19,4%	93,2%	54,4%
Haaltert	83,8%	78,5%	12,1%	46,1%	nvt	16,0%	90,4%	67,6%
Merelbeke	90,2%	36,3%	10,1%	41,0%	nvt	22,4%	91,2%	46,4%
Oost-Vlaanderen	88,6%	65,2%	11,9%	42,4%	11,8%	16,5%	85,4%	38,8%
LEADER Grensregio Waasland	90,2%	75,6%	13,9%	34,3%	14,1%	17,5%	84,6%	18,5%
LEADER Vlaamse Ardennen	86,9%	50,8%	10,4%	41,2%	10,3%	15,6%	85,1%	41,8%
LEADER Meetjesland-Leievalllei	84,7%	68,7%	10,4%	37,4%	6,7%	15,5%	84,7%	37,5%

Eenheid %
Bron Ruimteboekhouding en Landgebruikskaart | provincies.incijfers.be
Bron Ruimteboekhouding en Landgebruikskaart | provincies.incijfers.be

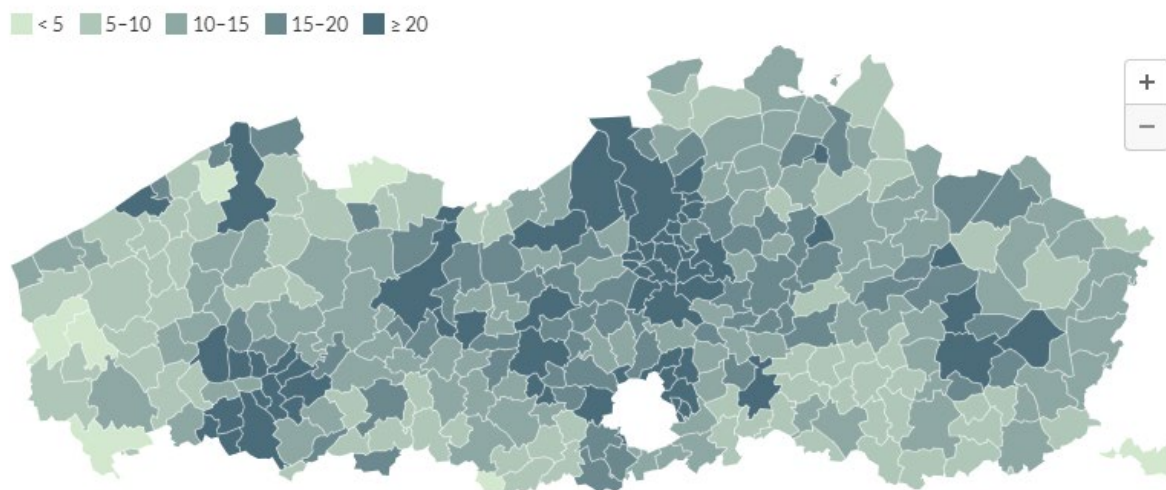
Tabel 14: Overzicht percentage van de bestemmingscategorie met ruimtebeslag (bron: provincies.incijfers.be – Ruimteboekhouding)

2.1.5.2 Verhardingsgraad

Verharding staat gelijk aan afdekking van bodem door voornamelijk gebouwen, wegen, parkeerterreinen en terrassen. De verhardingsgraad wordt bekeken ten opzichte van de totale oppervlakte en ten opzichte van het ruimtebeslag. Voor de Vlaamse Ardennen tot Dender komt de verhardingsgraad uit op 12% van de totale oppervlakte. Ten opzichte van het ruimtebeslag is 41,5% verhard.⁶

Voor Vlaanderen ziet het plaatje er als volgt uit:

⁶ Dit zijn cijfers voor 2018. En opgelet, er is een foutenmarge van toepassing op het bronbestand (Bodemafdekkingskaart) dat gebruikt om verharding uit af te leiden. Bij de meting moet rekening gehouden worden met een betrouwbaarheidsmarge van +/- 1,2 procentpunt op Vlaams niveau. Vermoedelijk wordt deze meetfout versterkt wanneer een verharding op lagere niveaus zoals provincies en gemeenten bekeken worden.

Bron: Agentschap Digitaal Vlaanderen, bewerking Statistiek Vlaanderen

Figuur 13: Verhardingsgraad in Vlaanderen 2018 in % van totale oppervlakte (Bron: <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/ruimtegebruik/verharding>)

Door het afdichten van bodems of het plaatsen van verhardingen die de bodem tot op zekere hoogte ondoordringbaar maken, kunnen de functies van de bodem niet of onvoldoende vervuld worden. De bodem is bv. niet meer in staat om water op te nemen en die verminderde infiltratiecapaciteit zorgt voor een versnelde afvoer van water, met mogelijk overstromingen op aanpalende percelen tot gevolg. Door de klimaatverandering neemt de kans op intense regenbuien toe. Zonder maatregelen zal dus de kans op wateroverlast in de toekomst enkel toenemen.

Bovendien wordt de waterbalans verstoord en worden de grondwatervoorraden niet aangevuld. Een lage grondwaterstand kan leiden tot onvoldoende onttrekkingsmogelijkheid voor drinkwater, verdroging in kwetsbare (natuur)gebieden en kan de stabiliteit van gebouwen in gevaar brengen.

Overall zijn er wel mogelijkheden om grote of kleine oppervlakten weer meer waterdoorlaatbaar te maken. (Lokale) overheden doen meer inspanningen om de publieke ruimte te vergroenen maar ook particulieren kunnen zeker hun steentje bijdragen.

Verharding - 2018		
	(t.o.v. totale oppervlakte) (1)	(t.o.v. ruimtebeslag)
Brake l	8,4%	36,9%
Gavere	12,1%	39,0%
Geraardsbergen	11,4%	41,4%
Herzele	10,1%	41,0%
Horebeke	7,4%	35,5%
Kluisbergen	9,6%	40,8%
Kruisem	10,4%	38,8%
Lierde	8,7%	41,1%
Maarkedal	6,5%	36,4%
Ninove	14,1%	47,6%
Oosterzele	10,1%	36,8%
Oudenaarde	15,3%	46,1%
Ronse	17,5%	41,3%
Sint-Lievens-Houtem	12,2%	41,5%
Wortegem-Petegem	7,2%	32,6%
Zottegem	12,9%	42,3%
Zwalm	8,9%	37,8%
Denderleeuw	27,0%	51,9%
Erpe-Mere	17,4%	45,6%
Haaltert	14,6%	43,2%
Merelbeke	17,3%	40,5%
Oost-Vlaanderen	15,4%	46,0%
LEADER Grensregio Waasland	15,3%	49,5%
LEADER Vlaamse Ardennen	12,0%	41,5%
LEADER Meetjesland-Leievallei	11,3%	41,2%

Eenheid - %

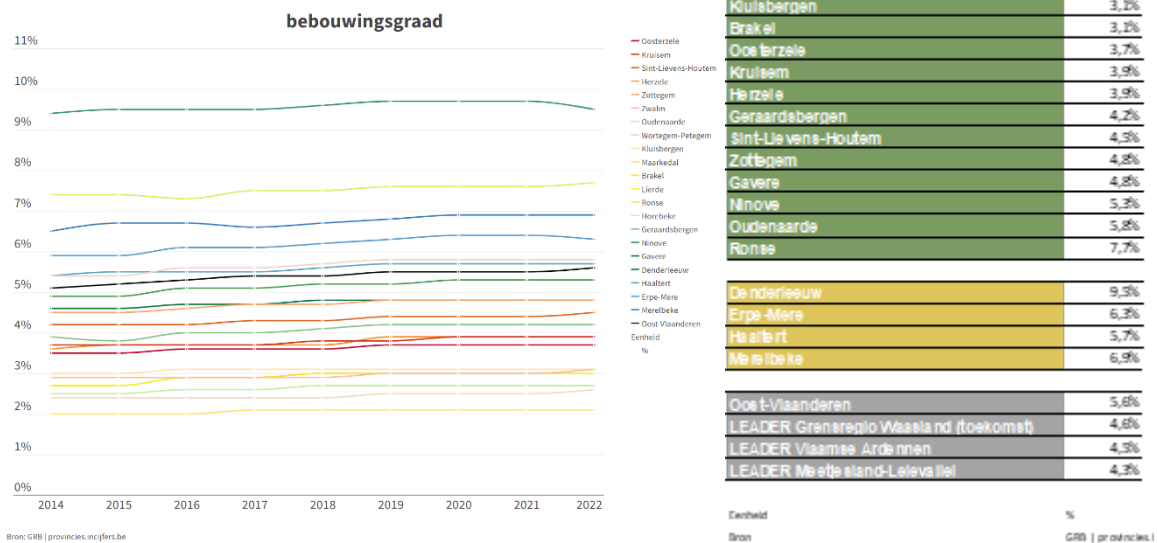
Bron - Bodembedekkingskaart | provincies.incijfers.be

Voetnoot - Het verharding% voor Vlaanderen wijkt af van het verharding% van AV. Op basis van een validatie van de Bodembedekkingskaart kwam AV tot een schatting van 16% verharde oppervlakte in Vlaanderen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval (± 1,2%).

Tabel 15: Verhardingsgraad t.o.v. totale oppervlakte en t.o.v. ruimtebeslag (Bron: Bodembedekkingskaart en provincies.incijfers.be)

2.1.5.3 Bebouwingsgraad

De indicator bebouwingsgraad geeft ons via het GRB (Grootschalig Referentiebestand) een zicht op de grondoppervlakte ingenomen door gebouwen (en hierbij geen rekening houdende met de functie van die gebouwen). In de Vlaamse Ardennen tot Dender is in 2022 de bebouwingsgraad gemiddeld 4,5% t.o.v. 5,6% in Oost-Vlaanderen en 5,2% in het Vlaams Gewest.

Figuur 14: Bebouwingsgraad, % bebouwing t.o.v. totale oppervlakte van LEADER-gebied – 2022 (Bron: GRB – provincies.incijfers.be)

2.2 Overzicht van het plattelandsbeleid

In het LEADER-gebied wordt reeds sinds 2000 een uitgestippeld plattelandsbeleid uitgevoerd. Dit wordt mee mogelijk gemaakt door de financiële steun vanuit Europa, met als een van de belangrijkste pijlers het LEADER-programma.

2.2.1 Van Europees naar gebiedsgericht plattelandsbeleid

De Provincie Oost-Vlaanderen voert samen met Vlaanderen en Europa een gebiedsgericht plattelandsbeleid. Europa schetst hiervoor het brede kader in een verordeningen en Vlaanderen vertaalt dit naar een Strategisch Plan. In dit Strategisch Plan wordt er naar de provincies gekeken voor onder andere de gezamenlijke uitvoering van de LEADER-maatregel. Al sinds de eerste programmaperiode (PDPOI 2000–2006) zorgen de provincies mee voor de coördinatie van Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen.

Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling 2000 – 2006 (PDPO I)

De Europese lidstaten werden verantwoordelijk om een integraal plattelandsbeleid te voeren. Vlaanderen koos ervoor om een klein aandeel te investeren in integraal plattelandsbeleid. Dit laatste onderdeel werd toevertrouwd aan de provincies.

Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling 2007 – 2013 (PDPO II)

In het Vlaams Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling 2007 - 2013 lag de nadruk op het verbeteren van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector, de verbetering van het milieu en het platteland, de verbetering van de leefkwaliteit op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie. Een vierde doelstelling was het werken volgens de LEADER-methodiek.

Vlaams programma voor plattelandontwikkeling 2014 – 2022 (PDPO III)

Voor de programmaperiode 2014 - 2020 werd het GLB opnieuw hervormd, ditmaal met als doel het concurrentievermogen en de duurzaamheid te verhogen en doelgerichter te werk te gaan. Om deze redenen wordt ook de Europese verankering verdiept. Zo droeg het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO) deze periode sterker bij tot de doelen van Europa 2020 en het Gemeenschappelijk Strategisch Kader (GSK).

De verdere uitwerking van PDPO III gebeurde in samenwerking tussen de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en de Provincies. Zo kreeg de gebiedsgerichte werking binnen PDPO III 3 sporen:

- Projectoproepen voor de versterking van de omgevingskwaliteit en de vitaliteit op het Platteland (Omgevingskwaliteit of OKW)
- De LEADER-werking
- Plattelandontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving

Een belangrijke toevoeging aan dit subsidiekanaal was de bijkomende maatregel Platteland Plus. Dit was een samenwerking tussen de provincies en de Vlaamse Overheid om het budget voor plattelandprojecten op hetzelfde peil te houden als in PDPO II (2007-2013). In Oost-Vlaanderen werd dit budget voornamelijk ingezet voor de inrichting van groene ontmoetingsplaatsen.

De programmaperiode werd met twee jaar verlengd en liep uiteindelijk dus 2022 ipv 2020.

2.2.1.1 LEADER

In een groot deel van het afgebakende gebied liep reeds tweemaal een LEADER-programma.

LEADER Vlaamse Ardennen 2007 – 2013

In de goedgekeurde Lokale Ontwikkelingsstrategie werden 5 hoofddoelstellingen opgenomen:

1. Bevorderen van toeristische activiteiten
2. Basisvoorzieningen voor de economie en de bevolking
3. Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling
4. Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed
5. Intermediaire dienstverlening

Over de hele periode werden 73 projecten goedgekeurd voor een totale overheidssubsidie van 3.736.366,31 €. Van dit bedrag werd 1.771.142,54 € besteed aan investeringen. Het grootst aantal projecten werd er ingediend binnen maatregel 1 (23) en maatregel 4 (19). Voor maatregel 2, 3 en 5 werden respectievelijk 10, 9 en 12 projecten ingediend.

Bij de eindevaluatie gaf 65 % van de PG-leden aan dat de vooropgestelde doelstellingen van de lokale ontwikkelingsstrategie werden bereikt (30 % had hieromtrent geen mening). Het waren in hoofdzaak bovenlokale (30 %) en lokale vzw's (23%) die hoofdpromotor waren van een LEADER-project. Gemeenten en provinciale instellingen/vzw's komen pas op de 3de en 4de plaats.

LEADER Vlaamse Ardennen 2014 – 2022

In de periode 2014-2020 werden de Vlaamse Ardennen opnieuw erkend als Leadergebied. Uit 15 mogelijke thema's koos LEADER Vlaamse Ardennen voor deze 3 thema's:

- Landbouw- en natuureducatie
- Leefbare dorpen

- Profilering en promotie van de streekidentiteit

In 2021-2022 werd de LEADER-periode verlengd en werd verder ingezet op de bovenstaande thema's.

Tot en met 2020 was ongeveer 2 miljoen euro aan steun beschikbaar voor plattelandsprojecten in LEADER Vlaamse Ardennen. Tussen 2014 en 2020 werden een dertigtal projecten goedgekeurd.

2.2.2 Provinciaal beleid

Uitvoeringsplan voor het Oost-Vlaamse Platteland

Het Uitvoeringsplan voor het Oost-Vlaamse Platteland bevatte het beleidskader voor de provincie Oost-Vlaanderen inzake het derde Vlaamse Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO III) 2014-2020 en met verlenging 2021 – 2022

In het Uitvoeringsplan werd een situatieschets opgenomen, dat ingedeeld werd als een thematische handleiding met inhoudelijke prioriteiten en uitdagingen. Dit plan was de opvolger van het beleidsplan dat in 2004 werd opgesteld.

Deze situatieschets bestond uit zes thema's: Ondernemen, Armoede en Welzijn, Mobiliteit, Erfgoed en toerisme, Klimaatneutraal Oost-Vlaanderen en Open ruimte. Onder deze thema's werden, aan de hand van de inhoudelijke prioriteiten, concrete acties en doelen bepaald waarbinnen projecten kunnen ingediend worden onder de verschillende uitvoeringsprogramma's.

Provinciale Kadernota

Voor de nieuwe periode keurde de Provincie Oost-Vlaanderen een Kadernota goed waarin ze haar beleid voor plattelandsontwikkeling uiteenzet. Ze wil met haar beleid voor plattelandsontwikkeling de (be)leefbaarheid van het platteland verhogen. Het doel is om samen met belanghebbenden snel actiegerichte projecten op te starten om flexibel in te spelen op de uitdagingen van het platteland. En deze uitdagingen zijn veelzijdig. Op langere termijn moet de balans tussen de stedelijke gebieden en het platteland in Oost-Vlaanderen in evenwicht blijven om te voorkomen dat er zich een breuklijn voordoet tussen stad en platteland.

Om de vooropgestelde doelen te bereiken is het belangrijk dat lokale besturen en andere essentiële actoren en belanghebbenden naar belangrijke maatschappelijke uitdagingen en trends kijken door de bril van het platteland. Zo kunnen er oplossingen op maat van het platteland ontwikkeld worden. Een gebiedsgerichte aanpak met een geïntegreerde en thema-overschrijdende werking staan hierbij voorop, net als aandacht voor een kwalitatieve en duurzame ontwikkeling. Bovendien worden aspecten zoals samenwerking, participatie en toekomstgerichte innovatie hoog in het vaandel gedragen.

Hierop wordt door de dienst Landbouw & Platteland de komende jaren op ingezet (periode 2023-2025):

- Beleidsmatige ondersteuning voor lokale besturen: hoe omgaan met dorpen/buurtten op het platteland
- Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit op het Oost-Vlaamse Platteland
- Ondersteunen van participatietrajecten rond ruimtelijke kwaliteit in dorpen ('Trek het landschap je dorp in')
- LEADER: gebiedsgerichte plattelandsontwikkeling

Aandacht voor het platteland maakt uiteraard ook onderdeel uit van het in opmaak zijnde Beleidsplan Ruimte voor de Provincie Oost-Vlaanderen. Vandaag ligt het ontwerp Beleidsplan Ruimte voor: dit document werd goedgekeurd door de Provincieraad op 22 maart 2023. Het openbaar onderzoek over dit Beleidsplan Ruimte zal lopen van 21 april tot en met 19 juli 2023.

Met het Beleidsplan Ruimte zet de Provincie een langetermijnvisie uit voor een duurzaam gebruik van de beperkte ruimte in Oost-Vlaanderen tot 2050. Bij de opmaak van het LOS werd inspiratie uit tekst en kaartmateriaal van het Beleidsplan Ruimte geput.

2.2.3 Regionale of gebiedsgerichte projecten

Landschapspark Vlaamse Ardennen

In het kader van de oproep Landschapsparken van de Vlaamse Overheid, wordt voor de Vlaamse Ardennen momenteel gewerkt aan een masterplan voor het gebied. De klemtoon ligt op landschapskwaliteit, maar ook op de verschillende functies van het gebied. In een landschapspark gaan landschapontwikkeling, recreatie, natuur, erfgoed, landbouw, wonen, bedrijvigheid en toerisme hand in hand. De trekkers van het landschapspark en de coördinator van LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender staan in nauw contact met elkaar. Ook een aantal stakeholders zijn in beide trajecten betrokken en bewaken de mogelijke synergiën tussen de beide programma's. Ook in de fase van uitvoering onderhouden we deze contacten en bekijken we mogelijke samenwerkingen.

Water-Land-Schap

Om waterschaarste en droogte aan te pakken, riep de Vlaamse Regering de Blue Deal in het leven, een programma dat de strijd tegen waterschaarste en droogte op het terrein aangaat. Eén van de projectoproepen binnen de Blue Deal is Water-Land-Schap 2.0.

In het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender, trekt de provincie Oost-Vlaanderen het project Peerdestokbeek, Molenbeek en Wijlegemse beek in de Zwalmvallei.

Een aantal coalitiepartners van het riviercontract Zwalm nemen samen initiatief om de stroomgebieden van de Peerdestokbeek, de Molenbeek en de Wijlegemse beek - drie beken die afwateren naar de Zwalm - weerbaarder te maken tegen droogte. De partners brengen knelpunten in kaart zoals de piekafvoeren vanuit de meer verstedelijkte gebieden, de sterke afstroom vanuit landbouwgebieden, de verdroging van de natte natuur in de vallei, de aanwezigheid van droogtegevoelige landbouwteelten... Hierbij onderzoeken ze welke maatregelen mogelijk zijn en toetsen deze af met de direct betrokkenen. Ze werken de geselecteerde maatregelen verder uit zodat ze vlot uitvoering kunnen krijgen op het terrein. Er zal o.m. gewerkt worden rond het herstel van de sponsfunctie van de vallei, de aanpak van erosie, het bovenstrooms vasthouden van water in de haarvaten van het watersysteem, meer droogteresistente teelten, waterbeschikbaarheid voor irrigatie en infiltratie...

2.3 Evaluatie LEADER Vlaamse Ardennen 2014 – 2022

Er werd in ieder LEADER-gebied binnen de Provincie Oost-Vlaanderen een evaluatie en analyse uitgevoerd van de voorgaande LEADER-periode PDPO III tussen 2014 en 2022. De gebieden betreffen Grensregio Waasland, Meetjesland en Vlaamse Ardennen.

2.3.1 Algemene cijfergegevens

PROJECTEN

Totaal aantal projecten:

29

Vlaamse Ardennen (VLA)

23

Grensregio Waasland (WAL)

38

Meetjesland (MEE)

90

Totaal (TOT)

ORGANISATIE

VLA WAL MEE TOT

Lokale Actie Groepen

32 26 36 94

Betrokken organisaties

66 53 78 197

LOCATIE

Vlaamse Ardennen

13 Projecten met betrekking op de hele regio
3 Projecten met betrekking op verschillende gemeentes
7 Projecten specifiek in 1 gemeente

Grensregio Waasland

5 Projecten met betrekking op de hele regio
9 Projecten met betrekking op verschillende gemeentes
10 Project beperkt tot 1 gemeente (In gemeenten: Wachlebeke, Moerbeke, Beveren (6), Sint-Gillis-Waas (2))

Meetjesland

16 Projecten met betrekking op de hele regio
13 Projecten met betrekking op verschillende gemeentes
5 Projecten specifiek in 1 gemeente

PROJECTKOST

Vlaamse Ardennen

Totaal toegewezen projectkost:
€ 3.124.029,78

Waarvan subsidie:
€ 2.053.818,70

kosten dienstverlening

kosten realisaties

Grensregio Waasland

Totaal toegewezen projectkost:
€ 2.066.696,38

Waarvan subsidie:
€ 1.343.530,10

kosten dienstverlening

kosten realisaties

Meetjesland

Totaal toegewezen projectkost:
€ 4.745.595,09

Waarvan subsidie:
€ 2.980.475,65

kosten dienstverlening

kosten realisaties

Totaal

Totaal toegewezen projectkost:
€ 9.936.596,25

Waarvan subsidie:
€ 6.377.824,45

kosten dienstverlening

kosten realisaties

Figuur 15: Algemene cijfers evaluatie LEADER 2014-2022

2.3.2 Analyse

Voor de resultaten van de analyse worden enkel de stellingen weergegeven die van toepassing zijn op het gebied Vlaamse Ardennen.

Communicatie

- De Facebookpagina is niet gekend als communicatiekanaal. Hier dient er verder op ingezet te worden.
- De website is gekend, maar er is nood aan vereenvoudiging en wervende communicatie op de website. Ook de opleidingen (opnames en PowerPoint) moeten een duidelijkere plaats krijgen.

Projectindiening en -begeleiding

- Er wordt een te gedetailleerde financiële planning gevraagd bij indiening van het project. Tijdens de uitwerking van de projecten is deze vaak niet flexibel genoeg om mee te gaan met de veranderende noden van een project.
- De trage uitbetaling van declaraties zorgt voor een algemeen moeilijke projectopvolging.
- Een hoge administratieve werklast en lange (declaratie)procedures houdt mensen tegen om in te dienen.
- Strengere procedure en regels blijven aangehaald worden door promotoren als negatieve factor. Als LEADER-secretariaat kan je zo goed en duidelijk mogelijk communiceren en goede ondersteuning bieden.
- Er wordt geopperd om rond de drie thema's lerende netwerken op te richten. Projectmakelaarschap met betrokkenheid van verschillende potentiële begunstigen, experts en andere geïnteresseerden kan zo geïnstalleerd worden.
- Om een breder publiek aan te trekken is er nood aan administratieve vereenvoudiging of mogelijkheid tot het betrekken van koepelorganisaties.
- Er wordt gevraagd het bottom-up karakter te respecteren, maar dat er een rol kan weggelegd zijn voor het LEADER-secretariaat om samenwerking en betrokkenheid te stimuleren.
- Een proactieve ondersteuning op vlak van indiening, financieel plan en kwaliteitsbewaking blijft aangewezen

Inhoudelijke werking LOS

Vooral Thema 2 Leefbare dorpen werd besproken in het kader van inhoudelijke werking LOS. Dit thema werd aangegeven als het meest op ingezette en bevatte ook de meeste projecten en de meeste projectmiddelen.

- Er werd aangegeven dat dit een breed thema is met een brede doelgroep dat blijvende noden heeft.
- Er is nood aan het werken voor/met specifieke doelgroepen, dit met oog voor inclusie.
- Wat is de definitie van 'leefbaarheid'? Dit moet duidelijk omkaderd zijn.

Beoordelingsprocedure

- In het algemeen wordt de beoordelingsprocedure positief onthaald maar als veel werk beschouwd.
- Het systeem met scores vonden de LAG-leden minder goed werken dan het systeem met kleurcodes.
- Er wordt geopperd dat de criteria moeten aangepast, gestroomlijnd worden en naar de realiteit omgezet worden. Er moet ook rekening gehouden worden met projecten die op zich niet kunnen voldoen aan bepaalde criteria. Alsook moet er oog blijven voor globale beoordeling.

Werking Plaatselijke Groep

Er wordt algemeen meer engagement van alle PG leden vereist. Dit ook als respect voor de actievere leden binnen de PG.

Rol van een lid van de Plaatselijke Groep:

- Enerzijds wil men de expertise en deskundigheid niet kwijt, anderzijds kan het lid niet betrokken worden bij de beslissing over dergelijke projecten.
- Hoe kan de neutrale en onafhankelijke houding van een PG-lid verzekerd worden?
- Er is nood aan een evenwichtige samenstelling van de PG zodat er geen momenten komen dat het merendeel van de leden de zaal dient te verlaten bij beslissingen.
- Externe lezers inschakelen in adviserende rol naar de PG – ter ondersteuning van beslissingen.
- Er is nood is aan een duidelijke opsplitsing tussen discussie en beslissing.

Inhoudelijke focus van de Plaatselijke Groep:

- Langdurige vergaderingen over technische zaken zijn minder gewenst.
- Synergie tussen digitaal en fysiek vergaderen en mailprocedures moet mogelijk zijn.
- Er is meer nood aan aandacht voor het maken van projecten, het verloop van projecten en het opvolgen van de resultaten. Ook de samenwerking binnen projecten dient beter in de gaten gehouden te worden.
- Meer vormen van voorstelling en betrokkenheid zijn wenselijk zoals het voorzien van filmpjes van promotoren die kort hun project voorstellen of projectbezoeken voorafgaand aan een vergadering.
- Ook het opvolgen van de LEADER-principes is belangrijk.
- Ruimte voor uitwisseling tussen LEADER-gebieden moet ook een plaats hebben.

Voorgestelde acties 2023 – 2027

- Vernieuwing van de website voor vereenvoudiging en voorzien van concrete informatie.
- Actievere ondersteuning financiën van aanmelding tot afronding. Dit door middel van opstellen van financiële tabellen in samenwerking en doorsturen van overzichten gedurende de projectperiode.
- Inzetten op brede communicatie om zo veel mogelijk begunstigden te bereiken. Er is nood aan breder inzetten op de verschillende doelgroepen, dit kan via koepelorganisaties en dergelijke. Zonder het bottom-up verhaal uit het oog te verliezen.
- Thema leefbare dorpen verder onderzoeken en bekijken wat echt nodig is. Gebruik van de buurtenmonitor en andere verzamelde gegevens.
- Link beoordelingsprocedure en uitvoering moet duidelijk zijn. Hoe wordt dit gecontroleerd en verder mee aan de slag gegaan?
- Het lidmaatschap van Plaatselijke Groep-leden moet grondig bekeken worden op vlak van deontologie, actief lidmaatschap en inhoudelijke invulling van de rol. Dit moet duidelijk afgeklopt worden in de LOS.
- Ook de concrete PG-werking moet verder uitgediept worden naar meer inhoudelijke focus in plaats van administratieve focus. De takenverdeling tussen het secretariaat, de PG en eventuele andere organen moet grondig bekeken worden.

3. Thematische analyse

Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van het gebied volgens de drie prioritaire beleidsthema's die op Vlaams niveau werden bepaald:

- Biodiversiteit en landschapskwaliteit
- Innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie en -afzet, en valorisatie van biomassa-resten
- Leefbare en levendige dorpen

De onderverdeling naar thema's doet echter geen afbreuk aan de interactie die er uiteraard bestaat tussen deze drie thema's. Bij verschillende aspecten en/of onderdelen wordt de relatie aangegeven waar wenselijk, relevant en/of opportuun.

Landbouw en landschap hebben een duidelijke relatie gezien het landschap meebepaald wordt door het agrarisch gebruik ("cultuurlandschap") en vice versa. Het landschap en de landbouwbedrijfsvoering komen vaak tot nauw aan de rand van de dorpen. Ingrepen in het ene hebben ook vaak effecten op het andere thema.

De provincie Oost-Vlaanderen liet ter voorbereiding van de Lokale Ontwikkelingsstrategie een gebiedsanalyse opstellen door een extern studiebureau (Buur en ILVO). Bovendien wordt relevante informatie en erbij horende beleidslijnen weergegeven vanuit de Provinciale Kadernota en het Beleidsplan 'Maak ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050'. Binnen haar Beleidsplan maakt de Provincie een ruimtelijke vertaling voor de verschillende doelstellingen die ze in haar Beleidsplan Ruimte uiteenzet.

Hieronder volgt een synthese van de karakterisatie van de drie thema's en de mogelijke uitdagingen die eruit voortvloeien. Deze uitdagingen en kansen worden dan verder samengebracht onder hoofdstuk 5.

Voor de volledige thematische gebiedsanalyse verwijzen we naar de studie van Buur en ILVO.

3.1 Landschapskwaliteit en biodiversiteit

De Vlaamse Ardennen tot Dender bestaat uit een aantal **verschillende landschappelijke gehelen**.

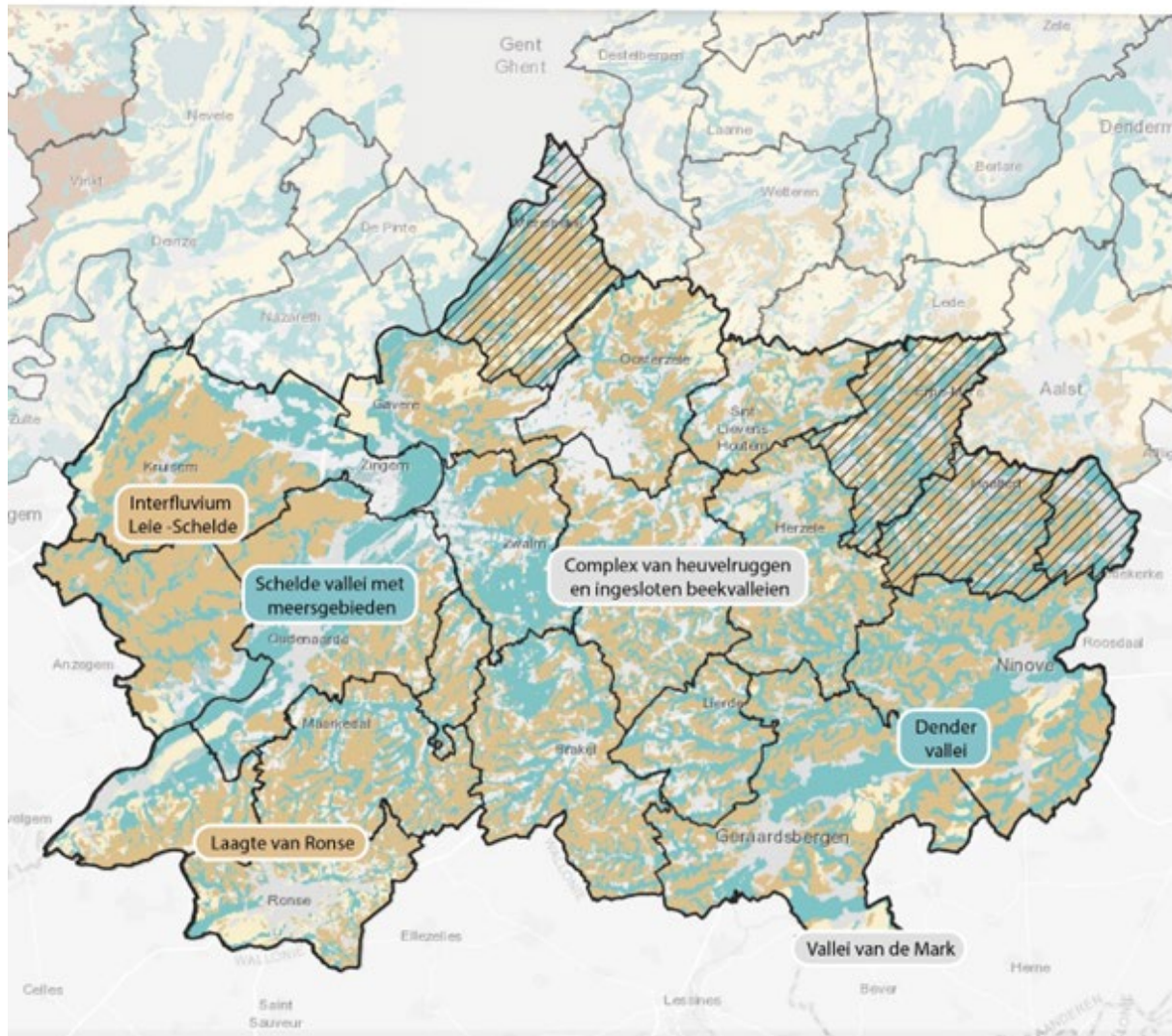
Het interfluviaal terras tussen de vallei van de Leie en de Schelde bestaat uit kouterruggen en ingesloten beekvalleien.

Dit terras wordt onderbroken door de brede vallei van de Schelde met grote meersengebieden.

Het centrale deel van de Vlaamse Ardennen (zandleem-leemstreek) bestaat uit een **complex van heuvelruggen met ingesloten beekvalleien**. Deze zandleem-leemstreek wordt opgedeeld in traditionele landschappen zoals o.a. het Land van Zottegem, Land van Wetteren-Lede, de Zwalmstreek. Deze hebben elk hun unieke landschappelijke identiteit en samenhang. De getuigenheuvels lopen dwars door het gebied van west naar oost (Koppenberg-Kluisberg-Hotondberg-Muziekberg-Oudenberg). De hoogste getuigenheuvels bevinden zich in een boog rond de stad Ronse en hebben uitlopers tot aan Opbrakel.

In de omgeving rond Zwalm bevindt zich een uitgesproken valleigebied van de Zwalmbeek.

Twee andere valleigebieden met een breed dal is de vallei van de Dender, die zich een weg baant van Geraardsbergen naar Ninove richting Dendermonde, en de vallei van de Mark.

Figuur 16: Reliëf (Bron: Digitale bodemkaart Vlaams Gewest VPO)

Zowel verschillende meersgebieden van de Schelde, als langs de Dender en de Mark zijn opgenomen in het VEN. De meersen van de Markvallei zijn bovendien opgenomen binnen het Natura-2000 gebied, alsook de Zwalmvallei. Openfieldlandschappen op de flanken van de heuvelruggen komen voor van Kruisem tot Geraardsbergen.

Het heuvelachtig landschap van het gebied is door de aanwezigheid van de vele grotere en kleinere beekvalleien ook overstromingsgevoelig en hiermee gepaard gaande ook sterk **erosiegevoelig**. Met het oog op de klimaatsveranderingen zou er kunnen ingezet worden op het maximaal infiltreren op de heuvelruggen en het stroomopwaarts langer vasthouden van het hemelwater.

De Vlaamse Ardennen tot Dender is ook rijk aan **biologisch waardevolle tot zeer waardevolle (bron)bossen**. Een eerste bossengordel is gelegen op de toppen van de getuigenheuvels rond Ronse. Verder bevinden zich voornamelijk bosgebieden in de valleizones van de talrijke beken. Deze omgeving werd vaak gespaard gebleven door de landbouw omwille van de natte ondergrond. Heel wat van deze bossen maken onderdeel uit van het VEN.

Soortenbeschermingsprogramma's binnen de Vlaamse Ardennen tot Dender richten zich op de kamsalamander en de zomertortel, samen met de beekprik en de rivierdonderpad en met een overkoepelend programma voor de vleermuizen.

Verder zijn verspreid **belangrijke historische structuren** aanwezig zoals de kasteeldomeinen, windmolens op de kouters en watermolens op vervalrijke beken. De historische dorpskernen liggen her en der ingebed in het landschap.

3.2 Innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie & -afzet en valorisatie van biomassa-resten

In het gebied waren er in 2021 1.613 actieve landbouwbedrijven, t.o.v. 5986 in Oost-Vlaanderen, wat neerkomt op 27% van de Oost-Vlaamse landbouwbedrijven. Ongeveer ¼ van de landbouwbedrijven in het LEADER-gebied zijn **kleine landbouwbedrijven**, waarbij er in Ronse en Wortegem-Petegem minder kleine landbouwbedrijven zijn en in Ninove, Haaltert en Denderleeuw meer.

De gemiddelde leeftijd van het bedrijfshoofd voor de landbouwbedrijven ligt boven de 50 jaar. In alle gemeenten zijn er veel meer bedrijven met een bedrijfshoofd ouder dan 50 jaar, waarbij een groot deel van deze bedrijven ook nog geen (zekerheid over de) opvolger hebben.

Het overgrote deel van de gemeenten is gespecialiseerd in rundvee, met Geraardsbergen overwegend melkvee. De gemeenten Kruisem en Wortegem-Petegem worden getypeerd door intensieve veehouderij en rundvee. Vlaamse Ardennen tot Dender heeft de laagste dieraantallen en -bezetting van de 3 Oost-Vlaamse LEADER-gebieden. Kruisem, Maarkedal, Brakel, Geraardsbergen en Ninove lopen op kop inzake het aantal runderen. Gavere, Zwalm, Horebeke en Sint-Lievens-Houtem hebben heel wat minder runderen. Voor pluimvee springen vooral Oudenaarde en Kruisem in het oog. Deze varkensbedrijven zitten vooral in Kruisem en Wortegem-Petegem. Uit de vergelijking met de andere Oost-Vlaamse LEADER-gebieden blijkt dat er in de Vlaamse Ardennen tot Dender minder grootschalige veeteeltbedrijven (GPBV) aanwezig zijn.

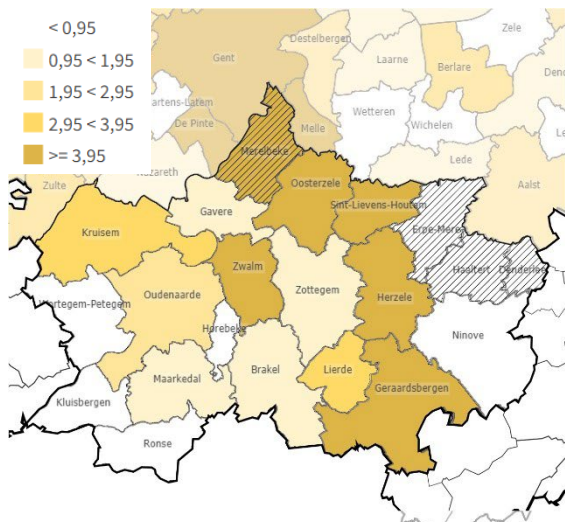
Het gebied kan op basis van **teeltkeuzes** opgesplitst worden in twee grote gebieden:

1) De hoger gelegen zandlemige gronden in de buurt van Oudenaarde en Zottegem kennen een vrij grote variatie in **akkerbouwteelten**: de gangbare aardappelen en maïs, afgewisseld met teelten van suikerbiet, (winter)tarwe en gerst. Ook groententeelt is op de (zand)leemgronden aanwezig.

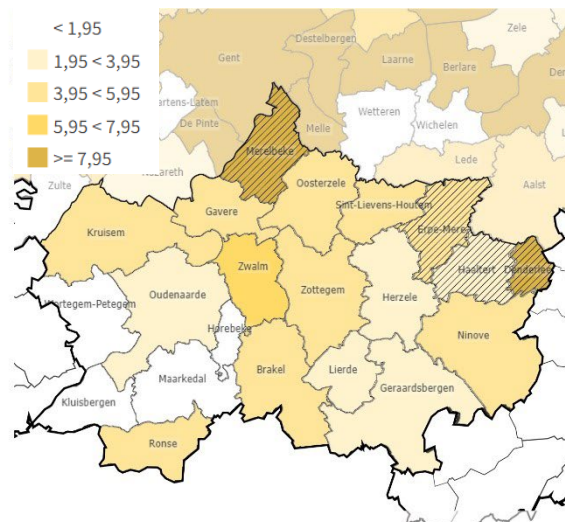
2) Op de lageregelegen gronden, die in de vertakte Dendervallei in de buurt van Geraardsbergen veelvuldig voorkomen, is **grasland** een belangrijke aanwezige.

Op locaties nabij boscomplexen is bosbouw wel wat aanwezig. Daarnaast hebben enkel Merelbeke, Oudenaarde, Oosterzele en Erpe-Mere een noemenswaardige oppervlakte voor teelten in serres.

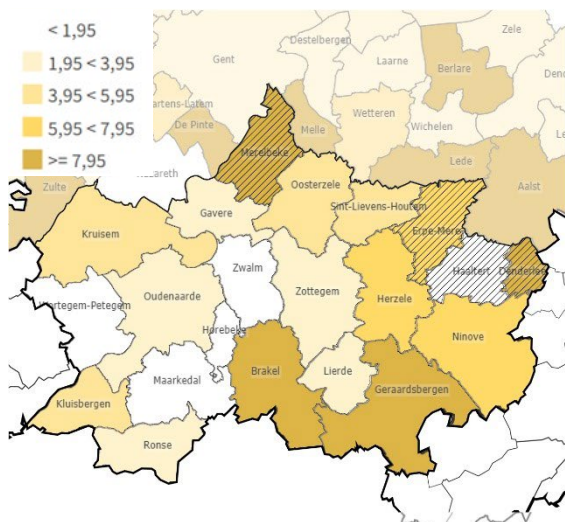
Er zijn in totaal 84 **hoeveproducenten** (2022, voornamelijk in Brakel, Geraardsbergen, Denderleeuw, Merelbeke, Ninove, Herzele, Kruisem, Klusbergen, Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem), 68 **zorgboerderijen** (2022, voornamelijk in Zwalm, Merelbeke, Kruisem, Gavere, Ronse, Oosterzele, Sint-Lievens-Houtem, Erpe-Mere, Ninove, Brakel) en 42 **biologische landbouwbedrijven** (2021, voornamelijk in Geraardsbergen, Herzele, Sint-Lievens-Houtem, Oosterzele, Merelbeke, Zwalm, Lierde en Oudenaarde). Volgens het CSA-netwerk hebben de volgende gemeentes in het LEADER-gebied een **CSA-boerderij**: Kruisem, Oosterzele, Zottegem en Ninove. De gemeenten Brakel, Geraardsbergen, Herzele en Merelbeke zijn een **voedselstrategie** aan het opzetten of hebben al een voedselstrategie lopen.

Bioboerderijen

Zorgboerderijen

Hoeveproducenten

Figuur 17: Verbreiding in activiteiten en landbouwsystemen – uitgedrukt in percentage landbouwers
 (Bron: Bioboerderijen – Departement Landbouw en Visserij 2021, Zorgboerderijen - Steunpunt Groene Zorg, 2022 Hoeveproducenten - Agentschap Veiligheid Voedselketen 202)

Er is in het totaal 60.488ha bestemd voor **agrarisch gebruik** (2022), ongeveer 67,3% van de oppervlakte van het LEADER-gebied. Vooral Kruisem, Wortegem-Petegem, Brakel, Horebeke, Zwalm, Maarkedal en Lierde hebben een hoog percentage van de totale oppervlakte bestemd voor landbouw. Op basis van de gegevens van de landbouwgebruikspcelen beschikken de gemeenten over 51.009ha geregistreerd **landbouwgebruik**, of 56,7% van de volledige oppervlakte (2021), tegenover 159.891ha voor de provincie Oost-Vlaanderen (53,2% van de volledige oppervlakte). Gronden in landbouwgebruik maar niet binnen landbouwbestemming komen vooral voor in de Scheldevallei, de Dendervallei, de vallei van de Mark en aan de randen van grotere kernen. Dit zijn gronden die uitermate sterk onderhevig zijn aan claims van andere openruimte processen, waardoor deze percelen voor landbouw kunnen worden beschouwd als niet-duurzaam. Gronden gelegen binnen landbouwbestemming, maar die niet in landbouwgebruik zijn, liggen geheel verspreid in het LEADER-gebied.

In de Vlaamse Ardennen zorgen de vele hellingen van het heuvelachtig landschap, de leembodems en eventueel ook een slechte bodemkwaliteit voor een **zeer sterke erosiegevoeligheid**. Er is een hoog risico voor modderoverlast in woonwijken, met een verlies aan vruchtbare landbouwbodems en kans op waterverontreiniging in grote delen van het gebied.

De zandige bodems in het Schelde-Leie interfluvium in het westen en ook de droge leemgronden verspreid in het midden van de Vlaamse Ardennen zijn **droogtegevoelig**. De landbouwgebruikspercelen die te kampen zullen hebben met extreme droogte, versterkt door klimaatopwarming liggen voornamelijk in het westen en noordwesten van het gebied (Merelbeke, Gavere, Kruisem, Wortegem-Petegem en Kluisbergen). De Westelijke zone (interfluviale vlakte) van het LEADER-gebied, de Dendervallei en de vallei van de Mark zijn ook gevoelig voor een toenemend aantal droogtedagen.

Ook in het westelijk deel van het gebied is de **nitraatconcentratie** in het **oppervlaktewater** hoog en worden er dus extra voorwaarden opgelegd ikv het MestActiePlan. Voor de Vlaamse Ardennen zijn verschillende (delen van de) gemeenten Kruisem, Gavere, Zwalm, Zottegem, Brakel, Oudenaarde, Wortegem-Petegem, Kluisbergen en Maarkedal ingedeeld in gebiedstypes met strengere maatregelen rond areaal van gewassen, bemestingsnormen, transportregeling voor het vervoer van mest en bufferstroken.

Vooraf in het zuidelijk deel (Ronse, Maarkedal, Brakel), in de buurt van Natura 2000 gebieden, zijn er verschillende locaties die gevoelig zijn voor de in opmaak zijnde nieuwe **PAS-regelgeving**.

Doorheen het ganse gebied in de Vlaamse Ardennen zijn voornamelijk **beheerovereenkomsten** afgesloten in het kader van de erosiebestrijding. Verder zijn er ook overeenkomsten in het kader van soortenbeheer vnl. in Geraardsbergen Kruisem en Wortegem-Petegem. Verspreid zitten ook heel wat overeenkomsten voor perceelsrandenbeheer.

In de Vlaamse Ardennen tot Dender is een hoog gehalte koolstof in de bodem is opslagen, voornamelijk in de bossen en de graslanden verspreid in het gebied. CO₂ vastleggen in de vorm van **bodemorganische (kool)stof** draagt niet alleen bij aan de strijd tegen de klimaatverandering, deze koolstof speelt ook een hoofdrol in de goede werking en vruchtbaarheid van de bodem. De ecosysteemdiensten van een gezonde bodem hangen vaak samen met het organische koolstofgehalte. Landbouwers kunnen hieraan bijdragen door *carbon farming*.

3.3 Leefbare en levendige dorpen

De Vlaamse Ardennen tot Dender bestaat uit **grotere historische steden** zoals Oudenaarde, Ronse, Geraardsbergen en Zottegem en **talrijke pittoreske dorpjes en gehuchten**. Ingebed in het heuvelachtige landschap zijn ze erg verspreid aanwezig. Voornamelijk in het centrale deel van de Vlaamse Ardennen zijn het kleinere bebouwingsconcentraties.

Vooraf de centra van de grotere kernen in de regio zoals bv. Oudenaarde, Ronse, Ninove, Geraardsbergen en Zottegem hebben een beperkt aandeel **groenblauw**. Het vergroenen van de publieke ruimte in de kernen, of het realiseren van groene verbindingen of een groenblauwe dooradering via een doortrekking van het omliggende landschap in de kern, kan de kwaliteit van de publieke ruimte sterk verhogen. Bovendien zet een kwalitatieve publieke ruimte aan tot ontmoeting en verhoogt zo mee de leefbaarheid in het dorp.

Een algehele **toenemende oudere bevolking**, gecombineerd met problematiek van isolement/eenzaamheid en een toenemende zorgvraag betekent dat deze kwetsbare doelgroep voldoende aandacht verdient, zeker op het platteland. Dit zien we bv. in Horebeke en Maarkedal met

een hoge vergrijzingsratio (1,58 en 1,36) en een hoog aandeel alleenwonende 75-plussers in Ronse (40,6% van de 75-plussers) maar ook bv. in Zottegem (37,8%).

Een **toenemende digitalisering** en e-shopping zijn belangrijke aandachtspunten in functie van leefbaar en levendig houden van de dorpen. Hoewel steeds meer Belgen virtueel verbonden zijn, beschikt bijna 1 op de 5 huishoudens met een laag inkomen niet over een internetverbinding thuis. Ook wordt er meer gebruik gemaakt van onlinediensten, maar we nemen een kloof van zo'n 20% waar in functie van het inkomen. In 2021 kende 46% van de bevolking een situatie van digitale kwetsbaarheid: 7% gebruikt geen internet en 39% heeft beperkte digitale vaardigheden⁷. Daarenboven ondervindt naar schatting in België één volwassene op tien moeilijkheden met lezen en schrijven.⁸ Vermoedelijk is dit percentage op het platteland hoger in vergelijking met de meer verstedelijkte gebieden.

Verder vormen verminderde en/of eerder beperkte (**lokale**) **voorzieningen** duidelijke uitdagingen voor het platteland, en dit voornamelijk in de kleinere kernen en gehuchten. Uit een bevragingsonderzoek (Buurtenmonitor) blijkt verder dat voorzieningen voor andere doelgroepen zoals kinderen en jongeren (speelruimte, ontmoetingsplekken, ...) eerder beperkt aanwezig zijn.

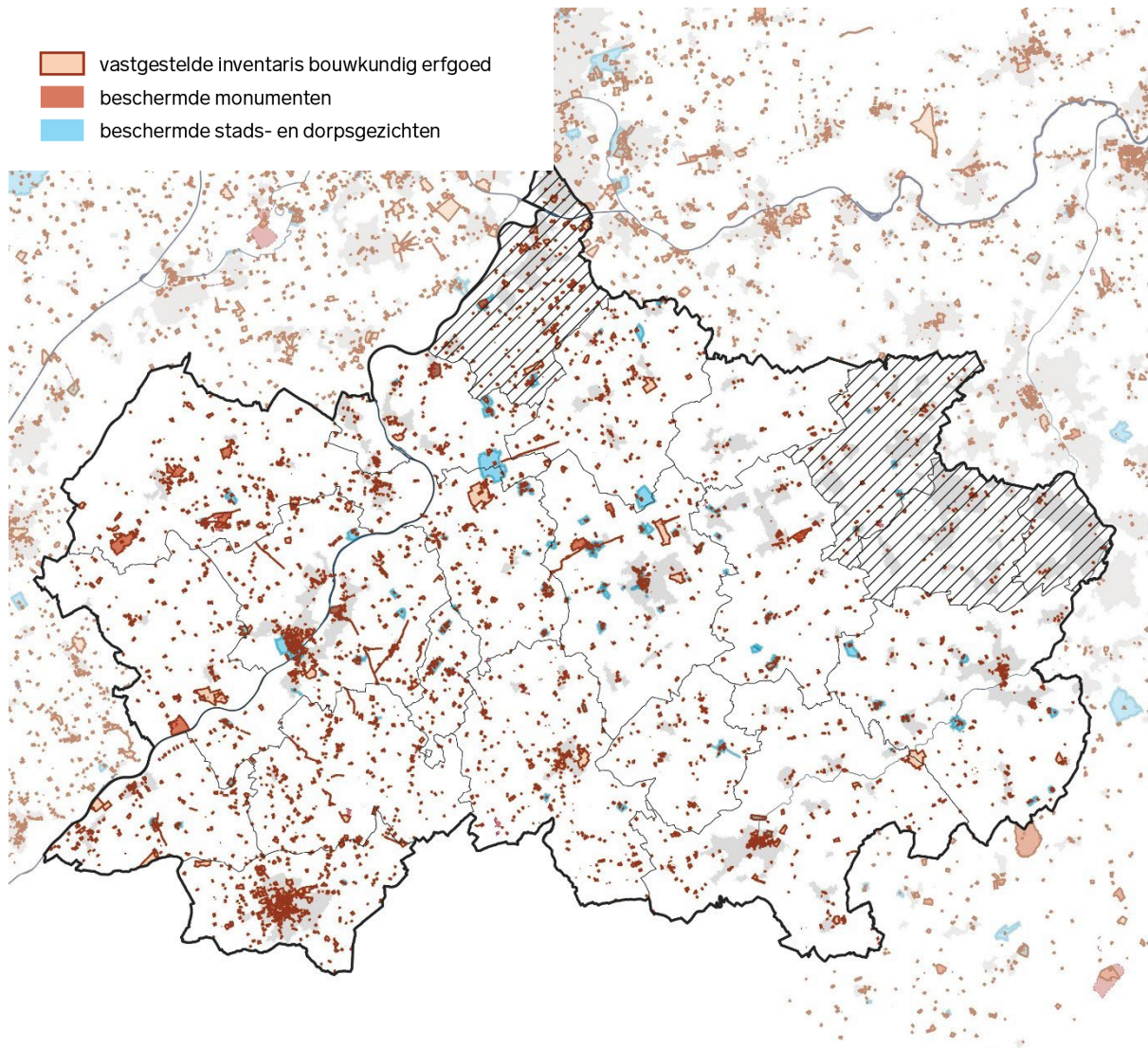
Armoede is een uitdaging in Vlaamse Ardennen, vooral in de gemeente Ronse, samen met Ninove en Geraardsbergen omwille de aanwezigheid van een concentratie van kwetsbare huishoudens en woonsituaties. Een toenemende culturele diversiteit in woonkernen komt ook met bepaalde aandachtspunten. Volgens de data van 2022 hebben voornamelijk Ronse (35,4%) maar ook Denderleeuw (30,6%) en Ninove (21,4%) een relatief groot aandeel inwoners met een niet-Belgische herkomst.

Op vlak van **bereikbaarheid** bestaat er een zekere vervoersarmoede, voornamelijk in het zuid-centrale deel van de Vlaamse Ardennen (Maarkedal, Horebeke, Brakel) en Kruisem en Wortegem-Petegem in het westen, met een beperkt aanbod aan openbaar vervoer. Door een gebrek aan uitgebouwde deelsystemen voor mobiliteit zijn er momenteel weinig alternatieven. De *walkability*, in combinatie met vaak beperktere aanwezigheid van verschillende voorzieningen is ook eerder laag en kan een uitdaging vormen voor de meer kwetsbare doelgroepen. Fietsen is gezien het heuvelachtig landschap sowieso een uitdaging hoewel een toenemend aantal e-bikes wellicht zorgt gedeeltelijk voor een kentering.

De Vlaamse Ardennen tot Dender hebben een **rijk historisch verleden** en beschikken over heel wat beschermd en geïnventariseerd historisch erfgoed, deze zijn erg verspreid gelokaliseerd over het gehele gebied. In het glooiende landschap zijn vele wind- en watermolens gelokaliseerd, alsook kasteeldomeinen en de typische kasseiwegen, waar ook de Ronde van Vlaanderen bekend voor is. **Erfgoed** is niet alleen belangrijk voor een besef van het verleden maar geeft ook een betekenis aan de samenleving van nu en onze toekomst. Het voegt toe aan de culturele identiteit van een plek of locatie.

⁷ Bron: Koning Boudewijnstichting: <https://kbs-frb.be/nl/ondanks-de-stijgende-digitalisering-bijna-een-belg-op-twee-digitaal-kwetsbaar>

⁸ https://www.belgium.be/nl/Leren/permanente_vorming/alfabetisering

Figuur 18: Kaart met beschermd erfgoed (Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed AOE)

4. Het participatief proces

4.1 Voortraject

Er werden in de opbouw naar de definitieve gebiedsanalyse en de aanzet tot interventielogica een aantal cruciale inspraakmomenten georganiseerd.

4.1.1 Focusgroep

Er werd een focusgroep-moment gehouden voor de drie LEADER-gebieden samen op 29 november 2022, waarbij de klemtoon werd gelegd op de evaluatie van het voorbije LEADER-traject. Dit inspraakmoment bestond uit 2 belangrijke onderdelen:

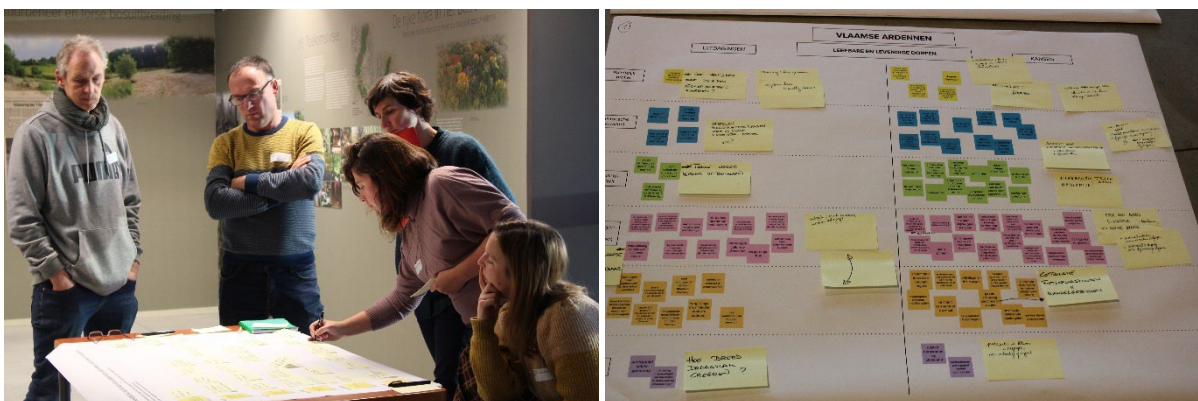
Evaluatie voorbije aanpak

- Hierbij werd gewerkt met het OESO-evaluatiekader als leidraad rond zes vragen of criteria:
- Effectiviteit: werden de doelstellingen met de huidige aanpak bereikt?
- Impact: welk verschil maakte deze aanpak in de drie gebieden?
- Efficiëntie: werden de beschikbare middelen efficiënt gebruikt?
- Coherentie: was de aanpak coherent met ander beleid? Was de aanpak afgestemd op ander beleid?
- Duurzaamheid: is deze aanpak duurzaam op lange termijn?
- Relevantie: was deze aanpak geschikt?

Vooruitblik naar de nieuwe periode

Hierbij werd gevraagd naar het formuleren van uitdagingen en kansen voor de drie thema's. Daarna werd afsluitend even plenair nagedacht over de geleerde lessen. Welke aandachtspunten zijn belangrijk om mee te nemen naar de volgende periode? Wat moeten we in de toekomst vermijden? Welke informatie is nuttig om beter in te spelen op kansen en uitdagingen?

4.1.2 Stakeholderbevraging

De Provincie Oost-Vlaanderen organiseerde op 19 december 2022 in het PAM Ename een stakeholderbevraging voor de Vlaamse Ardennen. Hierbij werd eerst een inleidende presentatie gegeven met een toelichting van het kader en het traject met vervolgens een korte karakterisatie van het gebied aan de hand van een selectie van kaarten en beelden (concept gebiedsanalyse) die het gebied beschrijven en nodig zijn om kansen en uitdagingen op te lijsten.

Daarna werd er interactief gewerkt via *breakouts* per thema waarbij de deelnemers per ronde aan 1 thema konden werken. Er werden twee discussierondes georganiseerd, waarbij de drie thema's in beide rondes aan bod komen. Dit betekende dat elke deelnemer twee van de drie thema's kon bespreken tijdens de stakeholderbevraging. In elke discussieronde werd voor elk thema samen met de deelnemers gewerkt rond drie doelstellingen:

- Het verfijnen en interpreteren van de gebiedsanalyses samen met de lokale actoren: Samen de kansen en uitdagingen voor de regio in kaart brengen, verder bouwend op wat uit de gebiedsanalyse komt. De gebiedsanalyse wordt aangevuld op basis van de ervaringen van de deelnemers in hun regio.
- Het formuleren van doelstellingen voor de volgende LEADER-strategie: Verder bouwend op de gebiedsanalyse vragen we de deelnemers om doelstellingen te gaan formuleren: *“Een doelstelling is een formulering van een gewenste situatie of verandering, gepreciseerd met gewenste effecten en/of gewenste output, outcome en impact.”* De doelstellingen zijn geen beschrijving van 'hoe' er zal gewerkt worden in de komende LEADER-periode. Je kan ze dus niet formuleren in termen van acties en/of middelen. Ze beschrijven wel wat men wil/kan/zal bereiken in de komende beleidsperiode. Niet het 'hoe' staat centraal, wel het resultaatgerichte 'wat'.
- Het identificeren van vernieuwers in de streek: Op de LEADER-dagen willen we graag zoveel mogelijk lokale actoren en innovatoren bereiken, die LEADER misschien nu nog niet kennen. Om deze mensen te bereiken, gaan we samen met de deelnemers op zoek naar wie deze vernieuwers uit de streek zijn.

De input van de stakeholdersbevraging werd verder verwerkt in de gebiedsanalyses.

4.1.3 LEADER-dag

Een derde inspraakmoment werd georganiseerd als een 'LEADER-dag', een informele 'happening' waar inhoud en verbinding werden gecombineerd. Voor de Vlaamse Ardennen tot Dender werd die gehouden op 11 februari 2023, doorlopend van 10.30 tot 15u, in Hof ten Nieuwenhove in Zarlardingne (Geraardsbergen). Het was een laagdrempelig gebeuren waarbij via thematische hoeken/tafels er een heldere, toegankelijke en begrijpbare toelichting werd gegeven bij de concept-gebiedsanalyse en waarbij verschillende (doch niet-limitatief) uitdagingen werden geschetst.

Aan de hand van een aantal voorbeeldprojecten werd toegelicht hoe aan deze uitdagingen een mogelijke oplossing kan gegeven worden. Sommige van de voorgestelde projecten werden uitgevoerd met LEADER-subsidies, andere niet. Daarbij werden de deelnemers telkens uitgenodigd om in dialoog te gaan en hun aanvullingen te geven op het voorgestelde materiaal. Er werd gestimuleerd om zelf projectideeën te bedenken die op een "Projectideeën-muur" kunnen worden aangebracht. Deze actieve werkwijze droeg bij aan de gehele wervende opzet waarbij deelnemers ook engagementen konden aangeven naar de toekomst toe.

De thematische hoeken lieten toe om de voorgestelde interventielogica ("Waar willen we naartoe?") in verschillende clusters aan bod te laten komen. Er werd een vaste tafelbegeleider voorzien en hierdoor kon er telkens verder gewerkt worden op de input van de deelnemers. Deze aanpak was voldoende dynamisch en werd gekoppeld aan een appel tot engagement; dit creëerde een setting van ideeën, verder bouwen, én de mogelijkheid om zich hierachter te scharen. De engagementen werden ook effectief zichtbaar gemaakt door ze weer te geven op een engagementenmuur.

4.2 Opstellen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie

Samen met de vorming van de nieuwe LAG, startten we in de Vlaamse Ardennen tot Dender met het opstellen van de Lokale Ontwikkelingsstrategie. In de loop van maart, april en mei gingen we hiervoor aan de slag in een 'pre-LAG'. We nodigden hierop relevante actoren en profielen uit het gebied uit, vanuit het idee dat uit dit proces uiteindelijk ook de finale LAG gevormd kon worden.

We nodigden volgende relevante actoren uit om mee te denken en schrijven:

- Plaatselijke Groep LEADER 2014 – 2022
- Vertegenwoordiging alle lokale besturen uit het betreffende LEADER-gebied
- Interessante profielen uit stakeholderbevraging en LEADER-dag
- Proactieve zoektocht naar geschikte profielen uit nieuwe gemeenten, regionale organisaties die niet in de vorige PG zaten, etc.
- Bereiken van burgers op LEADER-dag, via Dorpsbelangen vzw, etc.

Hierbij hielden we alvast rekening met een evenwichtige samenstelling publiek – privaat, expertise vanuit de verschillende domeinen waarin het LOS actief zal zijn en een geografische spreiding binnen het gebied (met aandacht voor de nieuwe gemeenten).

De gevormde pre-LAG kwam uiteindelijk 5 keer samen:

Dinsdag 14 maart	Online: voorstelling traject opmaak LOS
Dinsdag 21 maart	Werksessie: <ul style="list-style-type: none"> • voorstelling gebiedsanalyse • eerste aanzet doelstellingen en acties
Woensdag 29 maart	Werksessie: <ul style="list-style-type: none"> • bepaling doelstellingen/acties • aanzet LAG-werking
Dinsdag 25 april	Werksessie: <ul style="list-style-type: none"> • LAG-werking • Overlopen draft LOS
Woensdag 24 mei	Online: Finale voorstelling LOS + overlopen feedback

Tijdens de eerste online werkvergadering ging het over de afbakening LEADER-gebied, over het gevraagde engagement voor het traject opmaak LOS, was er een toelichting van het oproepreglement, de goedkeuringsprocedure LOS + beoordelingscriteria LOS en een eerste toelichting van de interventielogica.

Daarna volgden 3 fysieke werkvergaderingen, waarbij er via participatieve methodieken in kleinere groepen werd verder gewerkt met de feedback vanuit de Technische Werkgroep en waarbij vooral de strategische en operationele doelstellingen uitgebreid werden bediscussieerd en aangepast, op basis van de uitgebreide gebiedsanalyse. Ook kwam de vorming van de definitieve LAG aan bod, en een eerste aanzet tot soorten projecten, financieel plan en monitoring en

evaluatie.

Tussentijds kregen de leden van de pre-LAG de draft van de LOS doorgestuurd en werd hen gevraagd aanvullingen op het document door te geven.

Tijdens de vijfde en laatste werkvergadering kwam de voorstelling van de LOS aan bod en de finale goedkeuring ervan door de pre-LAG.

5. Uitdagingen en kansen

Uit de kwantitatieve en kaartanalyse zijn heel wat aspecten aan bod gekomen van waaruit uitdagingen en kansen kunnen gedetecteerd worden die belangrijk waren in het verdere traject inzake mogelijkheden en opportuniteiten voor een duurzame plattelandontwikkeling in het LEADER-gebied. Dit werd aangevuld met aandachtspunten die naar voor kwamen tijdens het participatieve proces (vnl. stakeholdersbevraging en de LEADER-dagen).

Hierna volgt per thema een samenvattende tabel met de uitdagingen en kansen en enkele interessante potentiekaarten uit het Beleidsplan Ruimte van de provincie Oost-Vlaanderen⁹. Deze kunnen gebruikt worden bij het realiseren van de doelstellingen in het actieplan dat beschreven wordt in DEEL II omdat op deze kaarten wordt aangeduid welke plekken de ruimtelijke kenmerken en kwaliteiten hebben om de doelstellingen te realiseren.

⁹ <https://oost-vlaanderen.be/wonen-en-leven/ruimtelijke-planning/beleidsinstrumenten/maak-ruimte-voor-oost-vlaanderen-2050.htm>

5.1 Landschapskwaliteit en biodiversiteit

LANDSCHAP	UITDAGINGEN	KANSEN
Bodem	<ul style="list-style-type: none"> Bodemkwaliteit onder druk en grote erosiegevoeligheid op de hellingen (modderoverlast, verlies vruchtbare bodems, waterverontreiniging) 	<ul style="list-style-type: none"> Realiseren kleine landschapselementen, houtkanten en <i>agroforestry</i> (voornamelijk op de hellingen) Grasbufferstroken om erosie te voorkomen op hellingen Aangepaste teelten en teeltmethodes, bv. niet-kerende bodembewerking Inwerking organisch materiaal
Water	<ul style="list-style-type: none"> Overstromingen vanuit de waterlopen (vnl. Schelde, Dender) of door hevige regenval Agrarische en hydrologische droogteduur (vnl. in het noordwesten van het gebied) Waterkwaliteit onder druk 	<ul style="list-style-type: none"> Verbeteren bodemkwaliteit, infiltratiezones inrichten, vergroten waterbergend vermogen van Scheldevallei (met fossiele meanders), Dendervallei Vernatting weilanden in de valleien Vasthouden, bergen en infiltreren van hemelwater, herstellen van natte natuur Natte natuurinrichting wetlands, ontharden, groenblauwe linten op bovenlopen Waterkwaliteit waterlopen verbeteren
Natuur	<ul style="list-style-type: none"> Versnippering natuurgebieden Eutrofiëring Invasieve soorten Verstoring Ecologische kwaliteit Soorten onder druk 	<ul style="list-style-type: none"> Natuurverbindingen herstellen, uitbreiden en versterken Realisatie kleine landschapselementen, ook in landbouwgebied Groenblauw netwerk doorheen bebouwd weefsel Eutrofiëringsmaatregelen Soortenbeheer Waterkwaliteit waterlopen verbeteren Toegankelijkheidsmaatregelen
Landschap	<ul style="list-style-type: none"> Versnippering van landschapseenheden Verlies van landschapselementen en -relicten 	<ul style="list-style-type: none"> Beschermen en herstellen van landschapseenheden (ankerplaatsen, relictzones, beschermd cultuurlandschappen en erfgoedlandschappen) Beschermen, herstellen en activeren van landschapselementen

		<ul style="list-style-type: none"> • Meer kwalitatieve aansluiting tussen dorpen/steden en omliggende landschap • Samenwerking met landschapspark Vlaamse Ardennen
Open ruimte	<ul style="list-style-type: none"> • Bijkomend ruimtebeslag tussen 2013 en 2019 is 0,35ha/dag • Bestemmingsvoorraad • Zonevreemde functies • Polarisatie natuur-landbouw 	<ul style="list-style-type: none"> • Openhouden en beschermen van open ruimte-gebieden • Ontdichten om extra open ruimte te creëren • Win-win natuur-landbouw zoeken (verweving), o.a. via dialoog en participatie
Beleving	<ul style="list-style-type: none"> • Lokale draagkracht onder druk • Toegankelijkheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Renovatie, herbestemming, activatie erfgoedobjecten en -monumenten; inclusief herstellen van de historische waterwegen • Beeldkwaliteit vergroten • Aspecten m.b.t. beleving inzetten om voeling met de natuur te vergroten

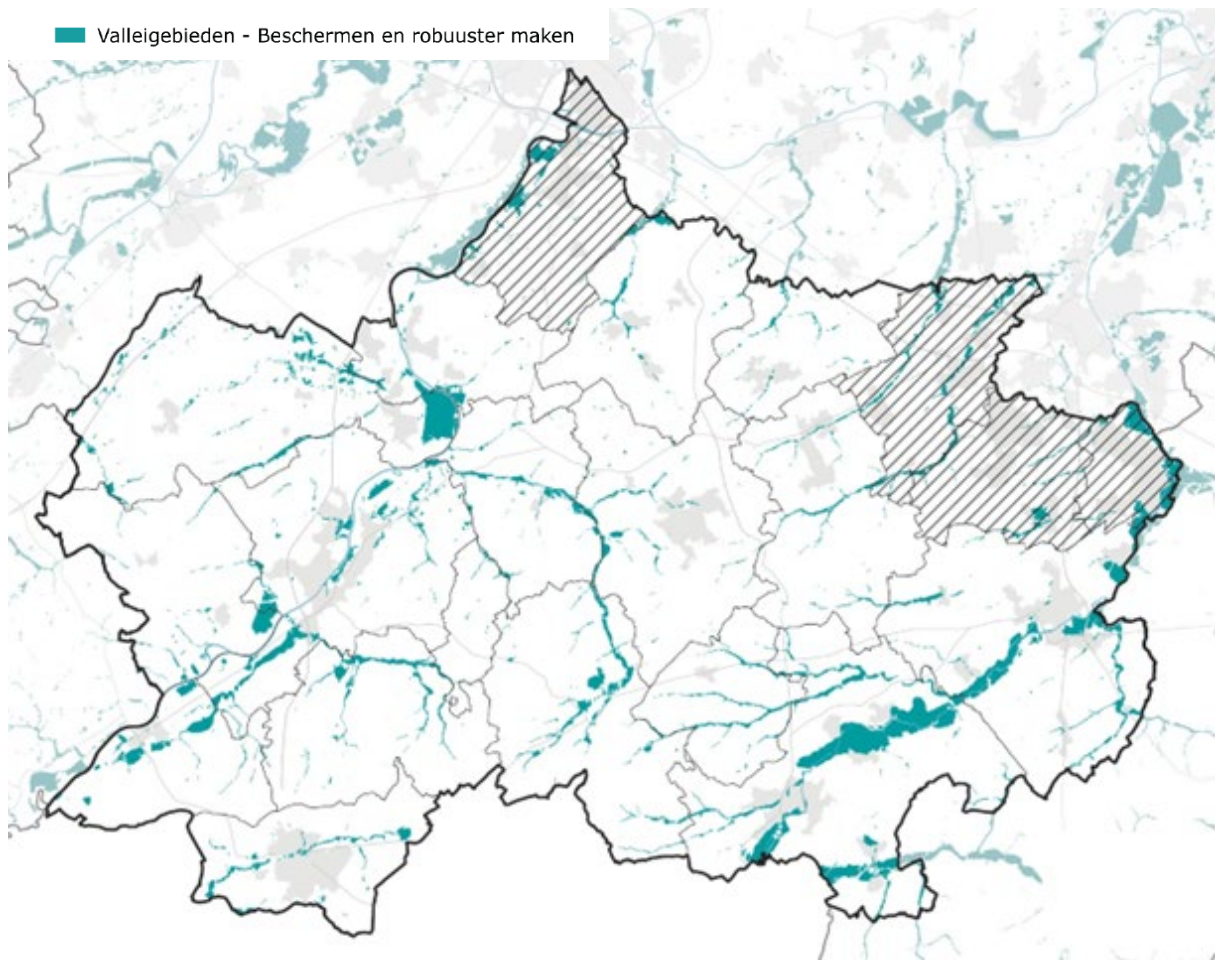
5.1.1 Potentiekaarten landschapskwaliteit en biodiversiteit

Met het nieuw ruimtelijk beleidsplan 'Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen' werkt de Provincie aan een toekomstbestendige en klimaatgezonde leefomgeving die voldoende ruimte biedt aan robuuste en veerkrachtige ecosysteemdiensten en biodiversiteit. Aaneengesloten openruimtegebieden worden behouden en versterkt. Robuuste open ruimte wordt gevormd door ongebouwde en onverharde gebieden beheerd door natuur, landbouw, water en zachte recreatie. Er wordt ook verder gebouwd aan een sterk groenblauw netwerk.

Sponzen van Oost-Vlaanderen

Met de sponzen van Oost-Vlaanderen worden de laaggelegen gebieden rond waterlopen bedoeld. Dit zijn gebieden die belangrijk zijn om water (tijdelijk) vast te houden zodat er bij droogte voldoende water beschikbaar is en er bij hevige regenbuien minder kans is op overstromingen. Bijkomend kunnen, afhankelijk van de locatie, een aantal andere diensten geleverd worden zoals waterzuivering (waterinfiltratie in de bodem en zo op natuurlijke manier gezuiverd).

Onderstaande potentiekaart toont op welke locaties zich kansen bevinden om in te zetten op het (tijdelijk) vasthouden van water. Voor de Vlaamse Ardennen zijn de Scheldevallei, de Dendervallei, de Markvallei en vele bronnen en kleinere beekvalleien, die het gebied rijk is, belangrijk om te beschermen en robuuster te maken.

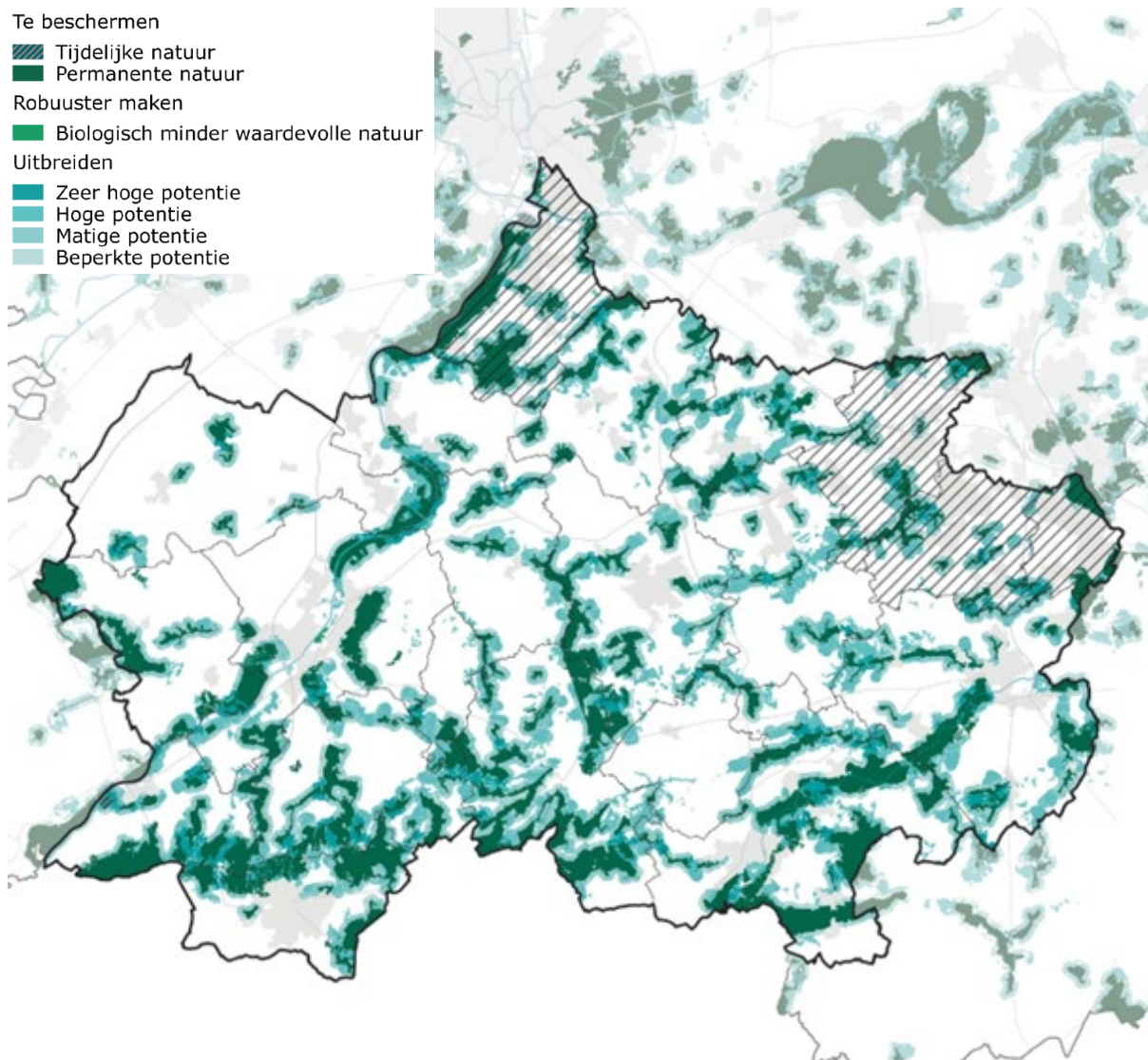

Figuur 19: Potentiekaart voor water (Bron: Beleidsplan 'Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050' – in opmaak, status: ontwerp)

Robuuste gehele natuur

Robuuste gehele natuur zijn kwalitatieve natuurgehelen groter dan 10ha. Dit zijn gebieden die een grote meerwaarde opleveren door lucht te zuiveren of koolstof op te slaan in biomassa of de bodem. Daarnaast zijn het ideale foerageer- en/of leefgebieden voor bestuivers, wordt er stikstof en fosfor in de bodem opgeslaan waardoor de bodem vruchtbaar blijft en beschermd tegen erosie.

De onderstaande potentiekaart toont op welke locaties zich kansen bevinden om in te zetten op luchtzuivering en koolstofopslag in biomassa, wat de klimaatopwarming afremt. De locaties liggen verspreid in het LEADER-gebied, met voornamelijk de boscomplexen en de vele rivier- en beekvalleien die het landschap rijk is.

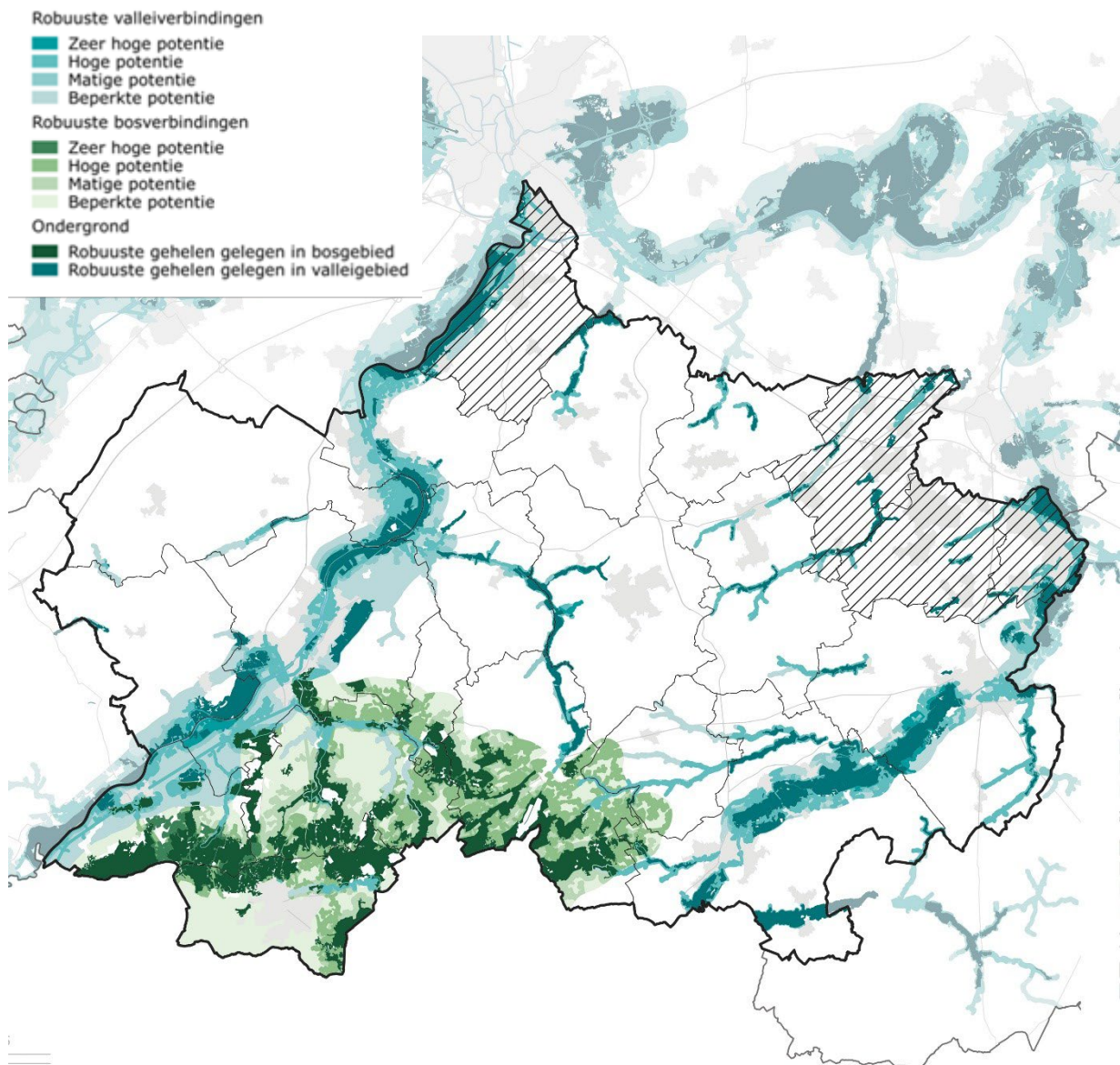

Figuur 20: Potentiekaart natuurgehelen (water (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ – in opmaak, status: ontwerp)

Robuuste natuurverbindingen

Om de biodiversiteitswaarde van de robuuste gehelen natuur te verhogen, is het van belang dat deze met elkaar in verbinding staan. De kaart toont de gebieden met potentie waarbij de fysische en natuurlijke kenmerken, zoals reliëf en bodemgesteldheid én de cultuurlandschappelijke kenmerken zoals het landgebruik, de realisatie van een brede, kwalitatieve verbinding met een hoge biodiversiteit tussen twee robuuste gehelen natuur ondersteunen.

Voor het LEADER-gebied zijn dit voornamelijk de boscomplexen in het zuidwesten van de Vlaamse Ardennen (bosverbindingen), de Dendervallei en de Schelde-vallei van Gent naar Doornik, samen met de vallei van de Mark en meerder kleinere beekvalleien in het landschap (valleiverbindingen).

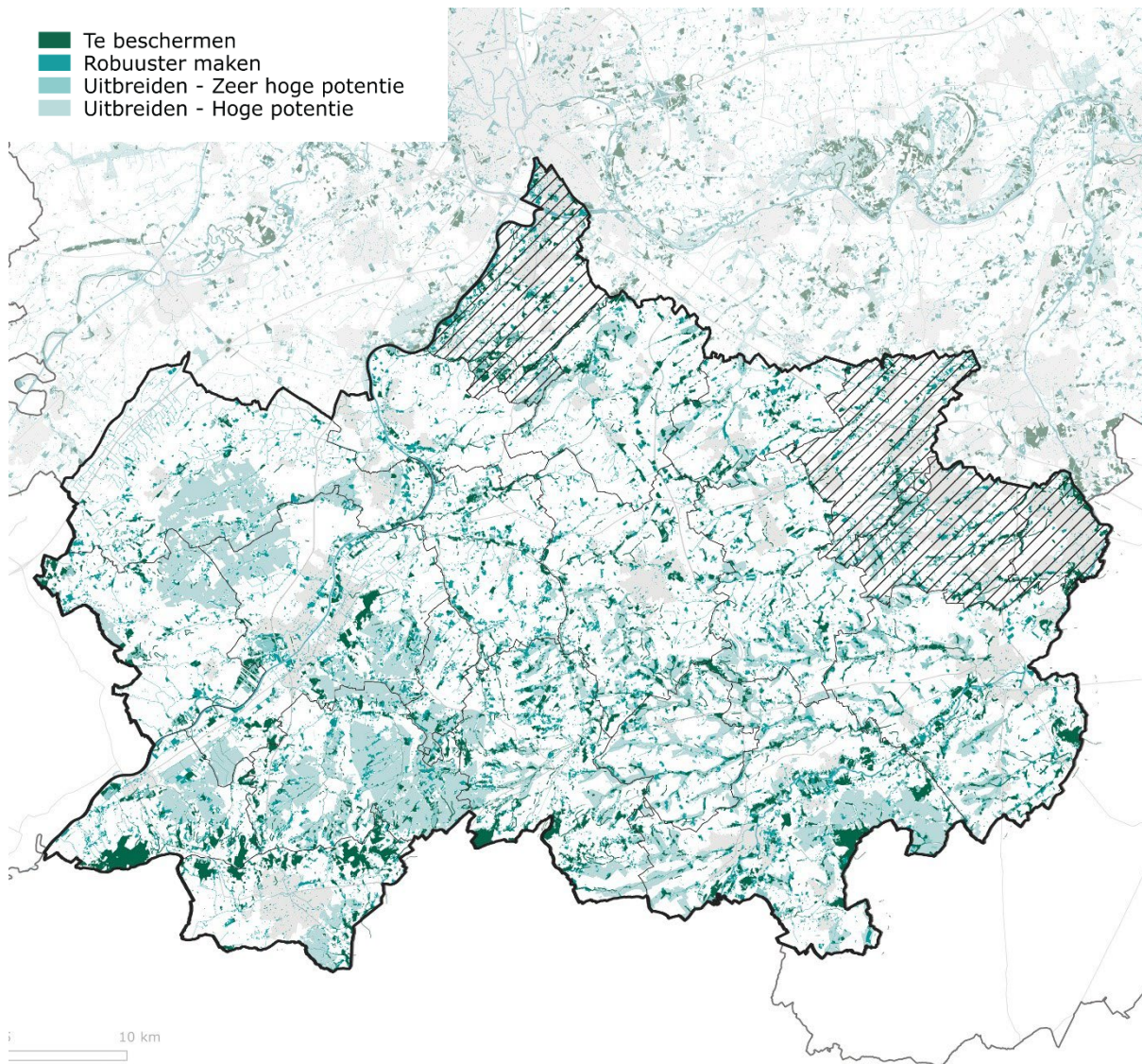

Figuur 21: Potentiekaart natuurverbindingen (Bron: Beleidsplan 'Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050' – in opmaak, status: ontwerp)

Groenblauwe verbindingen

Een sterk netwerk van groenblauwe verbindingen verbindt de leefgebieden voor fauna en flora met elkaar verbindt en draagt tegelijk bij aan een klimaatbestendig landschap en een gezonde en aangename leefomgeving. Dankzij deze groenblauwe verbindingen dringt de robuuste en veerkrachtige ruimte door tot diep in de bebouwingsconcentraties en ontstaat er een verweving van verschillende openruimte functies.

De onderstaande potentiële kaart toont de beste locaties om deze groenblauwe verbindingen te realiseren. Deze kaart toont dat het potentieel voor groenblauw netwerk helemaal verspreid zit binnen de regio, duidelijk in samenhang met de vele beekvalleien die het gebied rijk is.

Figuur 22: Potentiekaart groenblauw netwerk (Bron: Beleidsplan 'Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050' – in opmaak, status: ontwerp)

5.2 Innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie & afzet, en valorisatie van biomassaresten

LANDBOUW	UITDAGINGEN	KANSEN
Landbouw-bedrijvigheid, en -productie	<ul style="list-style-type: none"> Gebrek aan opvolgers Landbouwers niet (altijd) opgeleid voor verbreding/korte keten Niet alle landbouwmodellen lenen zich tot verbreding/korte keten 	<ul style="list-style-type: none"> Burgers en boeren verbinden Lessenpakket scholen, landbouweducatie Synergiën opzoeken, inzetten op samenwerking met verschillende actoren en instanties Hoevertoerisme, logies, opzetten kinderboerderij

	<ul style="list-style-type: none"> • Burgers verliezen de band met de landbouwsector • Regionale korte keten initiatieven zijn niet evident: rendabiliteit; enthousiasme deint uit na een periode, na stoppen van subsidies eindigen de projecten vaak • Regionale samenwerking is nodig • Nood aan voedselhubs • Door hoge arbeidsintensiteit en energiekost komen de Geraardsbergse matten onder druk te staan 	<ul style="list-style-type: none"> • CSA-netwerk • Opzetten voedselhubs: bv. bio-verkooppunten, lokale ketens en -producten inkantelen in bestaande verkooppunten, boerenmarkten • Lokale verbondenheid, streekproducten
Ruimte voor landbouw	<ul style="list-style-type: none"> • Thema ruimte voor landbouw is top-down (= beleidskwestie); gronden in landbouwgebruik niet in landbouwbestemming (rand van Gent, nabij centrumsteden, Schelde, Dender) - gronden in landbouwbestemming niet in landbouwgebruik verspreid over het platteland • Areaal is uitermate onderhevig aan open-ruimte-claims • Vrijgekomen hoeves als uitvalsbasis voor verpaarding, vertuining, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontharden, herbestemmen, bouwshift (= beleid op hoger niveau) • Kader voor zonevreemde functies en hergebruik hoeves (= beleid op hoger niveau) • Gronden in groene bestemming: inzetten op agro-ecologische principes
Interactie met de omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Sterke bodemerosiegevoeligheid • Matige droogtegevoeligheid o.w.v. bodemtypologie in het westen en Dendervallei • Waterkwaliteit sterk onder druk, specifieke aandachtsgebieden in het noordwesten van de streek en in de Schelde en Dendervallei 	<ul style="list-style-type: none"> • Synergiën opzoeken, inzetten op samenwerking met verschillende ketenactoren en instanties, ook bv. pilootprojecten transitie naar meer agro-ecologische landbouw • Inzetten van landbouw als vormgever van het landschap d.m.v. functionele mix en differentiatie • Realiseren kleine landschapselementen, houtkanten en agroforestry • Graslandbeheer

	<ul style="list-style-type: none"> • PAS-gevoeligheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Aangepaste teelten, droogte-tolerante teelten vnl. in het (noord)westen van het gebied • Vernatting weilanden in de valleien • Inwerking organisch materiaal • Niet-kerende bodembewerking • Bufferstroken langs waterlopen, evt. in combinatie met houtkanten • Stuwttjes, peilgestuurde drainage
Valorisatie biomassa-resten	<ul style="list-style-type: none"> • Onvoldoende kwaliteit van het materiaal (onzuiverheden) • Biomassa uit landschapsbeheer is seizoenaal of periodiek beschikbaar <> continue stroom nodig vanuit verwerking biomassa • Structureel landschapsbeheer ontbreekt • Financieel economische haalbaarheid, ontbreken van structurele en financiële ondersteuning (nood aan wettelijk kader?) – vereiste van 15% eigen middelen (LOB) is een obstakel • Moeilijk op te schalen • KLE's op verschillende locaties, vaak moeilijker bereikbaar • Afstemmen vraag en aanbod 	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillende mogelijke toepassingen van valorisatie uittesten: vergisting, recreatieve/decoratieve elementen, inbreng organische stof/bodemverbetering, alternatief voor fossiele brandstoffen, kleinschalige artisanale productie, lokale keten biomassa, ook gras en maaisel • Pilotprojecten om verdienmodellen en financiële incentives te onderzoeken/testen • Organiseren biomassaplein, opzetten biomassa hubs • Landbouwers vergoeden voor beheer van landschap (bv. agrobeheergroepen) • Samenwerking met ABC-bedrijven voor valorisatie en circulaire economie

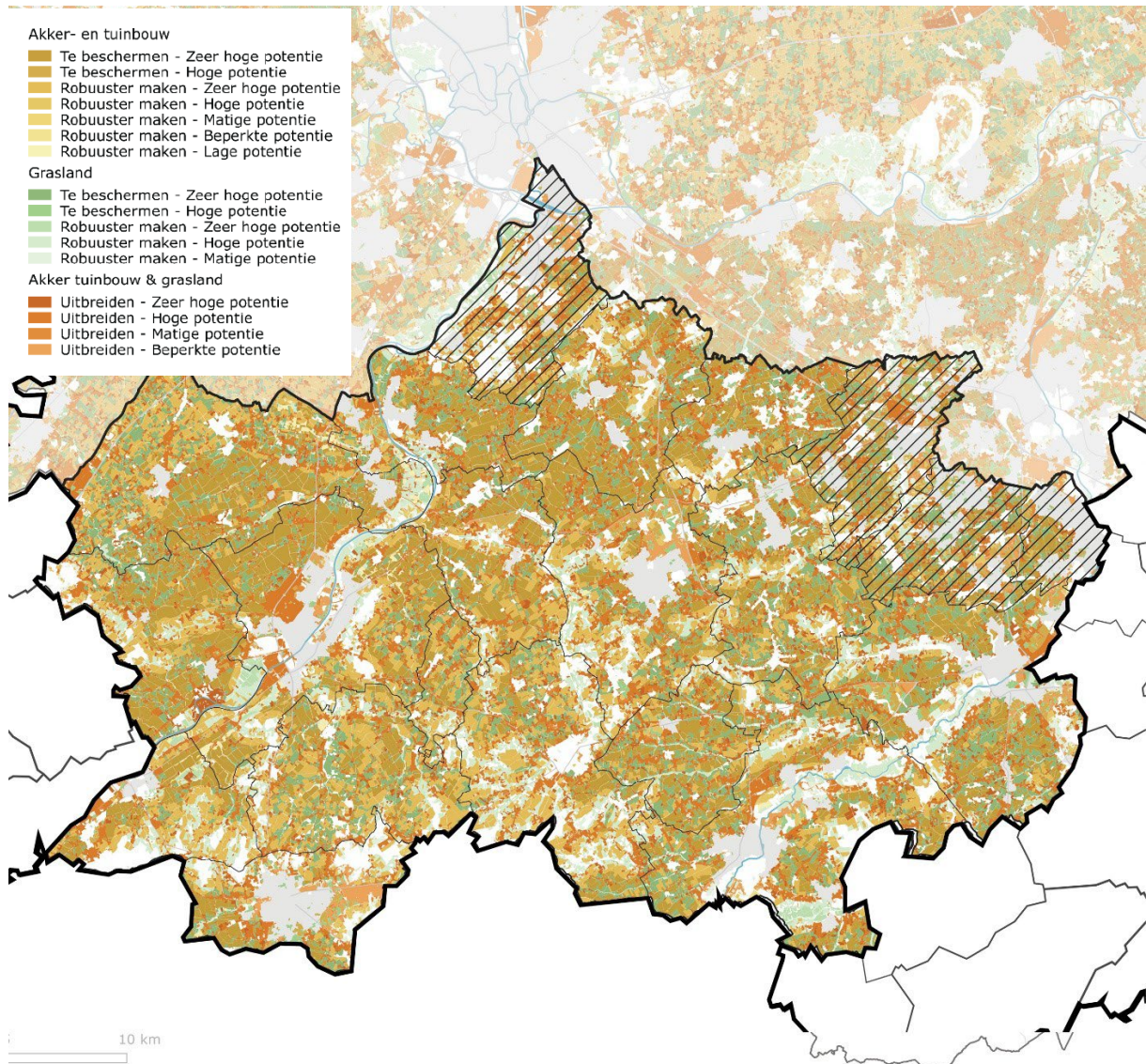
5.2.1 Potentiekaarten land- en tuinbouw

Het ontwerp Beleidsplan Ruimte spreekt van “gouden” gronden: op deze gronden is de productie van voedsel- en/of materialengewassen essentieel. Om deze te kunnen produceren, moet de bodem over voldoende water beschikken, voldoende voedingsstoffen omvatten en moeten er voldoende bestuivers in de buurt zijn om gewassen te bevruchten.

Daarnaast zijn er ook een aantal andere aspecten die nagestreefd worden, bv. koolstofopslag in biomassa of de bodem en het (tijdelijk) vasthouden van water zodat er bij droogte voldoende water beschikbaar is en er bij hevige regenbuien minder kans is op overstromingen. Deze dienst wordt het meest geleverd op graslanden.

De onderstaande potentiekaart toont waar zich kansen bevinden om in te zetten op de productie van voedsel en sier-, energie of materiaalgewassen. De potenties voor uitbreiding van land- en tuinbouw

bevinden zich in de Scheldevallei, Merelbeke, Ronse, en de streek rond Haaltert, Erpe-Mere en Denderleeuw. Ook in het heuvelachtige middengedeelte van de Vlaamse Ardennen zijn er nog potentiële gronden te vinden.

Figuur 23: Potentiekaart Land- en tuinbouw (Bron: Beleidsplan 'Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050' in opmaak – status: ontwerp)

5.3 Leefbare en levendige dorpen

DORPEN	UITDAGINGEN	KANSEN
Ruimtelijk profiel	<ul style="list-style-type: none"> Dorpen en gehuchten leefbaar houden/maken Gebrek aan identiteit (dorpen typologie) Worden het slaapdorpen? 	<ul style="list-style-type: none"> Vrijwaren van doorzichten op het landschap Versterken dorpsidentiteit (dorpen typologie)

Historische kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • Streekidentiteit gaat verloren • Erfgoed onderbenut: veel leegstaande religieuze gebouwen, ontbreken van een kader voor renovatie erfgoed, onvoldoende kennis binnen gemeente (opvolging OE inventaris) • Instandhouding erfgoed vraagt zware investeringen 	<ul style="list-style-type: none"> • Renovatie, herbestemming, activatie erfgoedobjecten en -monumenten • Erfgoed betrekken in wandellussen of -fietstochten • Kans voor historische hoeves (in nabijheid van kernen) als dorpsboerderij • Beeldkwaliteit vergroten en belang van de landschappelijke inpassing, opmaak beeldkwaliteitsplannen • Streekidentiteit versterken, in de verf zetten van gangbare tradities
Omgevingskwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> • Hoge verhardingsgraad in de kernen • Lage walkability score buiten de kernen • Bijkomend ruimtebeslag tussen 2013-2019 van 0,35ha/dag 	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroenen "streetcanyons" • Herwaarderen trage wegen (en optimalisatie ervan) • Groenblauwe elementen binnen brengen in de kernen: bv. door tegelwippen, aanwezige groenstructuren met elkaar verbinden, herwaarderen onderbenut groen in de bebouwde ruimte, ontharden, vergroten ecosysteemdiensten • Inrichten van (rest)zones voor speelnatuur, 'tijdelijke' natuur, kleine wildernissen
Voorzieningen en activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Onvoldoende of eerder matig aanbod aan voorzieningen in de kleinere kernen binnen de regio • Beperkte voorzieningen/activiteiten voor kinderen en jongeren, volwassenen en gepensioneerden • Vergrijzingsdruk: zorgvraag die toeneemt met leeftijd, vaak in combinatie met digitale ongeletterdheid • Nieuwkomers: nieuwe inwoners en inwoners van andere origine (verhoogde culturele diversiteit) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ouderen ondersteunen met digitalisering van dienstverlening en e-shopping • Buurtpunten, het kleine helpen – vrijwilligersnetwerk; dorpsambassadeurs en -gidsen, buurtwerkers, samenwerken voor voorzieningen (over de gemeentegrenzen heen), bv. ook plekken voor het opladen van e-bikes etc... • Hergebruik van verlaten (winkel)panden – pop-ups; duurzaam en multifunctioneel (her)gebruik van bestaande gebouwen, medegebruik na de uren (bv. school), invulling vrijgekomen hoeves (nabij kernen) • Woonerven, co-housing, tiny houses, natuurinclusief bouwen

		<ul style="list-style-type: none"> • Herinrichting publieke ruimte voor sport en spel • Kwalitatieve publieke ruimte met aangepast straatmeubilair (bankje, picnic-voorziening op bepaalde plekken...) • Organiseren ontmoetingsmomenten
Knoopwaarde	<ul style="list-style-type: none"> • Zekere vervoersarmoede in bepaalde delen van de regio: beperkte autobereikbaarheid in het midden en zuiden van de Vlaamse Ardennen; met beperkt OV-aanbod buiten de grote OV-assen (bv. Kruisem, Kluisbergen, Maarkedal, Horebeke, Brakel), onvoldoende mogelijkheden tot autodelen, slechte/onveilige fietsbereikbaarheid • Verkeershinder: relatief veel doorgaand verkeer/verkeersdrukte met verkeersoverlast in woonweefsel • Spanningen tussen landbouwers en fietsverkeer (modder) 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbieden autodeelsystemen of car-sharing (particulier of via vereniging) op maat van het platteland; fietsdeelsystemen (ook cargo-bikes en e-bike oplaadmogelijkheden), goede uitrusting hoppinpunten, vrijwilligersinitiatieven • Snelheidsremmende maatregelen, verkeersluwe dorpskernen • Functionele missing links aanpakken (voetgangers, fietsers), herwaarderen trage wegen, fietsverbindingen als verbindingen tussen groene ruimtes en de kernen
Betrokkenheid	<ul style="list-style-type: none"> • (Onvoldoende) participatief beleid gemeente, gebrek aan draagvlak • Te weinig inspanningen om bewoners te betrekken bij veranderingen, visievorming 	<ul style="list-style-type: none"> • Opstart dorpsraden op het platteland • Ondersteunen participatief beleid lokale besturen, burgers betrekken, <i>best practices</i>

5.3.1 Potentiekaarten (be)leefbare dorpen

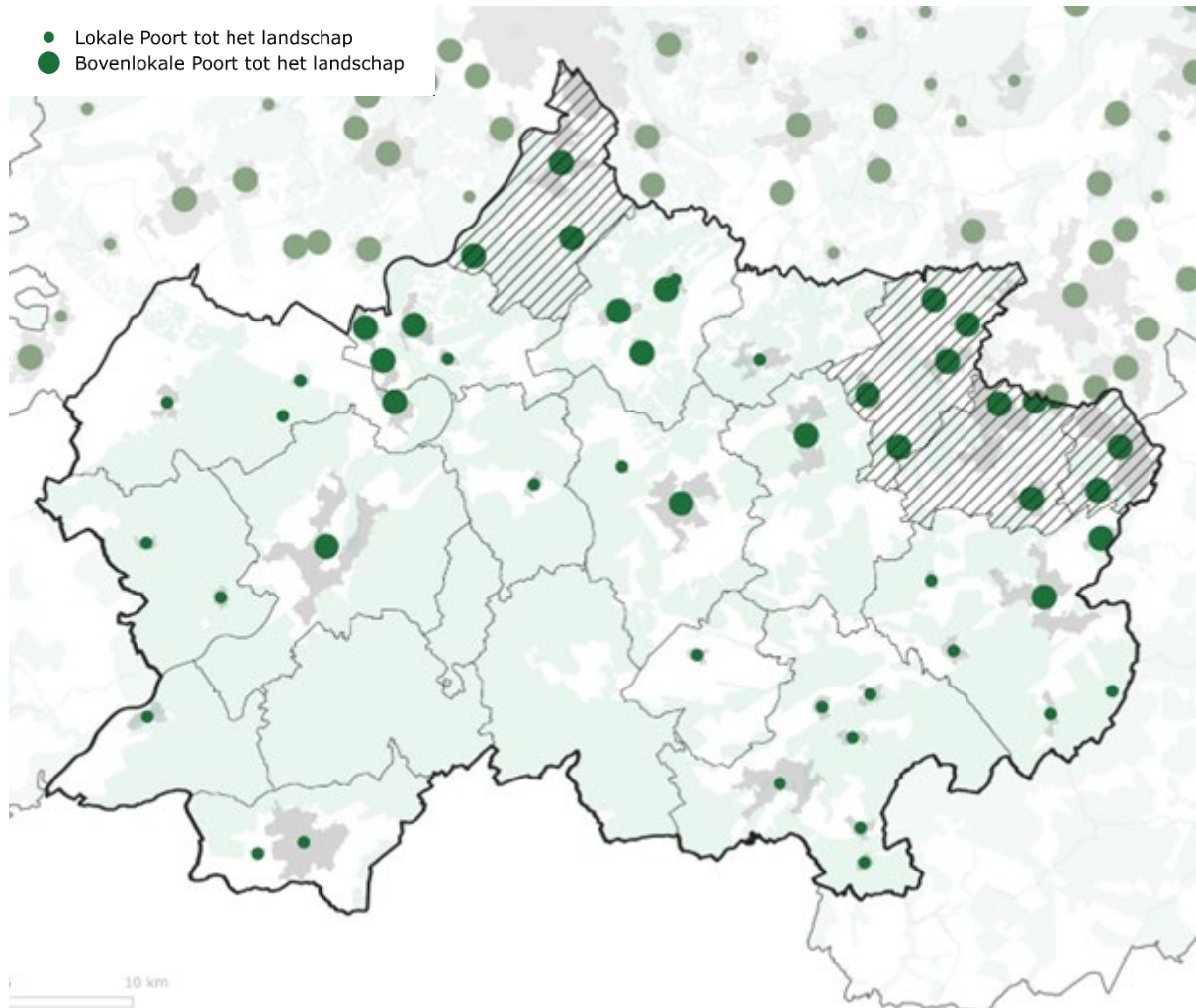
Troef Poort tot het landschap

Het Beleidsplan Ruimte bevat in het kader van de transitie naar solidaire (be)leefomgeving een aantal potentiekaarten maar er werden ook kaarten met troeven opgemaakt. Een interessante kaart daarbij voor de LEADER-doelstelling betreft streekidentiteit is 'troef poort tot het landschap'.

Bebouwingsconcentraties gelegen in of nabij open ruimte kunnen een poort tot het landschap vormen. Dit is een instappunt voor wandel-, fietsbeleving of recreatief watertransport naar de

nabijgelegen omgeving met een bijzondere landschappelijke waarde. Er werd in beeld gebracht welke bebouwingsconcentraties een poort tot het landschap kunnen zijn. Hiervoor werd de ligging van de robuuste landschapseenheden ten opzichte van bebouwingsconcentraties geplaatst met een buffer van 500m errond. Dit is een benadering voor een aanvaardbare afstand voor de inwoners of bezoekers om vanuit de bebouwingsconcentraties het omliggende landschap te voet en/of met de fiets te bezoeken.

In het LEADER-gebied hebben bv. kernen in de gemeenten Merelbeke, Gavere, Erpe-Mere en Denderleeuw een troef als bovenlokale poort tot het landschap, kernen in Ronse en Geraardsbergen als troef een lokale poort.

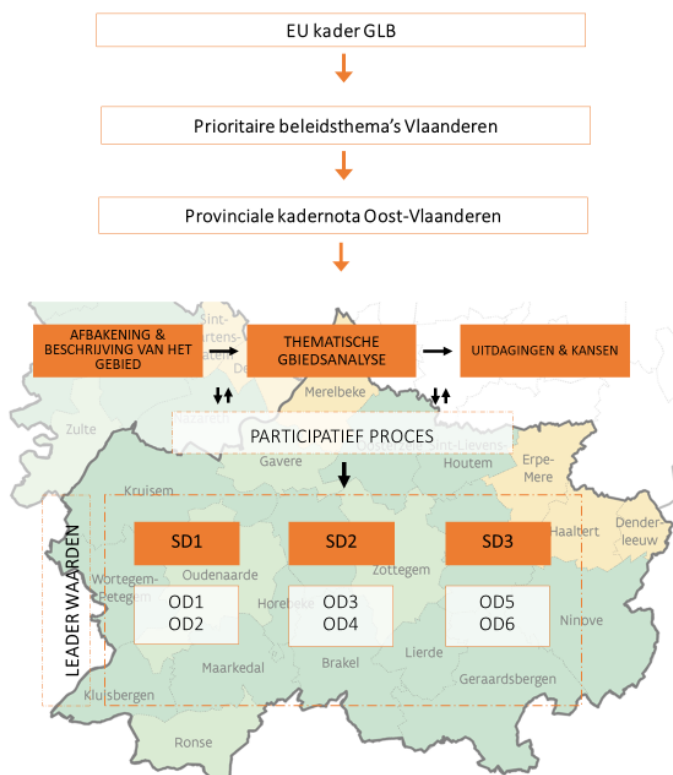

Figuur 24: Troef Poort tot het landschap (Bron: Beleidsplan 'Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050' in opmaak – status: ontwerp)

6. Interventiologica

De interventie logica start met het **Europees GLB kader** dat werd vertaald in een **Vlaams Strategisch Plan**. Hierin werden drie prioritaire beleidsthema's naar voren geschoven. De Provincie Oost-Vlaanderen ging hiermee verder aan in de **Provinciale kadernota**. De thematische gebiedsanalyse en geïdentificeerde uitdagingen en kansen vormden de basis voor het uiteindelijk actieplan. De gebiedsanalyse werd aangevuld met de feedback vanuit de stuurgroep, de stakeholderbijeenkomst en de LEADER-dag om daarna samen met de pre-LAG te komen tot strategische en operationele doelstellingen voor het gebied.

De stakeholders in het LEADER-gebied zijn de beste deskundigen om de ontwikkeling van hun gebied aan te sturen. Een **bottom-up** aanpak zorgt ervoor dat de lokale stakeholders kunnen bijdragen aan het uitstippelen van een ontwikkelingstraject voor hun gebied, dat aansluit bij hun behoeften,

Figuur 25: Schematische voorstelling interventie logica

verwachtingen en plannen. Zowel publieke, private en middenveld-actoren als actieve partners en drijvende krachten worden betrokken bij de ontwikkeling van hun gebied. We werkten samen aan een strategie die zich richt op de prioriteiten van het gebied als geheel. Hierbij zetten we de energie en kennis van lokale actoren actief in om te komen tot een positieve, **gebiedsgerichte** ontwikkelingsstrategie op maat van het gebied. Daarbij werden de behoeften en mogelijkheden van het gebied op geïntegreerde en **multi-sectorale** wijze verkend om de gewenste gemeenschappelijke doelstellingen te bereiken.

Geïntegreerd betekent echter niet allesomvattend, strategieën moeten niet proberen alles tegelijk aan te pakken of alles hetzelfde gewicht te geven, sommige zaken liggen buiten de

lokale mogelijkheden. Het is belangrijk dat de LAG kiest voor die doelstellingen en acties die een toegevoegde waarde bieden voor het gebied en die de grootste kans hebben om bij te dragen tot de veranderingen die worden vooropgesteld.

Lokale, maar ook provinciale en nationale netwerken verbinden plaatsen en acties op het platteland en bevorderen uitwisseling van kennis, ervaringen, innovaties, ideeën maar ook het opbouwen van capaciteit. Het gaat om stimuleren van de stakeholders in hun zoektocht naar nieuwe, originele en innovatieve oplossingen voor lokale problemen. Daarbij wordt geprobeerd om in te zetten op verschillende vormen van **innovatie**, zowel naar producten, diensten als aanpak. **Samenwerking** voor de opmaak en uitvoering van de strategie gaat verder dan **netwerkvorming**, doordat de lokale actoren met anderen samenwerken aan een gezamenlijk project. Samenwerking met andere regio's kan ook een uitstekende bron van innovatie en kennisoverdracht voor de lokale actiegroep zijn.

6.1 Wat doen andere actoren al op dit moment?

Om de beschikbare middelen zo goed mogelijk in te zetten, is het belangrijk dat er minimale overlap is met andere Europese programma's, Vlaamse en provinciale subsidiemogelijkheden. Sommige van die kanalen kunnen wel complementair ingezet worden om bij te dragen aan de doelstellingen in de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Hieronder lijsten we een aantal relevante Europese, Vlaamse en provinciale instrumenten op. Het is belangrijk dat de LAG bij de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie op zoek gaat naar synergiën tussen de verschillende instrumenten, om overlap te vermijden en waar mogelijk instrumenten complementair in te zetten om zoveel mogelijk te kunnen bijdragen aan hun doelstellingen.

6.1.1 Europese programma's

- **Horizon Europe research and innovation programme:**

Dit is het onderzoeks- en innovatieprogramma van de EU voor 2021-2027. Het pakt de klimaatverandering aan, helpt de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN te verwezenlijken en stimuleert het concurrentievermogen en de groei van de EU. Het programma vergemakkelijkt samenwerking en versterkt de impact van onderzoek en innovatie bij het ontwikkelen, ondersteunen en uitvoeren van EU-beleid (o.a. ook de green & blue deal) en het aanpakken van mondiale uitdagingen.

- **Environment and climate action (LIFE):**

Dit is het financiële instrument van de EU ter ondersteuning van projecten op het gebied van milieu, natuurbehoud en klimaatactie in de hele EU. LIFE draagt ertoe bij de Unie om te vormen tot een klimaat neutrale en veerkrachtige samenleving door de uitvoering van het EU-klimaatbeleid als onderdeel van de Green Deal voor Europa te ondersteunen en de EU voor te bereiden op de klimaatuitdagingen van de komende decennia. Het LIFE programma is onderverdeeld in vier thema's: "Natuur en biodiversiteit", "Circulaire economie en levenskwaliteit", "Klimaatadaptatie en -mitigatie" en "Duurzame energietransitie".

- **Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO):**

Dit fonds heeft tot doel de economische en sociale samenhang in de Europese Unie te versterken door onevenwichtigheden tussen de regio's te corrigeren. Het ERDF (EFRO in Nederlands) richt zijn investeringen op verschillende prioritaire gebieden, waaronder innovatie en onderzoek. **Interreg** is hierbinnen één van de instrumenten waarmee de Europese Unie grensoverschrijdende, transnationale en EU-brede samenwerkingsprojecten financiert. Interreg beoogt het grensoverschrijdend oplossen van gezamenlijke uitdagingen in domeinen zoals onderzoek en innovatie, klimaatmitigatie, klimaatadaptatie, duurzaam transport, duurzame energie, biodiversiteit, gezondheid, arbeidsmarkt, levenslang leren etc. Vlaanderen neemt deel aan negen programma's. Deze programma's zijn de internationale tegenhanger van EFRO-Vlaanderen en werken versterkend ten opzichte van het programma EFRO-Vlaanderen.

<https://www.vlaio.be/nl/vlaio-netwerk/efro-interreg/ontdek-interreg/interreg-programmas-vlaanderen>

- **Europees Sociaal Fonds**

Dit is het belangrijkste instrument van de Europese Unie (EU) om te investeren in mensen. Via dit fonds wil de Europese Commissie een belangrijke bijdrage leveren aan het EU-beleid inzake

werkgelegenheid, sociale zaken, onderwijs en vaardigheden, waaronder structurele hervormingen op deze gebieden. Het fonds is ook een van de hoekstenen van het sociaaleconomisch herstel van de EU na de coronapandemie.

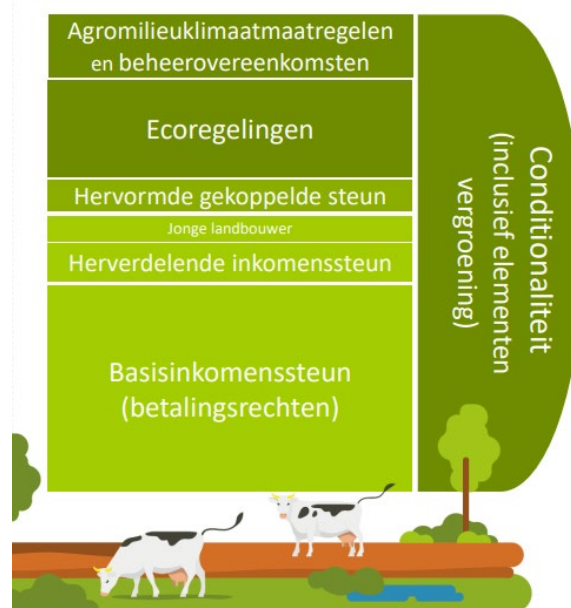
- **Het gemeenschappelijk landbouwbeleid**

LEADER is een onderdeel van het Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid, pijler 2. Een aantal maatregelen uit het GLB zijn relevant om hier te vermelden, in het kader van de zoektocht naar synergiën met en vermijden van overlap met lopende maatregelen.

Het Europese programma is voor Vlaanderen vertaald naar het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) door het departement landbouw en visserij. Dit startte op 1 januari 2023 en geeft uitvoering aan het Vlaams GLB Strategisch plan. Dit plan zet in op 7 krachtlijnen en omvat twee pijlers, pijler 1 zet in op inkomenssteun voor landbouwers en gemeenschappelijke marktordering. Pijler 2 zet in op plattelandsontwikkeling, waaronder de LEADER-werking.

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de maatregelen die onder pijler 1 vallen en waarvoor individuele landbouwers steun kunnen aanvragen. Voor uitgebreide informatie over de verschillende maatregelen en begunstigden verwijzen we naar de GLB-subsidiewijzer.

www.vlaamsruraalnetwerk.be/glb-subsidiewijzer

Figuur 26: Overzicht van de verschillende GLB-maatregelen binnen pijler 1 van het Vlaamse strategisch plan (Departement Landbouw & Visserij, 2022)

Vanaf 2023 werkt het Departement Landbouw & Visserij met het systeem van “**conditionaliteit**”. “Conditionaliteit” is de nieuwe term voor de randvoorwaarden in het vorige GLB waarin ook al een aantal ‘goede landbouw en milieucondities’ (GLMC) waren opgenomen. De verplichtingen zijn nog meer gericht op verduurzaming en omvatten ook verplichtingen die golden voor het ontvangen van de vergroeningspremie in het vorige GLB. De vergroeningspremie zelf valt hierdoor weg. Europa legt het kader vast voor de conditionaliteit, maar Vlaanderen vult dit verder in op basis van de uitdagingen in Vlaanderen. Alle landbouwers die rechtstreekse betalingen ontvangen of die steun krijgen voor het nemen van agromilieuklimaatmaatregelen, met inbegrip van de beheerovereenkomsten, moeten de verplichtingen opgenomen in de conditionaliteit naleven om eventuele sancties te vermijden.

Net zoals de randvoorwaarden is de conditionaliteit opgebouwd uit enerzijds beheerseisen voortvloeiend uit Europese wetgeving (RBE) en anderzijds uit normen voor een goede landbouw- en milieuconditie (GLMC):

Kaderrichtlijn water (RBE 1): Door de grote druk op de waterreserves in Vlaanderen worden landbouwers aangezet tot doordacht en duurzaam omgaan met water. Om de watervorraden en de waterkwaliteit in Vlaanderen veilig te stellen en in lijn te brengen met de Europese doelstellingen zorgen het waterwetboek en zijn uitvoeringsbesluiten voor de omzetting van de Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) in Vlaamse wetgeving.

- Respecteer de vergunnings- of meldingsplicht en de voorwaarden voor het onttrekken van grondwater of oppervlaktewater voor landbouwkundig gebruik
- Voorkom verontreiniging van oppervlaktewaterlichamen met fosfaten door het respecteren van de 1 meter teeltvrije strook en de 5 meter bemestingsvrije strook langs oppervlaktewaterlichamen, naast de verplichtingen die voortvloeien uit de mestwetgeving en toegelicht worden in de fiche “Nitraatrichtlijn (RBE 2)”

Nitraatrichtlijn (RBE 2): Om de waterkwaliteit in Vlaanderen te verbeteren en in lijn te brengen met de Europese doelstellingen zorgen het mestdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten voor de omzetting van de Richtlijn voor de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (91/676/ EEG) in Vlaamse wetgeving. De Mestbank van de Vlaamse Landmaatschappij staat in voor de praktische uitvoering van het mestdecreet.

- Respecteer de uitrijregeling voor meststoffen
- Zorg voor voldoende opslagcapaciteit
- Respecteer de voorwaarden voor de opslag van dierlijke mest
- Leef de regels voor de opslag van meststoffen op landbouwgrond na
- Respecteer het verbod op mestlozing
- Leef de regels voor het inzaaien van vanggewassen na
- Respecteer het verbod op mestspreading langs waterlopen of op drassig land of op steile hellingen
- Zorg voor een emissiearme aanwending van mest
- Hou het kunstmestregister bij
- Zorg voor een correcte mestbalans

Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (RBE 3 en 4): Het biodiversiteitsverlies een halt toe roepen en de dalende trend doen keren, ecosysteemdiensten versterken, habitats en landschappen in stand houden en soorten beschermen zijn doelstellingen waaraan het gemeenschappelijk landbouwbeleid moet bijdragen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn Europese richtlijnen die bepalen welke soorten en welke habitattypen (als leefgebieden voor soorten) beschermd moeten worden. Het natuurdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten geven in Vlaanderen uitvoering aan de verplichtingen opgenomen in deze richtlijnen.

- Respecteer het verbod op of de vergunningsplicht voor het wijzigen van vegetatie en landschapselementen zowel binnen als buiten Natura 2000-gebieden

Verordening Voedselveiligheid (RBE 5): De doelstelling om de veiligheid van voedsel, dieren en planten in de voedselketen te vrijwaren is opgenomen in de Verordening (EG) nr. 178/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 28 januari 2002 tot vaststelling van de algemene beginselen en

voorschriften van de levensmiddelenwetgeving, tot oprichting van een Europese Autoriteit voor voedselveiligheid en tot vaststelling van procedures voor voedselveiligheidsaangelegenheden.

- Respecteer het verbod om levensmiddelen en diervoeders die ongeschikt zijn voor consumptie op de markt te brengen en te vervoederen
- Leef de hygiënevoorschriften na
- Leef de voorschriften voor gebruik van diergeneesmiddelen na
- Leef de voorschriften voor gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden na
- Respecteer de regels rond traceerbaarheid

Verordening op markt brengen gewasbeschermingsmiddelen (RBE 7): Voorschriften met betrekking tot de toelating van gewasbeschermingsmiddelen, het op de markt brengen ervan en het gebruik ervan binnen Europa zijn vastgelegd in de Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen en tot intrekking van de Richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad.

- Gebruik enkel erkende gewasbeschermingsmiddelen
- Pas de gebruiksvoorschriften van de gewasbeschermingsmiddelen op een correcte manier toe

Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden (RBE 8): De Richtlijn 2009/128/EG van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden is omgezet in zowel Vlaamse als federale wetgeving. De aspecten die tot de Vlaamse bevoegdheid behoren zijn terug te vinden in het Decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest. Op federaal niveau is dat het koninklijk besluit van 19 maart 2013 ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen.

- Zorg ervoor dat u over een keuringsbewijs beschikt van uw spuittoestellen
- Zorg ervoor dat u over een fytolicensie beschikt
- Respecteer het verbod op het gebruik van pesticiden in bepaalde gebieden
- Respecteer de regels rond hantering en opslag van gewasbeschermingsmiddelen en verwijdering van resten ervan

Dierenwelzijn (RBE 9, 10, 11): Het verbeteren van het dierenwelzijn behoort tot de specifieke doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid waarmee het beleid beter wil inspelen op de maatschappelijke verwachtingen wat voedsel en gezondheid betreft. Landbouwers kunnen hieraan bijdragen door dierenwelzijnsnormen na te leven die zijn opgenomen in de Belgische wetgeving die uitvoering geeft aan de richtlijn 2008/119/EG tot vaststelling van minimumnormen ter bescherming van kalveren (RBE 9), de richtlijn 2008/120/EG tot vaststelling van minimumnormen ter bescherming van varkens (RBE 10) en de richtlijn 98/58/EG inzake de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren (RBE 11).

- Respecteer de dierenwelzijnsnormen die zijn vastgesteld voor:
 - Kalveren
 - Varkens
 - Landbouwhuisdieren

Behoud blijvend grasland (GLMC 1): Blijvend grasland slaat veel koolstof op in de bodem. Het behoud van het areaal blijvend grasland is dus belangrijk in de strijd tegen de klimaatverandering. Zolang de ratio blijvend grasland/ totaal landbouwareaal met niet meer dan 3% daalt ten opzichte van de referentieratio 2018, zijn er geen specifieke verplichtingen. Wanneer de ratiodalering meer dan 3% bedraagt, komt er een omzettingsverbod voor blijvend grasland en zullen landbouwers die blijvend grasland hebben omgezet verplicht worden, opnieuw blijvend grasland aan te leggen.

Bescherming van wetlands en veengebieden (GLMC 2): Wetlands en veengebieden zijn belangrijke reservoirs van organische koolstof in de bodem. Verbod op het omzetten, omploegen draineren van graslanden gelegen in veengebieden en wetlands.

Handhaving organisch bodemmateriaal (GLMC 3): Een goede bodemstructuur staat garant voor een bodem in goede conditie. Het organische koolstofgehalte is samen met de zuurtegraad een belangrijke indicator voor de bodemstructuur van een landbouwperceel. Stoppels mogen na het oogsten niet afgebrand worden, behalve om fytosanitaire redenen. Minstens één geldig analysesresultaat OC en pH per schijf van 5 ha areaal landbouwgrond exclusief grasland en permanente bedekking:

- Bij een te laag OC-gehalte: advies dat bij het analysesresultaat is gevoegd, aantoonbaar volgen
- Bij een te lage pH-waarde: bekalken.

Bufferstroken langs waterlopen (GLMC 4): Bufferstroken spelen een belangrijke rol in het voorkomen van verontreiniging van waterlopen. Ze beperken de afspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen van het perceel naar de waterlopen. Te respecteren langs alle waterlopen:

- 1 m teeltvrije strook
- 3 m pesticidevrije strook
- 5/10 m bemestingsvrije strook

Bodembewerkingsbeheer om erosie tegen te gaan (GLMC 5): Bodemerosie vermindert de bodemvruchtbaarheid en de opbrengsten op lange termijn, draagt bij tot het ontstaan van modderstromen en overmatige ruimings- en baggerspecie. Op percelen met een hoge en zeer hoge erosiegevoeligheid moeten maatregelen toegepast worden uit vier maatregelpakketten, afhankelijk van de teelt en erosiegevoeligheid

Minimale bodembedekking (GLMC 6): Kale bodems zijn kwetsbaar voor erosie en uitspoeling van nutriënten. Het bedekt houden van de bodem zorgt dan ook voor bescherming in de meest kwetsbare periodes. De bodem maximaal bedekt houden door:

- Het inzaaien van een groenbedekker;
- Het behouden van de stoppels en opslag
- Het behouden van de gewasresten na de oogst

Gewasrotatie op bouwland (GLMC 7): Door het roteren van de gewassen op een perceel wordt bodemuitputting vermeden en kan de ontwikkeling van bodempathogenen afgeremd worden, zodat het bodempotentieel behouden blijft.

- Pas gewasrotatie toe op minstens 1/3 van het bouwlandareaal
- Maximaal drie jaar na elkaar eenzelfde hoofdteelt op een perceel

- Aardappelen: slechts éénmaal om de drie jaar op eenzelfde perceel, pootaardappelen: éénmaal om de vier jaar

Biodiversiteit op landbouwbedrijven (GLMC 8): Deze norm moet ertoe bijdragen dat:

- Er meer ruimte komt voor biodiversiteit op de landbouwbedrijven,
- Waardevolle landschapselementen in het landbouwlandschap worden in stand gehouden
- Vogels tijdens de broedperiode worden beschermd,
- De inzet van gewasbeschermingsmiddelen in de strijd tegen invasieve planten beperkt blijft

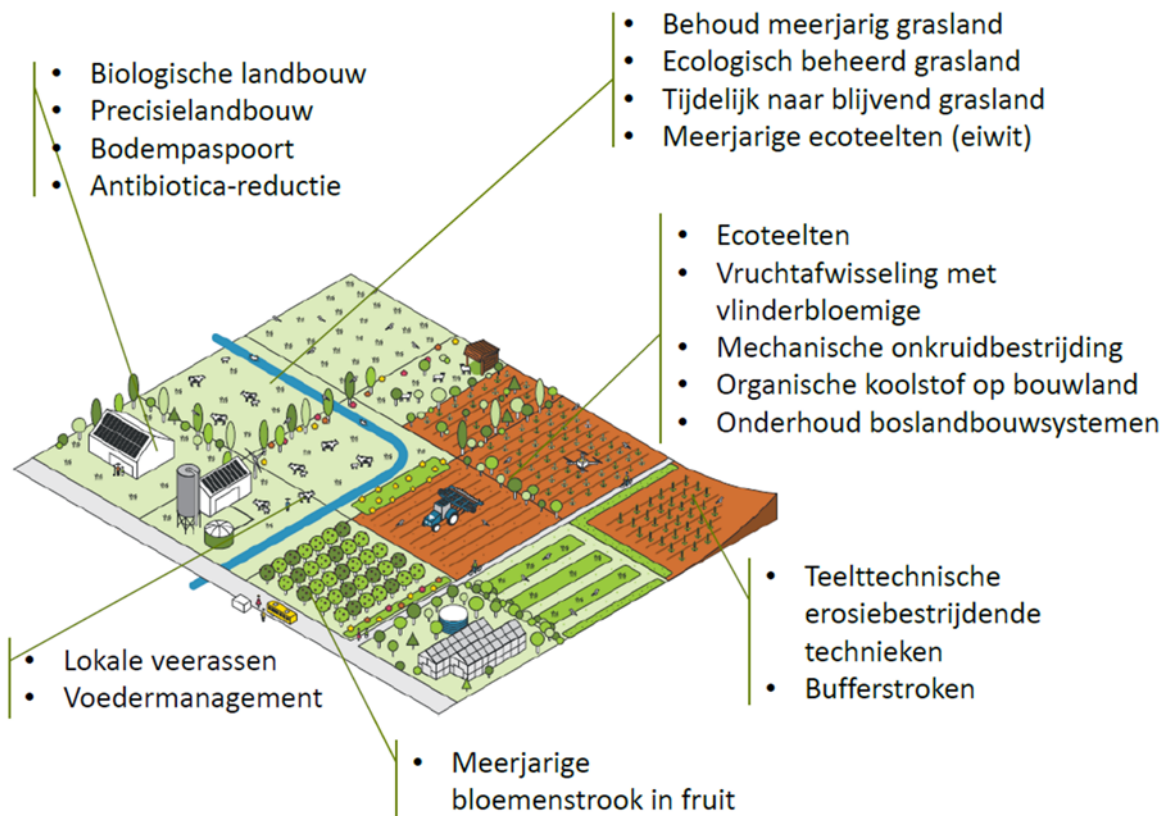
Bescherming van ecologisch kwetsbaar blijvend grasland (GLMC 9 & 10): Ecologisch kwetsbaar blijvend grasland is aangeduid omwille van de grote biodiversiteitwaarde door aanwezige fauna, flora of een specifiek reliëf. Het behoud van ecologisch kwetsbaar blijvend grasland is en blijft belangrijk omwille van de opgeslagen koolstof in de bodem.

- Ploeg geen ecologisch kwetsbaar blijvend grasland
- Zet geen ecologisch kwetsbaar blijvend grasland om

In het nieuw GLB zijn de **vergroeningsmaatregelen weggefallen** en komen er **in de plaats nieuwe vrijwillige maatregelen voor landbouwers: ecoregelingen (éénjarige verbintenissen) en nieuwe agromilieuklimaatmaatregelen (AMKM = meerjarige verbintenissen)**. Deze laatste omvatten zowel de meerjarige agromilieuklimaatmaatregelen van het Departement Landbouw en Visserij als de beheerovereenkomsten van de Vlaamse Landmaatschappij.

Binnen deze groep van maatregelen zijn er perceelsgebonden, diergebonden en bedrijfsgebonden maatregelen, die samen worden weergegeven op onderstaande figuur. Enkel actieve¹⁰ landbouwers komen in aanmerking voor deze maatregelen (behalve voor de maatregel lokale veerassen), die elk met verschillende voorwaarden en subsidies kunnen ingevoerd worden op maat van de bedrijven. Voor uitgebreide informatie over de verschillende maatregelen en begunstigden verwijzen we naar de GLB-subsidiewijzer. (www.vlaamsruraalnetwerk.be/glb-subsidiewijzer)

¹⁰ Een actieve landbouwer heeft een ondernemingsnummer met BTW-landbouwactiviteit, heeft een standaard verdien capaciteit groter dan 5.000€, haalt meer dan een derde van BTW-verkoopshandelingen uit landbouwactiviteiten tov alle economische activiteiten én is geen overheidsinstelling, terreinbeherende natuurvereniging, universiteit of hogeschool.

Figuur 27: Overzicht van de ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen binnen het nieuwe GLB (Bron: Departement Landbouw & Visserij)

Vlaamse landbouwers kunnen in de komende GLB-periode volgende *éénjarige ecoregelingen* afsluiten:

- De toepassing van de biologische productiemethode
- Het ecologisch beheren van grasland
- Het behoud van meerjarig grasland
- De inzaai van eenjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten
- De verstrekking van veevoeder met een methaanreducerend effect aan rundvee door toevoeging van een additief of voedermiddel
- Het verhogen van organisch koolstofgehalte van bouwland
- De aanleg van een bufferstrook
- De toepassing van mechanische onkruidbestrijding
- De toepassing van teelttechnische erosiebestrijdende technieken
- De toepassing van vruchtafwisseling met vlinderbloemigen
- De toepassing van precisielandbouw
- Het actief gebruik van het bodempaspoort

Daarnaast zijn er dus ook meerjarige agromilieuklimaatmaatregelen mogelijk:

- De omschakeling naar de biologische productiemethode
- De omzetting van tijdelijk naar blijvend grasland
- De inzaai van meerjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten
- De aanleg en onderhoud van een meerjarige bloemenstrook in de fruitteelt

- Het behoud van lokale veerassen (runderen/schapen/geiten/varkens)
- De reductie van antibioticagebruik
- Het onderhoud van boslandbouwsystemen

6.1.2 Andere relevante instrumenten

6.1.2.1 Vanuit Vlaanderen

De Vlaamse Landmaatschappij (VLM):

- **Beheerovereenkomsten** zijn vrijwillige, vijfjarige overeenkomsten tussen individuele landbouwers en de VLM om extra inspanningen te doen voor de **biodiversiteit** in Vlaanderen, in ruil voor een jaarlijkse vergoeding. Een actieve landbouwer kan op percelen of delen van percelen in beheergebieden beheerovereenkomst sluiten. Beheergebieden zijn gebieden waar beheerovereenkomsten het meest bijdragen aan de biodiversiteit. De VLM-bedrijfsplanners begeleiden de landbouwers tijdens het volledige traject: van aanvraag en sluiten van een contract, tot begeleiding bij de uitvoering. Er zijn verschillende soorten beheerovereenkomsten, die inzetten op:
 - **Soortenbescherming**, inzetbaar in beheergebieden waar ze het meest bijdragen aan de biodiversiteit in landbouwgebieden.
 - **Kwetsbare natuur bufferen of verbinden en soortenrijke graslanden beheren**, inzetbaar in landschappelijk waardevolle gebieden met duurzaam beheerde natuur of kwetsbare landschapselementen.
 - **Onderhoud van houtige kleine landschapselementen**, inzetbaar in heel Vlaanderen.
- Via **landinrichtingsprojecten** werkt de VLM gebiedsgericht aan een **veerkrachtige open ruimte**, in samenwerking met lokale stakeholders. Hiervoor maken zij gebruik van de instrumentenkoffer landinrichting, die ook inzetbaar is voor provinciale en lokale besturen.
- Binnen de werking van het open ruimteplatform lanceerde de VLM ook een aantal **gebiedsgerichte programma's**
 - **Water-Land-Schap**: Het doel van het programma Water-Land-Schap is om problemen met water in landelijke gebieden in onderlinge samenhang op te lossen, in nauwe samenwerking met de gebruikers van het gebied zoals landbouwers en bedrijven, bewoners en landschapsbeheerders.
 - **Voedsellandschap**: Een voedsellandschap is een openruimtegebied waar lokale samenwerkingen verschillende openruimte-uitdagingen aanpakken: lokale voedselproductie- en verkoop, een mooier landschap, meer biodiversiteit, klimaatmaatregelen, toegankelijkheid van het platteland en bijhorende beleving, productie van hernieuwbare energie, goed bodem- en waterbeheer, De rol van landbouwers staat daarbij centraal.

Het **Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)** voorziet in verschillende subsidies: voor de aankoop van gronden, bebossing en herbebossing, opmaak van een natuurbeheerplan, inrichting van natuur, etc.

Het **Departement Omgeving** zet in op ontharding, via projectoproepen en premies voor particulieren. Daarnaast heeft het departement Omgeving ook verschillende realisatiegerichte en grondgebonden instrumenten beschikbaar, die in de instrumentengids verder worden toegelicht: <https://omgeving.vlaanderen.be/catalogus>

Het **Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** zet in op leefbare dorpen via het instrument zorgzame buurten: <https://www.zorgenvoormorgen.be/zorgzamebuurten>

6.1.2.2 Vanuit de Provincie

De Kadernota Plattelandsontwikkeling geeft aan waar de **Provincie Oost-Vlaanderen** de volgende jaren op inzet:

Beleidsmatige ondersteuning voor lokale besturen: hoe omgaan met dorpen/buurtten op het platteland, dit gebeurt via:

- Buurtenmonitor: hoe tevreden zijn de inwoners in een bepaalde buurt op het platteland (Tevredenheidsonderzoek als onderdeel van het Omgevingscontract)
- Dorpenloket: hoe hou je als lokaal bestuur voeling met je dorpen (advisering en begeleiding)

Verhogen van de ruimtelijke kwaliteit op het Oost-Vlaamse platteland, via:

- Projectbegeleiding door de Provinciale Kwaliteitskamer (advisering en begeleiding)
- Vormingen over ruimtelijke kwaliteit op het platteland (vorming en opleiding)
- Ondersteunen van participatietrajecten rond ruimtelijke kwaliteit in dorpen ('Trek het landschap je dorp in') (advisering en begeleiding als onderdeel van het Omgevingscontract)

Flexibel inspelen op uitdagingen op het platteland via:

- Subsidie geïntegreerde plattelandsinitiatieven (subsidie) Vormingen en netwerkmomenten (vorming en opleiding)

Daarnaast zet de Provincie Oost-Vlaanderen ook in op duurzame en lokale voeding met het Oost-Vlaamse voedselplan "Oogst-Vlaanderen": <https://oost-vlaanderen.be/werken-en-ondernemen/landbouw/lokaal-voedsel.html>.

Binnen dit plan kunnen verenigingen of lokale besturen die een **activiteit** organiseren rond **lokaal voedsel** een subsidie krijgen. Ook lokale besturen die **activiteiten of vorming** rond bv. korte keten, duurzame voedselproductie en consumptie... organiseren kunnen een subsidie krijgen.

Lokale besturen kunnen daar bovenop via het **omgevingscontract** ondersteuning krijgen om bijvoorbeeld een lokale voedselstrategie te ontwikkelen, een eetbare buurt in te richten of een strategie tegen voedselverlies uit te werken.

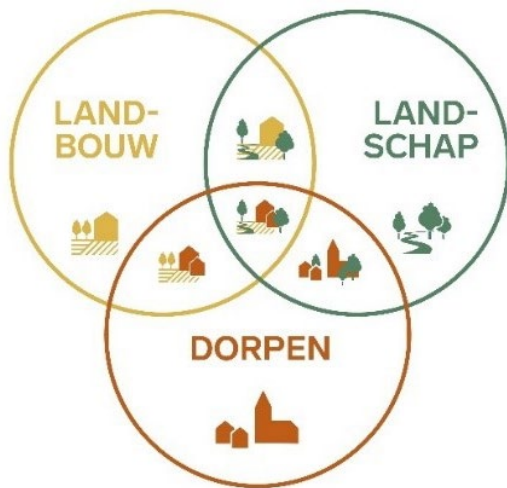
Ten slotte informeert de provincie ook over het uitbouwen van **nevenactiviteiten op een landbouwbedrijf** zoals een hoevewinkel, hoeveslagerij, automaat, teambuilding, energieproductie, landschapsbeheer. <https://oost-vlaanderen.be/werken-en-ondernemen/publicaties/van-alle-markten-thuis.html>

DEEL II: Actieplan

De missie van LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender is de **(be)leefbaarheid van het platteland verhogen** en inzetten op een toekomstgericht platteland.

Omdat een eenduidige definitie van 'het platteland' ontbreekt, wordt gekozen voor een benadering met drie **bouwstenen**: landschap - landbouw - dorpen. In de plattelandscontext zijn het landschap, de landbouwproductie en leefbare dorpen echter nauw met elkaar verbonden. Landbouw en landschap hebben een duidelijke relatie gezien het landschap meebepaald wordt door het agrarisch gebruik en vice versa. Het landschap komt vaak tot nauw aan de rand van de dorpen en landbouwers maken ook deel uit van de dorpsgemeenschap. Ingrepen in het ene hebben ook vaak effecten op het andere thema. Deze verwevenheid is ook weerspiegeld in het actieplan door te kiezen voor geïntegreerde en multi-sectorale doelstellingen waar mogelijk.

Bovendien speelt **streekidentiteit** een cruciale rol in de gebiedsgerichte benadering van LEADER. Het is het geheel van karakteristieke kenmerken die voor verbondenheid zorgen en die een streek onderscheiden van andere streken. Zowel ruimtelijke kenmerken (landschap, fauna en flora en erfgoed) als economisch-functionele kenmerken (landbouw, recreatie en natuurbeheer) en sociaal-culturele kenmerken (gemeenschap, tradities en gebruiken) spelen mee bij het tot stand komen van een identiteit van een streek.

Streekidentiteit zorgt voor de samenhang en overlap van de bouwstenen.

In DEEL I werd het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender uitvoerig beschreven. De belangrijkste conclusies van de gebiedsanalyse werden toegelicht, met aandacht voor het participatietraject dat voor input van de streek zorgde. De nodenanalyse vloeide daaruit voort, met vooral aandacht voor de uitdagingen en kansen voor het gebied.

In dit deel formuleren we doelstellingen en acties die het resultaat zijn van het hele voortraject. Dit concretiseert zich in een actieplan dat het kader vormt voor projecten die deze doelstellingen moeten verwezenlijken.

Er werd gekozen voor drie **strategische doelstellingen** die gebaseerd zijn op de drie Vlaamse hoofdthema's en verwijzen naar de bouwstenen van het platteland: landschapskwaliteit en biodiversiteit - landbouw en circulaire plattelandseconomie - leefbare en levendige dorpen. De strategische doelstellingen geven aan waar de Lokale Actiegroep naar toe wil met de streek. Onder de strategische doelstellingen worden een aantal **operationele doelstellingen** geformuleerd. Deze geven aan hoe de LAG de strategie wil bereiken. Nog concreter worden onder elke operationele doelstelling **acties** genoemd. De LAG geeft prioriteit aan projecten die uitvoering aan deze acties geven. Echter wil de LAG creativiteit en eigen ideeën niet tegenhouden en geeft daarom promotoren de mogelijkheid andere innovatieve ideeën uit te werken als ze bijdragen aan een van de beschreven doelstellingen.

1. Algemene aandachtspunten

- De promotor verkent (indien mogelijk) andere subsidiemogelijkheden en vermeldt waarom het project bij LEADER wordt ingediend. Zo bestaan er een heel aantal subsidies binnen het GLB, niet-productieve investeringssteun via VLIF, ... maar promotoren worden daar weinig in begeleid. Ze worden ook minder gestimuleerd om samen te werken of buiten de eigen sector te interageren. Daarnaast kan het ook nuttig zijn om het bestaand instrumentarium actief bekend maken. Een betere promotie en informatie op maat zijn belangrijk om mensen te overtuigen om hierop in te tekenen. LEADER kan dus complementair zijn maar wel streven we hier transparantie na.
- Gezien de Provincie de opmaak van een lokale voedselstrategie aanbiedt via het Omgevingscontract, zetten we met LEADER vooral in op de uitvoering. Om continuïteit en kwaliteit van nieuwe projecten te stimuleren, is het noodzakelijk eerst een lokale of regionale voedselstrategie of een actieplan rond lokaal voedsel op te maken. Een participatief traject met de relevante actoren is daarbij cruciaal. De LAG vindt het ook belangrijk niet hetzelfde opnieuw te proberen maar te leren van de lessen uit het verleden (*fails, wins*) en evenzeer te kijken naar andere regio's waar het wel lukt en wat daar de succesfactoren zijn.
- Een LEADER-project creëert een meerwaarde voor het gebied en maakt op een bepaalde manier een verschil met reguliere activiteiten.
- Naast reguliere projecten zijn ook microprojecten en koepelprojecten mogelijk.
- Het toegekend steunpercentage wordt voor alle doelstellingen gelijkgesteld: voor alle projecten wordt het maximum steunpercentage van 65% gehanteerd. Projectpromotoren kunnen echter zelf wel een lager cofinancieringspercentage aanvragen.
- Investeringsprojecten zijn mogelijk maar moeten een duidelijke meerwaarde hebben. De cofinanciering aan grote lokale investeringsprojecten kan beperkt worden.
- Alle begunstigden die vermeld staan in het Oproepreglement LEADER, worden toegelaten.
- Infrastructuurprojecten met een grote impact op de ruimtelijke kwaliteit worden indien relevant, voorgelegd aan de Provinciale Kwaliteitskamer.

2. Doelstellingen

Strategische doelstelling 1:

De Vlaamse Ardennen wil een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren

Het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender wordt gekenmerkt door een uniek en kleinschalig agrarisch landschap met houtkanten, hagen, bomenrijen en graslanden maar ook grote open kouters, naast de vele bronnen en de daaraan gekoppelde bronbossen. Daarom is het belangrijk deze typische landschapskenmerken te versterken om landbouw en natuur robuuster te maken. Dit maakt het landschap weerbaarder tegen klimaatverandering.

Biodiversiteit en bodem- en waterkwaliteit zijn basisvoorwaarden en indicatoren voor kwaliteit in landschap en open ruimte. Binnen dit thema worden dan ook doelstellingen geformuleerd om de biodiversiteit te verhogen, de bodemstructuur te verbeteren en een duurzaam waterbeleid te voeren.

Op die manier wil de Vlaamse Ardennen een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren.

Dit vraagt bewustzijn, inzet en samenwerking van iedereen die actief is in het landschap: land- en tuinbouwer, natuur- en landschapsbeheerder, bewoner, ondernemer, bezoeker en vrijwilliger.

Operationele doelstelling 1:

Het bodem- en water- en luchtsysteem als uitgangspunt om landschap en landbouw klimaatbestendig te maken

In deze doelstelling wordt gefocust op de elementen van het fysisch-natuurlijk systeem.

Een gezonde bodem is onmisbaar voor de groei en gezondheid van gewassen. Finaal heeft het bodemleven dus ook een belangrijke impact op het landschap. Aandacht voor bodemkwaliteit door duurzaam bodembeheer blijft een belangrijk aandachtspunt, in het belang van landbouwers, van voedsel en van het landschap. Een gezonde bodem hangt vaak samen met het organische koolstofgehalte. Landbouwers kunnen hieraan bijdragen door carbon farming.

Een gezonde bodem moet ook over voldoende water beschikken. Het is belangrijk om de gebieden die (tijdelijk) water kunnen vasthouden maximaal te ondersteunen en te versterken zodat er bij droogte voldoende water beschikbaar is (bevoorrading) en er bij hevige regenbuien minder kans is op overstromingen (waterbuffering). Daarnaast is het ook belangrijk om de waterkwaliteit te verbeteren. Lokale adaptatiemaatregelen laten toe om specifieke regionale kwetsbaarheden op te vangen zoals de bodemerosiegevoeligheid in het hellende landschap van de Vlaamse Ardennen.

Betreft luchtkwaliteit wordt verwezen naar verschillende locaties in het zuidelijk deel van de Vlaamse Ardennen die gevoelig zijn voor de nieuwe PAS-regelgeving.

Actie 1.1: Landbouwers sensibiliseren over het belang van goede bodemstructuur en experimenteren met technieken die toepasbaar zijn in de praktijk van een landbouwbedrijf

- *Carbon farming*: biomassa uit landschapsbeheer inzetten als koolstofbron, grasland aangepast beheren, *agroforestry*...
- Naast opbouw van extra koolstof in de bodem bestaan er ook technieken die de natuurlijke afbraak van koolstof afremmen: niet-kerende grondbewerkingen, verdichting tegengaan...

Actie 1.2: Het opwaarderen van het water- en luchtsysteem

- Te veel aan water een plek geven: waterbergend vermogen van o.a. Schelde- en Dendervallei vergroten door het (her)ontwikkelen van natte (natuur)gebieden zodat de natuurlijke sponsfunctie van deze gebieden wordt hersteld. Dit bevordert de aanvulling van het grondwatersysteem en kan tot een hogere droogteresistentie van deze gebieden leiden.
- Watertekort voorkomen: ophouden van water uit de waterloop afstemmen met het normaal functioneren van de waterloop; overtollig oppervlaktewater ter beschikking stellen van gebruikers met een watervraag, bv. stimuleren van kleinschalige maatregelen voor vertraagde afvoer op grachten; inzetten op het verruwen van het landschap en kleinschalige wateropvang door het creëren van kleinschalige landschapselementen die de wateropvang bevorderen en de afstroming vertragen.
- Werken rond waterkwaliteit: vermijden van vervuiling van oppervlaktewater, bv. sensibiliseren van landbouwers, de aanleg van gezamenlijke vulplaatsen, oplossingen voor het spoelen van spuittoestellen, opvang van erfsappen...

Operationele doelstelling 2:

Groenblauwe netwerken worden zowel in de open ruimte als in de bebouwde omgeving opgezet en met elkaar verbonden

De natuur in de Vlaamse Ardennen is veelal versnipperd. Groenblauwe netwerken creëren, betekent dat we natuurverbinding en landschapsontwikkeling realiseren door een fijnmazig netwerk van groene, agrarische en blauwe elementen. Het realiseren van deze *stepping stones* zijn essentieel om de biodiversiteit te kunnen verhogen.

De valleigebieden van de Schelde en de Dender springen hier in het oog, samen met de bosverbindingen in het zuiden van de Vlaamse Ardennen. Daarnaast is het ook belangrijk groenblauwe verbindingen door te trekken in de kernen.

Op verschillende plaatsen bieden zich koppelkansen aan om veilige en aangename verbindingen te maken voor voetgangers en fietsers maar tegelijkertijd kunnen dit ook belangrijke corridors zijn voor planten en dieren. Goed beheerde bermen beschermen bovendien tegen erosie.

Door de opzet van lokale (gebieds-)coalities worden krachten, instrumenten en initiatieven gebundeld om samen groenblauwe netwerken te realiseren.

Actie 2.1: Verbindende landschapselementen realiseren en kwalitatief beheren

- Kleine landschapselementen realiseren zoals hagen, bomenrijen, poelen, dreven...in groene gebieden en in landbouwgebied
- Experimenteren met nieuwe beheertechnieken en/of -structuren voor landschapsonderhoud
- Herstel en verbinden van (perceels)grachten en ecologisch beheer van oevers

Actie 2.2: Groenblauwe elementen binnenbrengen in de kernen

- Groene ontmoetingsplekjes voorzien in de dorpen waarbij water opnieuw meer ruimte krijgt, zowel via recreatie, als via buffering en infiltratie
- Opwaarderen trage wegennetwerk, inrichten van (rest)zones voor speelnatuur, tijdelijke natuur, kleine wildernissen
- Inrichten van meer natuurinclusieve tuinen, tegelwippen...

Actie 2.3: Verhogen van kennis over en betrokkenheid bij het streekeigen groen, natuur, biodiversiteit en landschap

Deze kennis is belangrijk voor zowel inwoners, groenmedewerkers, tuinaannemers...

- Specifieke acties voor fauna (bv. wilde bestuivers) die een rol spelen in het verhogen van de biodiversiteit of voor soorten die het moeilijk hebben (bv. egels, vleermuizen...)
- Inzetten op soortenbeheer gericht op de bescherming en het behoud van verschillende (beschermde) soorten die in het gebied voorkomen (bv. de rivierdonderpad, kamsalamander...)
- Innovatieve initiatieven en (proef-)projecten ter bestrijding van invasieve exoten, zowel fauna als flora, bv. Aziatische hoornaar, Japanse duizendknoop...

Strategische doelstelling 2:

De land- en tuinbouw in de Vlaamse Ardennen is leefbaar en duurzaam, en biedt ruimte voor lokale productie en consumptie

Het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender heeft een overwegend kleinschalig agrarisch landschap met een kenmerkende verwevenheid van het landschap en gemengde landbouwvoering op graslanden en akkers. De omgeving is uiteraard de bepalende factor van hoe er aan landbouwactiviteiten kan worden gedaan. Omgekeerd bepalen de landbouwactiviteiten ook vaak de typische kernmerken van het cultuurlandschap. Landbouwers staan echter voor een grote uitdaging om rendabel te blijven en tegelijk bij te dragen aan de kwaliteit van het landschap.

De globale ambitie waar LEADER wil op inzetten is een leefbare en toekomstgerichte land- en tuinbouw met ruimte voor lokale productie en consumptie. Er wordt ook samen gewerkt aan innovatieve oplossingen om het voedselsysteem te verduurzamen.

Leefbaarheid vergt juiste inzichten en samenwerkingen binnen de voedselketen. Ook nieuwe en duurzame (verdien)modellen kunnen kansen bieden om de veerkracht van de landbouwsector te vergroten.

Tot slot kunnen biomassa-resten beschouwd worden als een nieuwe grondstof. Door inzicht te krijgen in de toepassing en valorisatie kunnen biomassa-resten, uit natuur- en landschapsbeheer maar ook van lokale land-, tuin- en bosbouw, lokaal hun meerwaarde gaan bewijzen.

Operationele doelstelling 3:

Partnerschappen ondersteunen die landbouw en natuur nauwer verweven in het landschap

Door samenwerking en partnerschappen over de sectoren heen, kunnen natuur en landbouw meer verweven worden, met aandacht voor het landschap en wederzijds begrip voor elkaar en hun werking. Landbouw kan ingezet worden als vormgever van het landschap d.m.v. een functionele mix en differentiatie door o.a. de realisatie van kleine landschapselementen zoals houtkanten of grasbufferstroken om erosie te voorkomen.

Bovendien zijn er tal van andere mogelijkheden zoals veeteelt te combineren met graslandbeheer, vruchtwisseling en droogtetolerante of natte teelten.

Verder moet er aandacht gaan naar het vergoeden van de landbouwers voor het beheer van het landschap.

Actie 3.1: Valoriseren van biomassa-resten met aandacht voor circulariteit

- Activeren van bestaande landschapselementen en erfgoedlandschappen: de link maken tussen inrichting van het landschap en het oogsten van biomassa
- Directe koppeling maken tussen beheerplanning en valorisatie
- Duurzaam beheer: bv. collectief gebruik van machines, kennisdeling m.b.t. technieken en procedures

- Logistiek en opslag: de uitdaging is dat volumes aan biomassa verspreid aanwezig zijn in het landschap. Inzetten op vervoer en opslag is dus cruciaal. Biomassahubs kunnen hier bijdragen aan de organisatie en verdere opschaling.
- Lokale en regionale afzetmogelijkheden onderzoeken: eerder hoge verwerkingskosten staan niet in verhouding met de beperkte afzetmogelijkheden waardoor een economisch verdienmodel vaak nog niet haalbaar blijkt. Het verder optimaliseren van alle schakels in de keten en goede samenwerking (beheerders, gemeenten, landbouwers enz) kan hierin een meerwaarde betekenen.

Actie 3.2: Mogelijkheden onderzoeken en stimuleren voor een duurzamere landbouwtransitie

- Functionele agrobiodiversiteit en agro-ecologische praktijken (bv. akkerranden, bufferstroken en strokenteelt)
- Ketens opzetten voor (het introduceren van) nieuwe teelten en andere gewassen die geschikt zijn voor de regio, zoals bv. droogtetolerante teelten (quinoa, kikkererwt, rietzwenkgras, sorghum, luzerne), voornamelijk in het droogtegevoelige noordwesten
- Stimuleren van vernatting van weilanden in de valleigebieden, waar van toepassing
- Streekproducten ontwikkelen geënt op landschapselementen (sleedoorn, appels...)

Operationele doelstelling 4:

Duurzame landbouwverbreding stimuleren en uitdragen van lokale voedselstrategieën

Met deze doelstelling bevorderen we de lokale (voedsel)productie en -consumptie waarbij de lokale landbouwers en producenten betrokken worden en er een rechtstreekse band is tussen producent en consument, tussen boeren, burgers en ondernemers. Nieuwe samenwerkingsverbanden met aandacht voor maatwerk en ruimte voor een experimentele aanpak kunnen dit alles bevorderen.

Daarnaast beogen we de verbreding in de landbouwsector in de Vlaamse Ardennen te verduurzamen. Landbouwers kunnen begeleid worden in het proces van verbreding en verduurzaming. Het zoeken naar synergieën en samenwerking tussen verschillende ketenactoren en instanties kan hierbij helpen.

Verder is het ook belangrijk om de mogelijkheden voor synergiën tussen landbouw en recreatie te onderzoeken. Dit kan bijdragen aan meer duurzame landbouwsector en een versterking van de lokale economie. In de Vlaamse Ardennen kunnen bijvoorbeeld (het openen van) boerderijwinkels en hoevetoerisme verder ondersteund worden.

Ten slotte willen we ook inzetten op de verbinding tussen burgers en boeren om het landbouw verhaal bij een breder publiek brengen.

Actie 4.1: Uitvoering en promotie van lokale voedselstrategieën en korteketenprojecten

- Uitvoeren van concrete acties uit een lokale voedselstrategie: bv. een boerenmarkt opzetten, kennis rond lokale voeding bij sociale kansengroepen vergroten, starters ondersteunen die een logistiek project willen starten om zo de link tussen producent en consument te vereenvoudigen...

- Uitvoeren van een eetbare buurt: bv. een buurtboomgaard, een pluktuin waar bezoekers en boer samenwerken, een plukroute doorheen de gemeente waar verloren plekjes een lekkere invulling krijgen, een voedselbos bij een dagcentrum voor mensen met een beperking...

Omdat korte keten en voedselinitiatieven vaak floreren op bovenlokaal niveau, willen we ook inzetten op regionale samenwerking en hefboomprojecten die voor een multiplicatoreffect zorgen in de regio. Een bovenlokaal netwerk brengt verschillende actoren bijeen, bv. producenten met korte keten-initiatieven, lokale overheden binnen een bepaalde regio, landbouwers onderling of landbouwers en verwerkers, enz. Hierbij kan ook op zoek gegaan worden naar nieuwe synergieën rond duurzame voedselproductie en -consumptie.

- Strategische knooppunten voor logistieke voedselhubs: vanuit een overzicht op regionale schaal, wordt er gezocht naar strategisch slimme locaties en knooppunten om de opschaling van korte keten te ondersteunen. Nieuwe oplossingen kunnen zowel inzetten op locaties en faciliteiten voor voedselhubs, op innovatieve samenwerkingen als het ontsluiten van relevante kennis. Logistieke knooppunten kunnen bovendien ook interessante marktplaatsen worden en synergieën met andere doelstellingen realiseren, zoals circulariteit.
- Lokale verwerking van lokale producten en overschotten: naast de primaire sector is er ook een bloeiende verwerkende voedingssector actief in Oost-Vlaanderen. Deze willen we verder uitbouwen en in de kijker zetten. De focus ligt daarbij op het werken met lokale, duurzame ingrediënten en toeleveren van de lokale afzetmarkt. Daarbij worden ook nieuwe productinnovaties verkend, waarbij lokale reststromen verwerkt worden (denk maar aan bier dat wordt gemaakt van de restproducten van de mattentaarten)

Actie 4.2: Duurzame landbouwverbreding stimuleren

- Verbinding met toerisme en recreatie: bv. hoevertoerisme, boerderijwinkel, ontmoeting *à la ferme*
- Verbinding met zorg: zorgboerderijen. Deze actie mikt op projecten die verder gaan dan wat binnen het bestaande aanbod van Groene Zorg mogelijk is.
- Verbinding met de gemeenschap: gemeenschapslandbouw zoals pluktuinen, CSA-landbouw, voedselbossen, dorps- of stads(rand)boerderij
- Land- en tuinbouwbedrijven zetten in energieproductie en energie delen
- Landbouweducatie: een betere kennis over de landbouw zorgt voor een positiever imago

Strategische doelstelling 3:

De Vlaamse Ardennen verhoogt de (be)leefbaarheid van de dorpen met respect voor de eigenheid van de leefomgeving en streekidentiteit

Het LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender bestaat uit enkele grotere historische steden en talrijke pittoreske dorpjes en gehuchten. Ingebed in het heuvelachtige landschap zijn ze erg verspreid aanwezig. De rust en aanwezigheid van groen vormen een grote aantrekkingskracht maar verminderde lokale voorzieningen vormt een grote uitdaging en kan een substantiële impact hebben op de sociale cohesie in een dorp.

Willen we de kernen leefbaar en beleefbaar houden, moet er ingezet worden op de inrichting van kwalitatieve publieke ruimte waar ontmoeten en het sociaal weefsel centraal staat. Belangrijk hierbij is dat er rekening gehouden wordt met de lokale identiteit en mogelijke erfgoedwaarde van de publieke ruimte en er aandacht is voor de beeldkwaliteit.

De aanwezigheid van dienstverlening is een andere belangrijke factor voor de leefbaarheid.

De vorm waarop bepaalde types voorzieningen wordt aangeboden is de afgelopen jaren sterk gewijzigd, mede omwille van een steeds verder evoluerende digitalisering.

Mobiliteit is een horizontale uitdaging op het platteland en is onlosmakelijk verbonden met de context van in de Vlaamse Ardennen, die gekenmerkt wordt door de afstanden tussen kernen en een eerder matige bereikbaarheid. Ook heel wat erfgoed ligt buiten het bereik van gebieden met een goede knooppuntwaarde.

Operationele doelstelling 5:

Bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van dorpskernen

Om de dorpsidentiteit en de sociale cohesie van de Vlaamse Ardennen te versterken, wordt ingezet op een verhoogde ruimtelijke kwaliteit van de dorpskernen en vele kleinere gehuchten, steeds met respect voor eigenheid, historische context en schaal. Hierbij is het ook van belang om een meer kwalitatieve aansluiting te realiseren tussen dorpen en het omliggende landschap. Dorpen kunnen elkaar ook versterken door goede onderlinge verbindingen, relaties en wisselwerkingen.

Het is van belang om de leefbaarheid in de dorpen te garanderen en de publieke ruimte kwalitatief in te richten waarbij speciale aandacht wordt besteed aan toegankelijkheid en bereikbaarheid voor de meer kwetsbare doelgroepen.

Door participatief beleid van de lokale besturen te ondersteunen kunnen de inwoners nauwer betrokken worden bij de ontwikkeling van en dienstverlening in hun dorp.

Actie 5.1: Het inrichten van een kwalitatieve leefomgeving

- Opmaken van beeldkwaliteitsplannen of andere instrumenten (bv. een landschapstoets) om de ruimtelijke kwaliteit te garanderen, ook op bovenlokale schaal, bv. bij verdichtingsprojecten, herbestemming van erfgoedlocaties, aangepaste woontypes...
- Versterken van visievorming bij lokale besturen en het sensibiliseren van burgers, organisaties en beleidsmakers en hun medewerkers over kwalitatieve ruimtelijke processen.

Bv. goede voorbeelden van duurzaamheid in waardevol erfgoed, instrumenten die inzicht geven in de historische context, aandacht voor de eigenheid van het dorp...

- Vrijwaren van doorzichten op het landschap en de aansluiten tussen het dorp en het landschap versterken

Actie 5.2: De dienstverlening en het voorzieningenniveau verbeteren

- Dorpsfaciliteiten bundelen op bereikbare locatie (buurtpunten) met aandacht voor toegankelijkheid
- Duurzaam en multifunctioneel (her)gebruik van gebouwen voor ontmoeting en ondernemerschap
- Initiatieven die dorpen helpen bij het opstellen van hun *SMART village* strategie: traditionele en nieuwe netwerken en diensten versterkt door middel van digitale technologieën en innovaties als kans om tot meer en betere voorzieningen te komen op het platteland

Actie 5.3: Duurzame mobiliteit stimuleren en vervoersarmoede op lokaal niveau aanpakken

- Stimuleren van deelsystemen voor auto's, (elektrische) fietsen, bakfietsen...
- Opzetten van systemen van goedkope taxi's of busjes als vervoer op maat
- Inzetten op multimodaal vervoer
- Acties rond gebruik van landelijk wegennetwerk
- Werken aan een zwerfvuilvervrije omgeving

Actie 5.4: Dialoog tussen burger en lokaal bestuur realiseren

- De opstart van dorpsraden op het platteland ondersteunen
- Ondersteunen van participatief beleid gemeenten
- Participatief werken rond vergroening, energie...

Operationele doelstelling 6:

De beleving van de streekidentiteit verhogen voor inwoners en bezoekers

De Vlaamse Ardennen tot Dender is een prachtige streek waar natuur, landbouw en dorpen zijn verweven tot een uniek landschap met een grote verscheidenheid aan elementen en structuren. Hellingen en kasseien, rivieren, beekvalleien en bossen, open kouters en weilanden, dorpen en kapelletjes, hoeves en molens en evenementen en tradities zijn kenmerkende, streekeigen elementen waar deze regio voor bekend is. Toch is en blijft de streekidentiteit van de Vlaamse Ardennen nog ondergewaardeerd en wordt ze als geheel nog onvoldoende (h)erkend.

Door natuur, landbouw, materiaal en immaterieel erfgoed te herwaarderen, te behouden en waar mogelijk nog te versterken, kan de beeldkwaliteit, de leesbaarheid, de toegankelijkheid en de beleving van het landschap van de Vlaamse Ardennen in zijn geheel, naar een nog hoger niveau getild worden.

De streekidentiteit is het middel bij uitstek voor het creëren van een sterke verbondenheid met de inwoners in de streek en voor het verhogen van de toeristische aantrekkingskracht van de streek.

Actie 6.1: De streekidentiteit behouden en versterken

- Geïntegreerde aanpak voor het beschermen en herstellen van de streekeigen natuur-erfgoed- en landbouwelementen en -waarden
- Gemeentegrensoverschrijdende initiatieven beschermen en versterken van de beeldkwaliteit van Vlaanderens Mooiste Landschap
- Herbestemmen en activeren van erfgoedobjecten en monumenten
- Bevestigen en versterken van de rol van de landbouwer in het landschap/de open ruimte
- Informatieve, educatieve, recreatieve en toeristische initiatieven geven een meerwaarde aan de streekidentiteit en worden op een innovatieve wijze onder de aandacht gebracht van al haar gebruikers/bezoekers

Actie 6.2: De streekidentiteit opwaarderen en vertalen naar het brede publiek

- Nieuwe recreatieve en toeristische initiatieven ontwikkelen die een meerwaarde betekenen voor de streek
- Uitbouwen van netwerken en samenwerkingsverbanden rond streekidentiteit
- Het landschap ontsluiten met publieksgerichte activiteiten gericht op de behoeften en beleving van de bezoeker
- Kunstinitiatieven met het landschap als hoofdthema worden verenigd tot een regiobreed initiatief
- Vlaanderens Mooiste Landschap wordt in geuren en kleuren vertaald door de media- en perswereld
- Ontwikkelen van avontuurlijke outdoor activiteiten en meerdaagse toeristisch-recreatieve producten in het uitdagende landschap
- Cultureel erfgoed inzetten om een grotere verbondenheid teweeg te brengen bij de inwoners: participatief werken rond herstel en opwaardering van het natuurlijk en cultureel erfgoed van dorpen

Actie 6.3: Het landschap van de Vlaamse Ardennen op een kwaliteitsvolle manier ontsluiten, toegankelijk en bereikbaar maken

- Openstellen en ontsluiten van bijzondere bossen, parken, natuurgebieden en domeinen, met aandacht voor de draagkracht van het gebied
- Het openbaar vervoer en de multimodale aansluitingen in de regio worden beter afgestemd op de ontsluiting van het toeristisch aanbod in de streek
- Mensen die minder mobiel zijn, kunnen gebruik maken van aangepaste recreatieve producten
- Het streekonthaal wordt verder uitgebouwd met multifunctionele rust- en infopunten die de streekidentiteit versterken en waarbij vrijwilligerswerk maximaal wordt aangemoedigd
- Digitale toepassingen en -processen zoals datamanagement dragen bij tot de ontsluiting en beleving van de streekidentiteit en verhogen de kwaliteit van de customer journey
- Nieuwe vormen van toeristisch-recreatieve bewegwijzeringen zijn afgestemd op het landschap
- Visievorming rond gebruik van recreatieve plattelandswegen om conflicten tussen verschillende weggebruikers te voorkomen

DEEL III: Uitvoering LOS

1. Projectoproepen

LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender voorziet om met jaarlijkse **projectoproepen** te werken. Dit zorgt ervoor dat we de lancering breed kunnen communiceren om zoveel mogelijk lokale stakeholders aan te spreken.

Bij deze jaarlijkse oproepen zal er de mogelijkheid zijn tot het indienen van reguliere projecten en koepelprojecten. Tenzij de LAG anders beslist, zal het mogelijk zijn om projecten in te dienen onder alle operationele doelstellingen.

De LAG kan bij elke oproep een operationele doelstelling of een actie extra in de kijker zetten. De coördinator kan hierrond een netwerkmoment opzetten, waarop alle relevante actoren zullen uitgenodigd worden.

Betreft de **verdeling van budget**, verkiest de LAG om de middelen in eerste instantie evenredig te verdelen per strategische doelstelling. Dit zal tijdig worden geëvalueerd en indien nodig worden bijgestuurd.

De meer concrete planning van projectoproepen en verdeling van middelen krijgt verder vorm in het draaiboek na goedkering van de LOS.

1.1 Begunstigden

Er worden nauwelijks groepen begunstigden uitgesloten. Zo kunnen ook feitelijke verenigingen, vennootschappen, verenigingen met een winstoogmerk en natuurlijke personen in aanmerking komen voor het indienen van een LEADER-project.

De LAG wil, eventueel met microprojecten en aangepaste communicatie, ook extra inspanningen leveren om bepaalde doelgroepen te bereiken die in de vorige periode ondervertegenwoordigd bleven. We denken daarbij aan actieve landbouwers en ondernemers maar ook aan dorps- en adviesraden.

Voor begunstigden zonder rechtspersoonlijkheid wordt nog verder onderzocht hoe de LAG extra ondersteuning kan bieden. Is bijvoorbeeld een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid nodig, kan een lokaal bestuur de aansprakelijkheid op zich nemen bij burgerinitiatieven door op te treden als juridisch vehikel...

1.2 Selectieprocedure en criteria

De Lokale Actiegroep lanceert oproepen om de Lokale Ontwikkelingsstrategie uit te voeren. De LAG werkt doorgaans met jaarlijkse projectoproepen maar kan hier van afwijken door sneller te handelen bij de start van de nieuwe periode of kan aparte oproepen lanceren voor bepaalde thema's of types projecten.

De LAG maakt na goedkeuring van de LOS een gedetailleerd draaiboek op over de oproepen, de evaluatie en de selectieprocedure. De belangrijkste stappen van deze procedure worden hieronder beschreven.

1. Projectinitiatie

Onder 'projectinitiatie' vatten we de continue aandacht van de LEADER-groepen voor het aantrekken en makelen van goede projecten. De LEADER-coördinator speelt een belangrijke rol in deze fase, door het stimuleren van plattelandsbewoners en -verenigingen om projectvoorstellen uit te werken en in te dienen. De coördinator verbindt projectideeën met de juiste actoren en ondersteunt hen om tot een ambitieuze vooraanmelding te komen.

2. Vooraanmelding

De fase van vooraanmelding is bedoeld om na te gaan of projectideeën passen binnen LEADER. Deze fase geeft de kans om kandidaat-promotoren ten volle mee te nemen in de doelstellingen van de LOS en om de verwachtingen van de LAG te duiden.

- Indiening van het projectvoorstel door de promotor, in beknopte vorm, een 'A4' volstaat.
- Ook in deze fase betreft de coördinator LAG-leden en experts in contactmomenten met (potentiële) promotoren.
- Promotoren krijgen feedback vanuit het secretariaat. De focus ligt daarbij op de inhoud van de voorstellen en de aansluiting ervan met de Lokale ontwikkelingsstrategie, maar promotoren worden door het LEADER-secretariaat ook voldoende geïnformeerd over de meer formele vereisten die moeten in acht genomen worden bij indiening.
- LAG-leden spreken zich in deze fase niet uit over goedkeuring van voorstellen. Ze worden er wel over geïnformeerd.
- Waar nuttig kunnen projectideeën in deze fase ook naar de Provinciale Kwaliteitskamer komen

3. Formele indiening en beoordeling van projectvoorstellen - e-loket

1. Ontvankelijkheid

Na indiening nemen de centrale diensten van de VLM nemen het voortouw in de controle van de ontvankelijkheid van de projecten. Dit gebeurt in overleg met de provincies en de LEADER-coördinatoren.

Als het gaat over het ontbreken van een administratief stuk, krijgt de promotor een termijn opgelegd om dit in orde brengen.

- Administratieve verplichtingen
- Financiële conditie
- Aard van het project
- Statuut promotor

2. Expertengroep

Als een project ontvankelijk verklaard wordt, dan gebeurt een eerste inhoudelijke beoordeling door de expertengroep. Deze bestaat uit deskundigen met een expertise die raakt aan de plattelandsthema's binnen LEADER. Zo mogelijk niet enkel thema-experten, maar ook deskundigen met een multidisciplinaire focus, in lijn met het LEADER-uitgangspunt 'multisectoraal en geïntegreerd'. Dit kan gaan om:

- VLM-medewerkers in de regio's (Oost/West) of meer thematische VLM-experten;
- Provinciale ambtenaren plattelandsbeleid of met een meer thematische deskundigheid (erfgoed, landbouw, leefmilieu...);

- Andere praktijk- en academische experts op afroep. Vertegenwoordigers van sector- of belangenorganisaties willen we daarbij niet uitsluiten, maar de focus moet wel liggen op inhoudelijke experts (bv. iemand uit studiedienst), niet op regionale vertegenwoordigers. Die hebben eerder hun plek in de Lokale Actiegroepen.

De LAG-coördinator neemt deel als waarnemer. Provinciebesturen nemen het secretariaat op.

De expertengroep kan per LEADER-gebied worden samengesteld en ingericht, maar gezien de expertengroep samengesteld is uit inhoudelijke experts (en niet uit gebiedsexperts), is er o.i. ook de mogelijkheid om de groep provinciaal samen te stellen.

Het advies van de expertengroep is oriënterend, maar niet bindend ten aanzien van de Lokale Actiegroepen. Als de LAG wenst af te wijken van het advies van de expertengroep, moet dit wél grondig worden gemotiveerd.

Indien gewenst kunnen de promotoren hun voorstel mondeling komen toelichten of ‘pitchen’.

De expertengroep beoordeelt de volgende selectiecriteria:

- Haalbaarheid
- Duurzaamheid
- Innovatie
- Multisectoraal en geïntegreerd

3. Finale beoordeling door de LAG

De expertengroep adviseert de kandidaat-promotor die binnen een bepaalde termijn nog wijzigingen kan aanbrengen in zijn projectfiche. De finale versie daarvan wordt beoordeeld door de LAG. De LAG wordt hiervoor geadviseerd door de expertengroep, ze kan tegen het advies ingaan mits grondige motivatie.

De LAG beoordeelt de projecten aan de hand van een punten of kleurensysteem. Dit wordt verder uitgewerkt in het draaiboek.

De LAG beoordeelt de volgende selectiecriteria:

- Bijdrage aan de Lokale Ontwikkelingsstrategie
- Bereik en continuïteit
- Promotor en capaciteit
- Bottom-up
- Samenwerking
- Gebiedsgericht
- Innovatie

1.3 Soorten projecten

Microprojecten	Max. 65% subsidie en max. projectkost 12.000€
Reguliere projecten	Max. 65% subsidie en groter dan microproject
Koepelprojecten	Max. 65% subsidie en min. projectkost 50.000€. Voorbereidingskosten komen ook in aanmerking.
Samenwerkingsprojecten	Max. 65% subsidie en min. budget 125.000€ per LAG. Voorbereidingskosten komen ook in aanmerking.

1.3.1 Microprojecten

Microprojecten zijn eenvoudig en concreet omschreven projecten met zeer meetbare en controleerbare effecten, realisaties en indicatoren.

- Beoordelings- en goedkeuringsprocedure: kort en slagkrachtig
- LAG kan kiezen om een beperkte subwerkgroep met leden van de expertengroep en/of LAG samen te stellen voor de beoordeling van de microprojecten
- Gericht op kleinere lokale actoren, lokale overheden zijn geen begunstigde! (faciliteren kan wel)
- Uitvoering op korte termijn (max. 1,5 jaar)
- Maximale projectkost van 12.000€ en max. cofinanciering van 7.800€ (eigen inbreng: 4.200€)
- Sterk vereenvoudigde indieningsprocedure
- Eenmalige declaratie (bewijzen van uitvoering)

1.3.1.1 Microprojecten in LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender

Microprojecten zijn toegelaten voor alle doelstellingen.

Op het moment van opmaak LOS acht de LAG het wel interessant dat hiervoor een gerichte oproep(en) wordt voor georganiseerd om zo maximaal de beoogde doelgroep te kunnen bereiken. De gevoerde communicatie zal daar ook op worden aangepast.

De organisatie van de oproepen microprojecten wordt verder vormgegeven in het draaiboek na goedkeuring van de LOS.

Ideeën voor microprojecten bij LEADER die inhoudelijk gelijkenissen vertonen met de thema's van Streekmotor 23 worden besproken met het Streekfonds. Het LEADER-secretariaat en het Streekfonds begeleiden de indieners van dergelijke ideeën samen en leiden de indieners toe naar het meest geschikte subsidiekanaal.

1.3.2 Reguliere projecten

Bij reguliere projecten wordt een onderscheid gemaakt tussen dienstverlenings- en investeringsprojecten. Dienstverleningsprojecten zijn projecten waarvan de projectkosten in de rubriek investeringskosten lager zijn dan 50% van de totale projectkosten. Alle kostenrubrieken zijn subsidiabel.

Investeringsprojecten zijn projecten waarvan de projectkosten in de rubriek investeringen gelijk zijn aan of hoger zijn dan 50% van de totale projectkosten, en die kleinschalige infrastructuurwerken omvatten. Enkel volgende kostenrubrieken zijn subsidiabel: volgende kostenrubrieken komen in aanmerking voor de subsidiëring van investeringsprojecten: investeringskosten, werkingskosten, externe prestaties, bijdrage in natura en inkomsten. Er kan echter wel gebruik gemaakt worden van Vereenvoudigde Kostenopties (VKO). Meer info zal te vinden zijn in het Handboek voor promotoren.

1.3.3 Koepelprojecten

Een koepelproject is een verzameling van verschillende deelprojecten rond een gelijkaardige projectdoelstelling.

- Wordt uitgevoerd onder de koepel van een coördinerende organisatie, en wordt administratief behandeld als één project.

- Moet inhoudelijke meerwaarde bieden voor de delen ervan en de bundeling van projecten moet duidelijke baten bieden. Er moet ook een evenwicht zijn tussen enerzijds koepelwerking en anderzijds de realisatie uit de deelprojecten.
- De coördinerende organisatie treedt op als promotor. Ze verlicht de administratieve lasten voor de copromotoren door de financiële en administratieve verantwoording (declaraties) naar de beheersdienst voor hen uit te voeren.
- De LAG kan zelf optreden als regisseur van koepelprojecten en daarvoor een eerste aanzet, inclusief indicatieve projectplanning en budgetraming, in de LOS schrijven. Na goedkeuring van de LOS werkt de LAG die eerste aanzet verder uit tot volwaardige projecten die, na beoordeling door de beheersdienst, in uitvoering kunnen gaan. Komen er in de loop van de programmaperiode nieuwe projectvoorstellen voor koepelprojecten, van de LAG zelf, dan moeten die goedgekeurd worden door het VMC. Projectvoorstellen voor koepelprojecten door externen doorlopen de gewone goedkeuringsprocedure.
- Op basis van de ingediende kostenbewijzen wordt voorzien in een terugbetaling van de voorbereidingskosten die de promotor maakt om te komen tot een koepelproject.

1.3.3.1 Koepelprojecten in LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender

Koepelprojecten zijn toegelaten voor alle doelstellingen.

Op het moment van opmaak LOS ziet de LAG veel potentieel in het concept van koepelprojecten. Er zijn echter wel nog vragen omtrent de praktische uitvoering ervan, zeker indien de LAG zelf zou optreden als promotor. Er wordt daarom nog geen concrete aanzet uitgewerkt.

De verdere uitwerking van koepelprojecten wordt vormgegeven in het draaiboek na goedkeuring van de LOS.

1.3.4 Samenwerkingsprojecten

Het Vlaams Management Comité (VMC) organiseert een specifieke oproep tot het indienen van voorstellen voor samenwerkingsprojecten.

- Voor interterritoriale samenwerkingsprojecten is er samenwerking tussen LEADER-gebieden binnen België.
- Transnationale samenwerking kan plaatsvinden tussen Europese LEADER-gebieden, of met ander gebieden binnen of buiten de EU met een soortgelijke methodologie als CLLD (Community Led Local Development of 'door de gemeenschap geleide lokale ontwikkeling').

Elke LAG moet tijdens de looptijd van de programmaperiode **minimaal één samenwerkingsproject** buiten Vlaanderen (laten) uitvoeren.

Er is telkens één coördinerende LAG die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het project. Indien zij dit nodig acht, kan de LAG ook samenwerkingsprojecten laten uitvoeren door een promotor binnen het gebied. In dat geval treedt een promotor uit het gebied op als de lead partner.

De samenwerkingsprojecten worden goedgekeurd op basis van volgende **criteria**:

- de samenwerking bundelt de kennis en/of menselijke en financiële hulpbronnen uit de betrokken gebieden;
- de samenwerking moet passen in de doelstellingen die de LAG in hun LOS hebben aangegeven en geeft invulling aan één of meerdere doelstellingen uit het LOS;
- de samenwerking bestaat uit de uitvoering van een gezamenlijke actie met concrete resultaten. De samenwerking kan ook focussen op de uitwisseling van ervaring, op voorwaarde dat dit tastbare resultaten met zich meebrengt.

- de samenwerking realiseert een meerwaarde voor alle betrokken partners (schaalvoordeel, uitwisseling ervaringen, knowhow, ...).

Op de concrete uitwerking in verband met administratieve en financiële bepalingen tijdens de LEADER-periode wordt ingegaan in het reglement 'Realisatie LOS'.

Selectieprocedure

De LAG dient voorstellen voor samenwerkingsprojecten in bij het VMC via het e-loket. In het geval van delegatie (uitvoering door een promotor in het gebied in plaats van door de LAG zelf) moet de LAG eerst het project goedkeuren, waarna het wordt doorgestuurd naar het VMC.

De voorgestelde samenwerkingsprojecten worden in een eerste fase al dan niet ontvankelijk verklaard door de beheersdienst. Daarna worden ze beoordeeld door de technische werkgroep van de provincies waarin de betrokken (Vlaamse) LEADER-gebieden liggen. Het advies van de technische werkgroep wordt aan het VMC bezorgd, die het project uiteindelijk goed- of afkeurt.

Financiering

Het minimumbedrag is € 125.000. De overheidssteun voor samenwerkingsprojecten bedraagt maximaal 65% van de effectieve projectkosten.

Op basis van de ingediende kostenbewijzen wordt voorzien in een terugbetaling van de **voorbereidingskosten** die de LAG maakt om te komen tot een samenwerkingsproject. De terugbetaling van die kosten gebeurt ook in het geval het project uiteindelijk niet kan doorgaan door van externe en onvoorziene redenen. Het gaat wel enkel om ontvankelijke samenwerkingsprojecten.

Bij de opening van de oproep voor samenwerkingsprojecten zal een reglement met de specifieke en praktische uitwerking voor samenwerkingsprojecten verschijnen.

1.3.4.1 Samenwerkingsprojecten in LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender

Pays des Collines

Pays des Collines (Land van de Heuvels) is een streek in de provincie Henegouwen in Wallonië. De heuvelachtige regio bevindt zich in het gebied tussen Schelde en Dender en vormt landschappelijk één geheel met de Vlaamse Ardennen. De beboste heuvelkam die de hoogste toppen van de streek omvat vormt de (taal)grens tussen de twee gebieden.

Het gebied is officieel erkend als natuurpark (Parc Naturel du Pays des Collines) om het landschap en de tradities te bewaren. Een parc naturel in Wallonië is te vergelijken met een Vlaams Regionaal Landschap. Pays de Collines behoort momenteel niet tot een LEADER-gebied maar als parc naturel is er wel een gevestigde samenwerkingsstructuur waar mee samengewerkt zou kunnen worden.

Gezien de nabijheid en gelijkaardige thema's waar het gebied op in zet, is de LAG voorstander om de mogelijkheden tot samenwerking verder te verkennen. Ook vanuit het kandidaat landschapspark is er aansluiting en interesse tot samenwerking.

SD1: Een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren

Pays des Collines wordt net als de Vlaamse Ardennen gekenmerkt door een landschap met glooiende heuvels en hellingen. De vele beekvalleien daartussen bestaan voornamelijk uit akkerland en weiden, die omzoomd worden met hagen, heggen en knotwilgen. Dit bocagelandschap is typisch voor de hele streek.

Er wordt ook sterk ingezet op de samenwerking met landbouwers betreft bodembeheer en waterkwaliteit.

SD2: Een leefbare en duurzame land- en tuinbouw met ruimte voor lokale productie en consumptie

Ook in Pays des Collines kiest men voor lokaal voedsel en lokaal consumeren om de levensvatbaarheid van producenten te bevorderen en te ondersteunen. Binnen landbouwverbreding is er bv. een actieve werking rond landbouweducatie om boeren en burgers met elkaar te verbinden.

SD3: (Be)leefbare dorpen met respect voor de streekidentiteit

Net zoals bij LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender is ook in Pays des Collines streekidentiteit de lijm die alle thema's verbindt. Het Pays des Collines heeft een uitgesproken landelijk karakter met veel rust en open ruimte. Tussen de dorpen en gehuchten liggen kapelletjes verspreid op de heuvels. De streek bezit ook nog verschillende windmolens. Inzetten op landschaps- en erfgoedbeleving zijn gemeenschappelijke doelstellingen.

Haag- en houtkanten

Er is ook interesse om een samenwerkingsproject aan te gaan met Nederland of Frankrijk betreft haag- en houtkanten. Hiermee zou de actie rond verbindende landschapselementen kunnen verweven worden met oogst en verwerking van biomassa uit natuur- en landschapsbeheer. De LAG vindt het belangrijk om ook binnen samenwerking vorm te geven aan de partnerschappen tussen landbouw en natuur.

LAG-leden engageerden zich om de mogelijkheden vanuit hun eigen netwerk of expertise verder te verkennen in aanloop naar de oproep samenwerkingsprojecten.

1.4 Vereenvoudigde kostenopties

Om tegemoet te komen aan de bezorgdheden omtrent de hoge administratieve werklast voor projectpromotoren (zie Evaluatie LEADER Vlaamse Ardennen 2014 – 2022), zal gewerkt worden met vereenvoudigde kostenopties.

Vereenvoudigde kostenopties (VKO's) verminderen de administratieve lasten voor de begunstigden en de beheerders van het programma. Door te werken met forfaitaire financiering, standaardschalen van eenheidskosten of vaste bedragen moeten bepaalde uitgaven niet meer apart verantwoord worden met individuele bewijsstukken.

Gedetailleerde informatie over VKO's zal worden opgenomen in het Handboek voor promotoren.

2. Monitoring en evaluatie

Europa werkte een monitoring- en evaluatiekader uit, waarvoor de verzameling van gegevens gebeurt door het Departement Landbouw en Visserij. Het LEADER-secretariaat zal de gegevens verzamelen en doorgegeven aan de Vlaamse Landmaatschappij (VLM).

Dit kader bevat in de eerste plaats **Europese indicatoren** waarover de LAG's van elk LEADER-gebied jaarlijks zullen moeten rapporteren, onder meer op basis van data aangeleverd door de projectpromotoren.

Daarnaast worden een aantal **Vlaamse indicatoren** vooropgesteld. Deze indicatoren zijn gelinkt aan de drie Vlaamse hoofdthema's waarop de strategische doelstellingen in deze LOS zijn bepaald.

Afhankelijk van de strategische doelstellingen waaronder de promotor een project indient, zullen dus bepaalde indicatoren worden gevraagd. Dat betekent dat niet alle indicatoren bij elk project worden gevraagd en gemeten. Waar dit eventuele knelpunten geeft, wordt een extra **gebiedsgerichte indicator** toegevoegd.

Daarnaast vult de projectpromotor bovenstaande verplichte indicatoren ook aan met **projecteigen indicatoren**. Tijdens het halfjaarlijkse declaratiedossier wordt in het voortgangsverslag over alle indicatoren gerapporteerd.

2.1 Europese resultaatsindicatoren

2.1.1 Slimme transitie plattelandseconomie

R.40 Slimme transitie plattelandseconomie: aantal ondersteunde "slimme dorpen" - strategieën/projecten: 5

Deze indicator wil nader bepalen hoeveel *Smart Village* strategieën er met behulp van LEADER worden ontwikkeld en/of geïmplementeerd doorheen de programmaperiode. Niet enkel de opmaak maar ook projecten die worden uitgevoerd onder een *Smart Village* strategie komen dus in aanmerking.

De LAG voorziet de mogelijkheid om in te zetten op projecten in functie van *Smart villages* onder Actie 5.2 de dienstverlening en het voorzieningenniveau in dorpen verbeteren

Lokale voedselstrategieën zouden in aanmerking kunnen komen maar indicator R40 wordt enkel gemeten in projecten onder SD 3 (be)leefbare dorpen.

Beeldkwaliteitsplannen of andere instrumenten om de ruimtelijke kwaliteit in dorpen te garanderen kunnen bv. in aanmerken komen als ze kunnen beschouwd worden als een **geïntegreerde visie** dorpsniveau, ontstaan vanuit of in **participatie** met de lokale gemeenschap en als doel heeft de economische, ecologische of sociale vitaliteit van het dorp/de dorpen te vergroten door samenwerking en gebruik makend van sociale en/of digitale innovatie.

2.1.2 Aansluiting van het platteland van Europa

R.41 Aansluiting van het platteland van Europa: aandeel van de plattelandsbevolking dat betere toegang tot diensten en infrastructuur door GLB-steun geniet: 15% van de inwoners van het LEADER-gebied of 2,55% van de Vlaamse plattelandsbevolking.

De berekening gebeurt door het totaal aantal begunstigden onder de rurale bevolking die kan genieten van betere toegang tot diensten/infrastructuur vast te stellen. De focus ligt op **investeringen** die een betere toegang beogen tot diensten, voorzieningen, infrastructuur onder SD3 (be)leefbare dorpen.

De projectpromotor dient aan te geven in welke **deelgemeenten** zijn project plaatsvindt. In eerste instantie worden dus de deelgemeenten geteld.

De streefwaarde is eerder laag omdat enkel projecten met concrete investeringen in aanmerking komen. Daarnaast wordt ook enkel geteld bij SD3 (be)leefbare dorpen.

Deze indicator wordt niet gevraagd bij projecten onder Actie 2.2 Groenblauwe elementen binnenbrengen in de kernen maar zullen met extra gebiedsgerichte indicator worden gemeten.

Algemeen streeft de LAG naar een project per gemeente. Er zijn 141 deelgemeenten in de 21 gemeenten van het LEADER-gebied: $21/141 = 15\%$

2.1.3 Bevordering van de sociale inclusie

R.42 Bevordering van de sociale inclusie: aantal personen dat onder ondersteunde projecten voor sociale inclusie valt: 250

Bepaling sociale inclusieprojecten: LAG zet in op volgende groepen (gebaseerd op ENRD) : jongeren (-18), ouderen (+65), nieuwkomers, mensen in kansarmoede en mensen met een beperking.¹¹

De berekening gebeurt door tijdens de looptijd van het project het totaal aantal deelnemers dat participeert binnen Sociale Inclusie Projecten (op te volgen, door de projectpromotor).

Gezien deze indicator enkel zal gevraagd worden bij SD3 (be)leefbare dorpen, wordt vooral gekeken naar projecten onder Acties 5.2-5.4 en Actie 6.3.

2.1.4 Betere organisatie van de voorzieningsketen

R.10 Betere organisatie van de voorzieningsketen: aandeel landbouwbedrijven dat deelneemt aan producentengroeperingen, -organisaties, lokale markten, korte toeleveringsketens en kwaliteitsregelingen die worden ondersteund door het GLB: 55

De berekening gebeurt door het doorheen het project op te volgen van het **aantal landbouwbedrijven** dat actief participeert of betrokken is binnen projecten die gericht zijn op de ontwikkeling van korte ketens/lokale markten en voedselstrategieën door de projectpromotor.

Voor deze indicator wordt vooral ingezet op resultaten uit Actie 3.1 en 4.1.

2.1.5 Milieu- en klimaat-gerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden

R.27 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden: aantal verrichtingen dat bijdraagt aan doelstellingen inzake milieuduurzaamheid, matiging van en aanpassing aan klimaatverandering in plattelandsgebieden: 260

Deze indicator gaat het aantal interventies na die bijdragen aan milieuduurzaamheid, klimaatmitigatie en de adaptatiedoelstellingen. Voor LEADER betreft het hier in principe alle projecten met **fysieke ingrepen/realisaties in/aan het landschap** onder S1 Een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren.

2.1.6 Groei en jobs in plattelandsgebieden

R.37 Groei en jobs in plattelandsgebieden: nieuwe in GLB-projecten ondersteunde jobs, uitgedrukt in FTE: 6

Deze indicator kwantificeert het aantal **nieuw** gecreëerde jobs.

¹¹ https://ec.europa.eu/enrd/enrd-thematic-work/social-inclusion/information-sources_en.html

Opmerking 1: deze indicator richt zich tot nieuwe jobs. Reeds bestaande jobs die worden behouden worden uitgesloten. Tewerkstelling bij de projectpromotor of partners binnen het kader van het project zelf (projectmedewerkers) wordt uitgesloten.

Opmerking 2: deze indicator heeft betrekking op werkgelegenheid wanneer het project reeds in uitvoering is. M.a.w. jobs gecreëerd tijdens het ontwerp-/constructiefase worden uitgesloten bij de telling.

Opmerking 3: vrijwilligerswerk mag niet worden meegeteld.

Opmerking 4: tijdelijke jobs worden ook meegerekend bij deze indicator.

Gezien deze indicator enkel bij projecten uit SD2 zal worden gemeten en op basis van een analyse van deze indicator uit de voorbije periode, wordt het cijfer eerder laag ingeschat.

2.1.7 Ontwikkeling van de plattelandseconomie

R.39 Ontwikkeling van de plattelandseconomie: aantal met GLB-steun gesteunde plattelandsbedrijven, inclusief bio-economiebedrijven: 0

Deze variabele heeft betrekking op ondersteunde kmo's, met inbegrip van de bio-economie. Bio-economie betreft extra waardecreatie uit de producten en bijproducten van land- en bosbouw:

- Transformatie, conditionering, verwerking of opslag van voedingsproducten na de oogst
- Verzameling, logistiek, opslag of conditionering van bijproducten
- Productie van biobased producten en materialen, bio-energie of tussenproducten die vatbaar zijn voor verdere transformatie.
- Valorisatie van voedselverliezen en voedselverspilling
- Terugwinning en hergebruik van nutriënten en/of organische stof in land- en bosbouw

Deze indicator betreft geen landbouwbedrijven en geldt slechts voor bedrijven van welke de activiteiten bijdragen aan de GLB-doelstellingen: het promoten van tewerkstelling, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in rurale gebieden, het verzekeren van een eerlijke verloning voor landbouwers en het versterken van de positie in de waardeketen. Daarnaast wordt deze indicator enkel gemeten bij SD3.

Op het moment van opmaak LOS zijn er geen concrete voorbeelden naar boven gekomen die aan bovenstaande voldoen. De streefwaarde voor deze indicator wordt dan ook op 0 gezet.

2.2 Vlaamse Indicatoren

V.1 Aantal ondersteunde (samenwerkings)projecten ifv de ketenontwikkeling van biomassavalorisatie en (circulaire) bio-economie: 2

V.2 Projecten/initiatieven die inzetten op bevorderen/ondersteunen vernieuwend ruraal ondernemerschap (landbouwverbreding): 10

Mogelijkheid om op in te zetten met microprojecten.

V.3 Aantal ondersteunde initiatieven rond gezonde lokale voeding (korte keten, voedselverspilling, ruimte voor voedsel, voedsel voor kwetsbare mensen...): 5

V.4 Aantal gerealiseerde nieuwe (of gerenoveerde) socio-culturele voorzieningen & dienstverlening en ontmoetingsplekken: 17

Hier worden enkel nieuwe (of gerenoveerde) socio-culturele voorzieningen geteld.

Ontmoetingsplekken worden in deze LOS geteld onder SD1 en wordt gemeten met een eigen indicator.

V.5 Aantal ontwikkelde/gerealiseerde nieuwe voorzieningen & diensten voor kwetsbare groepen (te definiëren door het project: risico op armoede, kansarme jeugd, ouderen, langdurig werklozen, anderstalige immigranten, personen met een handicap): 4

V.6 Aantal (samenwerkings)projecten rond ontwikkeling open ruimte, met betrokkenheid natuur- en landbouwactoren (ifv klimaatadaptatie - water-bodem beheer, CO²-captatie, biodiversiteit...): 20

Te interpreteren als alle projecten betreft onderhoud en beheer van landschappen, waarin wordt samengewerkt met zowel de gebruikelijke actoren (lokale besturen, regionale landschappen, natuurverenigingen, landbouwers, private eigenaars), maar even goed met nieuwe actoren en de plattelandsbewoners zelf.

V.7 Totale oppervlakte landschappelijke aanpassingen/ingrepen met het oog op klimaatadaptatie: 10 ha

2.3 Overzicht indicatoren per doelstelling

Hieronder wordt een overzicht gegeven van bovenstaande indicatoren per doelstelling.

Waar geen Europese of Vlaamse indicator van toepassing is, wordt een extra **gebiedsgerichte** indicator toegevoegd.

2.3.1 SD1: Een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren

2.3.1.1 OD1: Het bodem- en water- en luchtsysteem als uitgangspunt om landschap en landbouw klimaatbestendig te maken

R27: Milieu- en klimaat-gerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden: 45

V.6 Aantal samenwerkingsprojecten rond ontwikkeling open ruimte, met betrokkenheid natuur- en landbouwactoren (ifv klimaatadaptatie - water-bodem beheer, CO²-captatie, biodiversiteit...): 5

V.7 Totale oppervlakte landschappelijke aanpassingen/ingrepen met het oog op klimaatadaptatie: 4 ha

Extra 1: aantal landbouwers dat betrokken is binnen projecten die gericht zijn op klimaatbestendige landbouw: 17

2.3.1.2 OD2: Groenblauwe netwerken worden uitgebouwd, zowel in de open ruimte als in de bebouwde omgeving, en verbonden met elkaar

R27: Milieu- en klimaat-gerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden: 215

V.6 Aantal samenwerkingsprojecten rond ontwikkeling open ruimte, met betrokkenheid natuur- en landbouwactoren (ifv klimaatadaptatie - water-bodem beheer, CO²-captatie, biodiversiteit...): 15

V.7 Totale oppervlakte landschappelijke aanpassingen/ingrepen met het oog op klimaatadaptatie: 6 ha

Extra 2: aantal landbouwers dat betrokken is binnen projecten die gericht zijn op groenblauwe netwerken: 15

Extra 3: aantal groene ontmoetingsplaatsen: 10

2.3.2 SD2: Inzetten op leefbare en duurzame land- en tuinbouw met ruimte voor lokale productie en consumptie

2.3.2.1 OD3: Partnerschappen ondersteunen die landbouw en natuur nauwer verweven in het landschap

R.10 Betere organisatie van de voorzieningsketen: aandeel landbouwbedrijven dat deelneemt aan producentengroeperingen, -organisaties, lokale markten, korte toeleveringsketens: 22

R.37 Groei en jobs in plattelandgebieden: nieuwe ondersteunde jobs: 2

R.39 Ontwikkeling van de plattelandseconomie: aantal gesteunde bio-economiebedrijven: 0

V.1 Aantal ondersteunde (samenwerkings)projecten ifv de ketenontwikkeling van biomassavalorisatie en (circulaire) bio-economie: 2

V.2 Projecten/initiatieven die inzetten op bevorderen/ondersteunen vernieuwend ruraal ondernemerschap (landbouwverbreding): 0

V.3 Aantal ondersteunde initiatieven rond gezonde lokale voeding (korte keten, voedselverspilling, ruimte voor voedsel, voedsel voor kwetsbare mensen...): 0

2.3.2.2 OD4: Duurzame landbouwverbreding stimuleren en uitdragen van lokale voedselstrategieën

R.10 Betere organisatie van de voorzieningsketen: aandeel landbouwbedrijven dat deelneemt aan producentengroeperingen, -organisaties, lokale markten, korte toeleveringsketens: 30

R.37 Groei en jobs in plattelandgebieden: nieuwe ondersteunde jobs: 4

R.39 Ontwikkeling van de plattelandseconomie: aantal gesteunde bio-economiebedrijven: 0

V.1 Aantal ondersteunde (samenwerkings)projecten ifv de ketenontwikkeling van biomassavalorisatie en (circulaire) bio-economie: 0

V.2 Projecten/initiatieven die inzetten op bevorderen/ondersteunen vernieuwend ruraal ondernemerschap (landbouwverbreding): 10

V.3 Aantal ondersteunde initiatieven rond gezonde lokale voeding (korte keten, voedselverspilling, ruimte voor voedsel, voedsel voor kwetsbare mensen...): 5

2.3.3 SD3: Inzetten op (be)leefbare dorpen met respect voor de eigenheid van de leefomgeving en streekidentiteit

2.3.3.1 OD5: Bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van dorpskernen

R.40 Slimme transitie plattelandseconomie: aantal "slimme dorpen" -strategieën/projecten: 4

R.41 Aansluiting van het platteland: aantal begunstigden dat kan genieten van betere toegang tot diensten/infrastructuur: 7 deelgemeenten

R.42 Bevordering van de sociale inclusie: aantal personen dat onder ondersteunde projecten voor sociale inclusie valt: 200

V.4 Aantal gerealiseerde nieuwe (of gerenoveerde) socio-culturele voorzieningen & dienstverlening (en ontmoetingsplekken): 5

V.5 Aantal ontwikkelde/gerealiseerde nieuwe voorzieningen & diensten voor kwetsbare groepen (te definiëren door het project: risico op armoede, kansarme jeugd, ouderen, langdurig werklozen, anderstalige immigranten, personen met een handicap): 2

2.3.3.2 OD6: De beleving van de streekidentiteit verhogen voor inwoners en bezoekers

R.40 Slimme transitie plattelandseconomie: aantal "slimme dorpen" -strategieën/projecten: 1

R.41 Aansluiting van het platteland: aantal begunstigden dat kan genieten van betere toegang tot diensten/infrastructuur: 4 deelgemeenten

R.42 Bevordering van de sociale inclusie: aantal personen dat onder ondersteunde projecten voor sociale inclusie valt: 50

V.4 Aantal gerealiseerde nieuwe (of gerenoveerde) socio-culturele voorzieningen & dienstverlening (en ontmoetingsplekken): 2

V.5 Aantal ontwikkelde/gerealiseerde nieuwe voorzieningen & diensten voor kwetsbare groepen (te definiëren door het project: risico op armoede, kansarme jeugd, ouderen, langdurig werklozen, anderstalige immigranten, personen met een handicap): 2

2.4 Werking van de Lokale Actiegroep

De werking van de LAG en de uitvoering van de Lokale Ontwikkelingsstrategie zal op volgende manieren worden geëvalueerd:

- Intern door de LAG minstens halfweg en op het einde van het programma.
- Indien leden vinden dat een aantal zaken moeten bijgestuurd worden, kan er een evaluatie van een beperkt aantal aspecten plaats vinden.

Bij de halfjaarlijkse rapportage van tijdsbesteding wordt een indicatorenlijst toegevoegd gekoppeld aan de middelen voor werking van de LAG. Onderstaande indicatoren zijn de streefwaarden voor de periode 2023-2027.

- Aantal vormingsmomenten voor promotoren en/of LAG-leden: 64
- Aantal netwerkmomenten voor promotoren en/of LAG-leden: 12
- Aantal communicatieproducten: 20
- Personeel/beheer:
 - Aanwezigheidsgraad LAG: 70% (inclusief volmachten)
 - Aantal gecreëerde jobs in VTE tijdelijk, direct: 0,8 + 0,6
 - Aantal georganiseerde LAG's, excl. vormings- en netwerkbijeenkomsten: 13

			Europese indicatoren						
			R.40 Slimme transitie	R.41 betere toegang tot diensten en infrastructuur (in bereikte deelgemeenten)	R.42 Bevordering sociale inclusie:	R.10 organisatie voorzieningsketen	R.27 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties	R.37 Groei en jobs	R.39 Ontwikkeling plattelandseconomie
SD1: Een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren	OD1: Het bodem-, water- en luchtsysteem als uitgangspunt om landschap en landbouw klimaatbestendig te maken	Actie 1.1: Landbouwers sensibiliseren over het belang van bodemstructuur en experimenteren met technieken					20		
		Actie 1.2: Opwaarderen van het watersysteem					25		
	OD2: Goenblauwe netwerken in open ruimte en bebouwde omgeving	Actie 2.1: Verbindende landschapselementen realiseren en beheren					75		
		Actie 2.2: Groenblauwe elementen binnenbrengen in de kernen		10			100		
		Actie 2.3: Verhogen van kennis en betrokkenheid streekeigen groen, natuur en biodiversiteit					40		
SD2: Inzetten op leefbare en duurzame land- en tuinbouw met ruimte voor lokale productie en consumptie	OD3: Partnerschappen ondersteunen die landbouw en natuur nauwer verweven in het landschap	Actie 3.1: Biomassa				20		1	
		Actie 3.2: Landbouwtransitie				5		1	
	OD4: Landbouwverbreding en lokale voedselstrategieën	Actie 4.1: Voedselstrategieën en korteketen				25		2	
		Actie 4.2: Duurzame landbouwverbreding				5		2	
SD3: Inzetten op (be)leefbare dorpen met respect voor eigenheid van de leefomgeving en streekidentiteit	OD5: Bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van dorpen	Actie 5.1: Inrichten van een kwalitatieve publieke ruimte	2		50				
		Actie 5.2: Dienstverlening en voorzieningenniveau verbeteren	1	5	50				
		Actie 5.3: Duurzame mobiliteit stimuleren en vervoersarmoede aanpakken		2	50				
		Actie 5.4: Dialoog tussen burger en lokaal bestuur realiseren	1		50				
	OD6: De beleving van de streekidentiteit verhogen voor inwoners en bezoekers	Actie 6.1: De streekidentiteit behouden en versterken	1	2					
		Actie 6.2: De streekidentiteit opwaarderen en vertalen naar het brede publiek							
		Actie 6.3: Het landschap op een kwaliteitsvolle manier ontsluiten		2	50				
TOTAAL			5	21	250	55	260	6	0

Figuur 28: Indicatief plan Europese indicatoren

			Vlaamse indicatoren							Gebiedsgerichte indicatoren			
			V.1 Projecten circulaire economie	V.2 Projecten landbouwverbreiding	V.3 Projecten gezonde lokale voeding	V.4 Socio-culturele voorzieningen, dienstverlening en ontmoetingsplekken	V.5 Voorzieningen en diensten kwetsbare doelgroepen	V.6 Projecten open ruimte (met natuur- en landbouwactoren)	V.7 Totale oppervlakte klimaatadaptatie (in ha)	E1. aantal landbouwers betrokken in klimaatbestendige landbouw	E2. aantal landbouwers betrokken in groenblauwe netwerken	Extra 3: aantal groene ontmoetingsplaatsen per deelgemeente	
SD1: Een kwaliteitsvol landschap behouden, beheren en creëren	OD1: Het bodem-, water- en luchtsysteem als uitgangspunt om landschap en landbouw klimaatbestendig te maken	Actie 1.1: Landbouwers sensibiliseren over het belang van bodemstructuur en experimenteren met technieken						3	3	15			
		Actie 1.2: Opwaarderen van het watersysteem						2	1	2			
	OD2: Goenblauwe netwerken in open ruimte en bebouwde omgeving	Actie 2.1: Verbindende landschapselementen realiseren en beheren						3	3		15		
		Actie 2.2: Groenblauwe elementen binnenbrengen in de kernen					10		10	2			10
		Actie 2.3: Verhogen van kennis en betrokkenheid streekeigen groen, natuur en biodiversiteit						2	1				
SD2: Inzetten op leefbare en duurzame land- en tuinbouw met ruimte voor lokale productie en consumptie	OD3: Partnerschappen ondersteunen die landbouw en natuur nauwer verweven in het landschap	Actie 3.1: Biomassa	2										
		Actie 3.2: Landbouwtransitie											
	OD4: Landbouwverbreiding en lokale voedselstrategieën	Actie 4.1: Voedselstrategieën en korteketen				4							
		Actie 4.2: Duurzame landbouwverbreiding		10	1								
SD3: Inzetten op (be)leefbare dorpen met respect voor eigenheid van de leefomgeving en streekidentiteit	OD5: Bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van dorpen	Actie 5.1: Inrichten van een kwalitatieve publieke ruimte											
		Actie 5.2: Dienstverlening en voorzieningenniveau verbeteren					5	1					
		Actie 5.3: Duurzame mobiliteit stimuleren en vervoersarmoede aanpakken							1				
		Actie 5.4: Dialoog tussen burger en lokaal bestuur realiseren											
	OD6: De beleving van de streekidentiteit verhogen voor inwoners en bezoekers	Actie 6.1: De streekidentiteit behouden en versterken											
		Actie 6.2: De streekidentiteit opwaarderen en vertalen naar het brede publiek					2						
Actie 6.3: Het landschap op een kwaliteitsvolle manier ontsluiten								2					
		TOTAAL	2	10	5	17	4	20	10	17	15	10	

Figuur 29: Indicatief plan Vlaamse en gebiedsgerichte indicatoren

3. Communicatie

De Lokale Actiegroep zorgt voor een goede communicatie voor een maximaal bereik van mogelijke projectpromotoren enerzijds en maximale bekendheid van (de positieve impact van) het programma anderzijds. De communicatie gebeurt vooral vanuit het LEADER-secretariaat, maar ook de LAG-leden, lokale besturen en projectpromotoren zijn belangrijke schakels in de communicatie.

Doelstellingen van de communicatie

- Op LAG-niveau: een vlotte interne communicatie (interne communicatie)
- Op projectniveau: voldoende goede projecten binnenkrijgen, met zoveel mogelijk betrokkenheid van de regio en lokale stakeholders (externe communicatie)
- Op programmaniveau (externe communicatie):
 - Binnen het LEADER-gebied: De burger informeren over de positieve impact van het programma en de concrete projecten op het gebied Vlaamse Ardennen tot Dender.
 - Buiten het LEADER-gebied: Andere LEADER-regio's informeren over de gang van zaken en geslaagde methodieken delen, het brede publiek in het algemeen informeren over de positieve impact van LEADER projecten.

In wat volgt, vind je een **beknopt communicatieplan**, volgens de verschillende doelstellingen/doelgroepen van het programma. Aan het begin van het programma stellen we voor de externe communicatie een gedetailleerd **communicatie-actieplan** op in het draaiboek.

3.1 Interne communicatie

Doelgroep

De leden van de LAG, en eventueel andere relevante betrokken actoren.

Doelstellingen

Het doel van de interne communicatie met de LAG-groep is om de betrokkenheid van en samenwerking tussen alle LAG-leden te bevorderen en hen op de hoogte te houden van belangrijke ontwikkelingen en beslissingen. Bovendien stimuleert een goede interne communicatie een blijvende actieve deelname aan de LAG.

Kanalen

- Regelmatige vergaderingen met de LAG-groep om updates te geven, vragen te beantwoorden en discussies te faciliteren.
- Periodieke mails met samenvattingen van belangrijke beslissingen, aankondigingen van bijeenkomsten en andere relevante informatie.
- Online samenwerkingsplatform, zoals teams of google drive (we kijken welk platform voor iedereen toegankelijk is). Hier verzamelen we belangrijke documenten voor de LAG, zoals de verslagen van vergaderingen, algemene informatiedocumenten zoals het draaiboek, de deontologische code, projectvoorstellen, etc.

Inhoud

- LAG werking zelf: verslagen van bijeenkomsten, data van nieuwe bijeenkomsten, belangrijke besluiten, ...

- Projecten: projectaanmeldingen, procedures, projectupdates, belangrijke mijlpalen en behaalde resultaten
- Kansen voor LAG leden, zoals nuttige vormingen, bezoeken aan projecten, conferenties...

Evaluatie

Via informele gesprekken evalueren we continu de manier van communiceren en passen we waar nodig aan. Halverwege de LOS periode en aan het einde, komt er een formele evaluatie op basis van een online bevraging, die we anonimiseren. Op die manier kan elk LAG lid eerlijk antwoorden.

3.2 Externe communicatie op projectniveau

Doelgroep

Potentiële projectpromotoren uit het LEADER-gebied. Dit gaat om lokale besturen, organisaties en verenigingen, buurtcomités, jeugd- en landbouwraden van de gemeente, landbouwers, lokale ondernemers, ... Hierbij hebben we specifieke aandacht voor landbouwers, jongeren (bv. via jeugdleden, jeugdbewegingen), ouderen (via verenigingen), nieuwkomers en organisaties die bezig zijn met kwetsbare groepen.

Doelstelling

- In aanloop naar een projectoproep: Een brede waaier aan mogelijke projectpromotoren bereiken en informeren over de mogelijkheden van het programma, hen inspireren en enthousiasmeren om een project op touw te zetten.
- Tijdens een projectoproep: Geïnteresseerde mogelijke projectpromotoren op de hoogte brengen van praktische zaken, zoals deadline van indienen en administratieve zaken.
- Tijdens de loop van een project: Projectpromotoren inspireren en ondersteunen tijdens de uitvoering van hun project, o.a. over hun eigen communicatie over het project en de resultaten (zie externe communicatie naar brede publiek)

Kanalen

- Via multiplicatoren:
 - **LAG-leden** kunnen de informatie verspreiden via hun eigen kanalen. Veel van de LAG-leden vertegenwoordigen zelf een organisatie van het middenveld, een lokaal bestuur, ...
 - De **gemeenten** hebben zich geëngageerd om de informatie over het programma en de projectoproepen verder te verspreiden binnen hun gemeente. Ook kunnen ze zelf projectvoorstellen indienen.
- Kick-off van het programma (startdag). Het doel hiervan is tweeledig. Ten eerste informeer je potentiële projectpromotoren over de doelstellingen van het programma en de projectoproep, de mogelijkheden en de praktische zaken. Ten tweede is zo'n kick-off ook een ideaal netwerkmoment, waarop potentiële projectpromotoren elkaar leren kennen, of terug ontmoeten. Om alle relevante projectpromotoren aanwezig te hebben, contacteren we zoveel mogelijk organisaties, verenigingen, landbouw- en jeugdleden...
- Evenementen en conferenties: We zijn aanwezig op evenementen en conferenties waar potentiële projectpromotoren aanwezig kunnen zijn om de LOS te presenteren en contacten te leggen.

- Persoonlijke benadering: via netwerking potentiële projectpromotoren identificeren en hen gericht aanspreken over het programma (via telefoon, mail). Eventueel persoonlijke gesprekken om het programma te presenteren, vragen te beantwoorden en mogelijke samenwerkingsmogelijkheden te bespreken (projectmakelaarschap).
- Intervisies en netwerkmomenten voor bestaande projectpromotoren: uitwisselen, inspireren via bv. een externe spreker, ...
- Website www.platteland.be: Via het plattelandsloket van de provincie Oost-Vlaanderen wordt alle informatie, nieuws en updates gedeeld, evenals succes- en impactverhalen van de vorige periode.
- Sociale media: Via het Facebook kanaal van het plattelandsloket wordt alle informatie, nieuws en updates gedeeld, evenals succes- en impactverhalen van de vorige periode.
- Filmpjes: In de loop van de programmaperiode maakt het LAG secretariaat korte video's over projecten, succesverhalen. Deze worden zowel voor communicatie naar het brede publiek gebruikt (zie verder) maar dienen ook ter inspiratie van potentiële projectpromotoren.
- De bestaande kanalen van de Provincie Oost-Vlaanderen, zoals nieuwsbrieven en de website

Inhoud

- In aanloop naar een projectoproep: informeren over de mogelijkheden van het programma, hen inspireren en enthousiasmeren om een project op touw te zetten.
- Tijdens een projectoproep: informeren over praktische zaken, zoals deadline van indienen en administratieve zaken.
- Tijdens de loop van een project: inspireren en ondersteunen tijdens de uitvoering van hun project, o.a. over hun eigen communicatie over het project en de resultaten (zie externe communicatie naar brede publiek)

Evaluatie

Het LAG secretariaat evalueert het aantal en de kwaliteit van de ingediende projecten vanaf de eerste oproep. Zijn er voldoende projectaanmeldingen, uit verschillende sectoren en vanuit verschillende gemeenten, van goede kwaliteit? Dan is de communicatie geslaagd.

Indien dit niet zo is, onderzoekt het LAG secretariaat hoe dit komt, via volgende vragen:

- Bereiken we alle potentiële projectpromotoren? Zo niet: hoe komt dit?
- Bereiken we de juiste (relevante) doelgroepen/personen? Zo niet: hoe komt dit?
- Bereiken we projectpromotoren uit alle gemeenten van het LEADER gebied? Zo niet: hoe komt dit?
- Bereiken we (een deel van) de beoogde doelgroep wel, maar dienen ze geen/ niet de relevante projecten in? Hoe komt dit?

3.3 Externe communicatie van het programma

Doelgroep

- Binnen het LEADER gebied: De burger – het brede publiek - informeren over de positieve impact van het programma en concrete projecten op het gebied Vlaamse Ardennen tot Dender.
- Buiten het LEADER gebied: Andere LEADER-regio's informeren over de gang van zaken en geslaagde methodieken delen, het brede publiek in het algemeen informeren over de positieve impact van LEADER projecten.

Doelstelling

Het doel van de externe communicatie naar het brede publiek is om bewustwording te creëren over het project, belangrijke resultaten te delen en het publiek te informeren over de impact en voordelen van het project.

Kanalen

- Multiplicatoren:
 - LAG-leden: via hun eigen kanalen helpen ze mee succesverhalen, artikels, infographics, ... verspreiden
 - Lokale besturen: bv. via het gemeenteblad kunnen succesverhalen uit de gemeente belicht worden.
- Periodieke mailing naar lokale besturen met bv. goedgekeurde projecten, voorbeelden van goed lopende projecten, zodat de lokale besturen fier zijn op de realisaties in hun gemeenten en verder bereid zijn om hierover mee te communiceren
- Via publieke evenementen, zoals lezingen, workshops of officiële inhuldigingsmomenten, zorgen we dat het publiek de resultaten van het project kan ervaren en direct met projectleden kan communiceren.
- Lokale media: we sturen persberichten naar lokale en relevante media om hen op de hoogte te stellen van belangrijke resultaten en de mogelijkheid te bieden om interviews of verhalen te maken over het project.
- Website www.platteland.be: Via het plattelandsloket van de provincie Oost-Vlaanderen worden succes- en impactverhalen verzameld en verspreid.
- Sociale media: Via het Facebook kanaal van het plattelandsloket Oost-Vlaanderen worden succesverhalen, in de vorm van video's, artikels, foto's, infographics, ... verspreid.
- Filmpjes: In de loop van de programmaperiode maakt het LAG secretariaat korte video's over projecten, succesverhalen. Deze worden zowel voor communicatie naar het brede publiek gebruikt (zie verder) maar dienen ook ter inspiratie van potentiële projectpromotoren.
- Foto's: in de loop van de programmaperiode stuurt het LAG secretariaat verschillende keren een professionele fotograaf naar de verschillende lopende projecten, om op die manier succesverhalen te verzamelen en beter te kunnen verspreiden.
- Al het verzamelde materiaal kan ook via de bestaande kanalen van de Provincie Oost-Vlaanderen, zoals nieuwsbrieven en de website, verder worden verspreid.

Inhoud

- Succesverhalen: Inspirerende verhalen van individuen of gemeenschappen die een directe positieve impact hebben gevoeld van het project. Via blogberichten, video's of artikels tonen we hoe het project hun leven of omgeving heeft verbeterd.
- Via grafieken, infographics, foto's en video's presenteren we de resultaten op een visueel aantrekkelijke en gemakkelijk te begrijpen manier. Hierbij letten we op toegankelijke taal en benadrukken we de bredere impact en voordelen van het project, zoals milieuvordelen, economische groei, sociale inclusie of verbetering van de levenskwaliteit.

Evaluatie

We meten de betrokkenheid van het publiek door middel van het volgen van websitebezoekers, sociale media-analyse en evaluatieformulieren op evenementen.

4. Participatie tijdens uitvoering LOS

Bij het opstellen van de gebiedsanalyse en de Lokale Ontwikkelingsstrategie werd een participatief traject gevolgd (4. Het participatief proces) maar ook tijdens de uitvoering van de LOS blijven participatie en het bottom-up karakter van LEADER belangrijk.

Een belangrijk middel hiervoor zijn de projectoproepen. Door het makelaarschap van de LEADER-coördinator en het organiseren van netwerkmomenten, lezingen, thematische werkgroepen... onderhoudt de LEADER-werking de voeling met de regio. Op die momenten wordt input van de lokale besturen, organisaties en bewoners gecapteerd. Zo draagt de streek bij tot de richting van het programma en welke projecten ingediend worden. De hoofdstukken netwerking, samenwerking en vorming gaan dieper in over hoe ook daar de stem van de streek gehoord wordt.

Het LEADER-secretariaat en de LAG nemen zich voor om een aantal **open vergaderingen** te organiseren. Hierop worden de lokale besturen, projectpromotoren, organisaties en bewoners uitgenodigd. Afhankelijk van de nood, kan zo'n moment bestaan uit: voorstelling LEADER-programma, verwezenlijkingen projecten, inspirerende voorbeelden (eventueel uit andere regio's/programma's), het pitchen van (koepel)projectideeën (waarop eventueel kan ingetekend worden), projecten/ideeënmarkt, speeddate, netwerkgedeelte... Op deze manier worden mogelijke promotoren

Bij de goedkeuring van projecten zal indien relevant beoordeeld worden of er voldoende aandacht is voor participatie. We staan hiervoor in dialoog met HOGENT-Onderzoekscentrum eCO-CITY, die een ondersteunings-aanbod ontwikkeld hebben over sociaal rechtvaardige stads- en dorpskernvernieuwing.

In het actieplan wordt specifiek participatief beleid van de lokale besturen ondersteund waardoor de inwoners nauwer betrokken worden bij de ontwikkeling van en dienstverlening in hun dorp. Er werd daarom iemand van een bewonersplatform afgevaardigd als LAG-lid namens de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen.

Ten slotte zal er ook bij de monitoring en evaluatie van het programma een participatieve toetsing gebeuren door middel van een bevraging van LAG en promotoren. De input hiervan zal verder opgenomen worden in de evaluatie en mee de richting van het programma bepalen.

5. Horizontale doelstellingen

5.1 Samenwerking

Samenwerking is een van de belangrijke LEADER-waarden. Deze zit dan ook verweven doorheen heel het proces om tot een Lokale Ontwikkelingsstrategie te komen en om deze uit te voeren. Zoals beschreven in het hoofdstuk rond participatie, is er nauw samengewerkt met de streek bij het opstellen van de gebiedsanalyse en van het LOS (zie 4 Het participatief proces).

De Lokale Actiegroep is het orgaan dat ontstaan is uit deze samenwerking en hier ook bij de uitvoering van het LEADER-programma verder over zal waken. Dit gebeurt door in de verschillende fases van de goedkeuringsprocedure. Bij aanmelding zal de LAG er steeds naar kijken hoe goed een promotor samenwerkt met andere relevante actoren in de regio. Bij de goedkeuring van de

projecten, zal LAG de projecten dan ook beoordelen op hoe nauw ze samenwerken met relevante actoren in de streek.

Voor ideeën omtrent samenwerkingsprojecten, zie 1.3.4.1 Samenwerkingsprojecten in LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender)

5.2 Innovatie

Door innovatief te zijn, kunnen projecten nieuwe kansen creëren, efficiëntie verbeteren, een voorbeeld zijn voor andere regio's in Vlaanderen en Europa en zo een positieve impact genereren.

We beschouwen iets als innovatief als het nog niet eerder werd uitgevoerd in de Vlaamse Ardennen tot Dender. Op die manier bekijken we innovatie altijd vanuit de lokale context. Een project kan op verschillende manieren innovatief zijn, bijvoorbeeld op vlak van een nog niet eerder voorgekomen samenwerkingsverband, een unieke oplossing voor een bestaande nood in de vorm van een dienst, product, verdienmodel, methodiek; het aanspreken van een nieuwe doelgroep...

Vanuit de LAG creëren we een cultuur waarin ideeën worden aangemoedigd, ondernemerschap wordt gestimuleerd en samenwerking wordt bevorderd. Het betekent ook dat er ruimte is voor experiment en het nemen van risico's, met de erkenning dat niet alle innovatieve ideeën succesvol zullen zijn. Een belangrijk aspect is het betrekken van verschillende belanghebbenden, zoals kennisinstellingen, lokale ondernemers, verenigingen, burgers en lokale besturen, om gezamenlijk te werken aan het realiseren van innovatieve projecten. Immers, een probleem of een nood bekijken vanuit verschillende invalshoeken verhoogt aanzienlijk de kans op vernieuwende en *out-of-the-box* ideeën, die tegemoetkomen aan de noden van de lokale gemeenschap.

Vanuit de LAG zijn er verschillende manieren om innovatie te stimuleren:

- De doelstellingen in de LOS zijn zo opgesteld dat ze ruimte laten voor creatieve en nieuwe ideeën. We moedigen creativiteit en eigen ideeën aan die deze doelstelling helpen bereiken.
- De goedkeuringsprocedure (zie uitvoering LOS – selectieprocedure en criteria) is erop voorzien om potentieel goede projecten die deze innovatie onvoldoende in zich dragen, specifiek op dit punt bij te werken.
- Ook de begeleiding van projecten – het projectmakelaarschap - garandeert dat projecten tijdig gewezen worden op de kans hun project innovatief in te vullen en zo een extra meerwaarde te creëren. De LAG kan bijvoorbeeld projectpromotoren aan elkaar koppelen die zelf nooit op een samenwerking zouden gekomen zijn, vernieuwende ideeën uit andere LEADER-regio's tonen, ...
- De uitgebreide communicatie vanuit de LAG en door de promotoren zelf, verzekert dat vernieuwende projecten als succesverhaal in de verf gezet worden, zodat deze inspirerend werken voor anderen.

5.3 Kennisuitwisseling

In de vorige LEADER-periode werd de vraag naar meer uitwisselings- en vormingsmomenten regelmatig gesteld. We komen hier voor de nieuwe LEADER-periode aan tegemoet door zowel voor de LAG-leden als voor projectpromotoren een aantal netwerk- en vormingsmomenten te voorzien. Hierdoor kan er (van elkaar) geleerd worden en over de grenzen heen gekeken naar inspirerende voorbeelden. Om het aantal deelnemers te optimaliseren en het netwerk uit zoveel mogelijk **verschillende sectoren** te laten bestaan zodat **kruisbestuiving** mogelijk is, organiseren we waar relevant deze activiteiten gezamenlijk voor de drie Oost-Vlaamse LAG's.

Bij de **netwerkmomenten** ligt de focus op elkaar leren kennen, inspiratie opdoen, succesverhalen over projectresultaten, methodieken, dienstverleningsmodellen delen, *lessons learned* uitwisselen. Hierdoor creëren we een **uitgebreid en levendig netwerk** waarbinnen resultaten gedeeld worden, zodat hier telkens op kan **voortgebouwd** worden in volgende projecten. Deze momenten bestaan bijvoorbeeld uit een grootse kick-off van het programma, een jaarlijkse open LAG-vergadering voor iedereen (zie participatie) en bijeenkomsten in het kader van nieuwe oproepen.

Ook voorzien we de opbouw van een **lerend netwerk** rond een specifiek thema uit LOS met zowel LAG-leden als projectpromotoren. Van deze momenten wordt telkens ook verslag gemaakt en een specifieke opsomming van **succesfactoren, methodologische verworvenheden en lessons learned** opgesteld. De gebiedscoördinatoren binnen de provincie Oost-Vlaanderen wisselen deze met elkaar uit en houden deze bij. Het resultaat stellen we ter beschikking via het plattelandsloket en wordt ook verspreid via bv. sociale media, mailings, De gebiedscoördinator kan (toekomstige) projectpromotoren hier ook mee verrijken tijdens persoonlijke contactmomenten en tijdens de netwerkmomenten (deel van het projectmakelaarschap).

Met de **vormingsmomenten** willen we kennis, inzichten en vaardigheden van promotoren en LAG-leden versterken. Via vormingsmomenten gaan we legericht aan de slag door een verdiepende werking rond de thema's (naar LAG-leden en promotoren) maar ook rond de gebiedsgerichte werking (voor de LAG-leden). Daarnaast ondersteunen we waar nodig promotoren op maat rond declaraties, indienen van projecten, ruimtelijke kwaliteit, nieuwe samenwerkingsmodellen of rond de wet op overheidsopdrachten.

Tot slot worden de resultaten en methodes van de projecten gedeeld via de digitale platformen:

- <https://euprojecten.oost-vlaanderen.be/>
- <https://www.vlaamsruraalnetwerk.be/projectendatabank>

5.4 Gelijke kansen

De Lokale Actiegroep Vlaamse Ardennen tot Dender bevordert doorheen het LEADER-programma de gelijkheid van mannen en vrouwen. De LAG voorkomt iedere discriminatie op grond van gender, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele gerichtheid in alle actie die ze onderneemt. Door de uitvoering van de Lokale Ontwikkelingsstrategie draagt de LAG bij aan de sociale inclusie van alle kansengroepen.

Er was aandacht voor gelijke kansen bij het opstellen van de gebiedsanalyse en de Lokale Ontwikkelingsstrategie en het bijhorende participatietraject. Zo is er vanuit de LAG-werking expertise vanuit Avansa Vlaamse Ardennen-Dender en Pasar vzw Regio Zuid-Oost-Vlaanderen. Tijdens de participatiemomenten is er uitwisseling geweest met tal van diverse stakeholders zoals Ebergiste, ROOTS vzw, Huis van de Sterren en Frapello. We trachten deze diversiteit te vertalen naar concrete trajecten.

Bij de samenstelling van de LAG werd in de mate van het mogelijke rekening gehouden met de verhouding gender en leeftijd. Er wordt veel belang gehecht aan het opnemen van LAG-leden die de belangen van de sociale sector kunnen behartigen en de nodige expertise hebben daarvoor. Ook hiervoor gaan we in overleg met HOGENT-Onderzoekscentrum eCO-CITY.

Bij de uitvoering van het LOS zal er aandacht zijn voor het bereiken van alle doelgroepen door gerichte communicatie bij het lanceren van oproepen. Ook in de goedkeuringsprocedures zal de LAG waken over gelijke kansen bij het beoordelen van projecten. De LAG kan indien relevant kandidaat-

promotoren wijzen op het belang van sociale inclusie en eventuele voorstellen meegeven om hier aan te werken.

5.5 Netwerkvorming

In de komende periode zetten we in op actieve netwerkvorming van zowel de leden van de LAG, de gebiedscoördinator en de deskundige binnen het bestaande Vlaams en Europees Ruraal Netwerk. We doen dit door de leden **actief aan te sporen om deel te nemen aan mogelijke studiedagen, terreinbezoeken of andere netwerkmomenten** en hier een deel van het budget van de werking van de LAG bewust aan toe te kennen.

De leden van het secretariaat van de LAG schrijven zich in op de **nieuwsbrieven** van het Europees Ruraal Netwerk (ENRD). We sporen ook de LAG leden aan om dit te doen. Op die manier blijven zij mee op de hoogte van de recente ontwikkelingen en mogelijke netwerkmomenten. Interessante activiteiten van de LAG, het LEADER-secretariaat of promotoren worden gedeeld via de agenda van het Vlaams Ruraal Netwerk (VRN).

Door bewust in te zetten op deze netwerkvorming, krijgen de LAG leden, de gebiedscoördinator en de deskundige de mogelijkheid om in contact te komen met andere belanghebbenden, kennis uit te wisselen en samenwerkingsverbanden op te bouwen. Zo kunnen we niet enkel de werking van LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender profileren op Vlaams en Europees niveau, maar ook zelf actief bijdragen aan (grensoverschrijdende) samenwerking en het delen van *best practices*, zodat we op die manier een waardevolle bijdrage leveren aan de **kennisopbouw** binnen LEADER, zowel op Vlaams als op Europees niveau.

DEEL IV: Lokale Actiegroep (LAG)

1. Samenstelling

De voorgestelde Lokale Actiegroep (LAG) Vlaamse Ardennen tot Dender is samengesteld uit lokale besturen, representatieve organisaties en bestaande netwerken in de regio. Het betreft een LAG met zowel nieuwe leden als leden die reeds deel uitmaakten van de vorige PG Vlaamse Ardennen.

De LAG werd complementair en evenwichtig samengesteld in diverse opzichten:

- **naar sectoren/beleidsdomeinen:** alle relevante sectoren en beleidsdomeinen zijn direct of indirect vertegenwoordigd rekening houdend met de 3 thema's
- **naar bestuursniveaus:** de provincie en de lokale besturen zijn vertegenwoordigd (gemeenten zijn ook vertegenwoordigd via SOLVA als relevant bestuursniveau in streekontwikkeling). Gemeenten Merelbeke en Gavere behoren niet tot SOLVA maar hebben onderling afgestemd zich te laten vertegenwoordigen door een afgevaardigde van de gemeente Merelbeke. Via de **Rodeland** samenwerking hebben ze een goede onderlinge uitwisseling.
- **naar competenties:** de competenties dekken max. de beleidsdomeinen en thema's van een integrale plattelandsontwikkeling en de gekozen thema's.
- **naar geografische spreiding:** leden vanuit alle delen van het gebied.
- **diversiteit:** er wordt een goede balans nagestreefd qua gender en leeftijd.

Onafgezien van hun verscheiden achtergrond, denken alle LAG-leden voor het geheel en niet vanuit hun eigen achterban.

Rollen en verantwoordelijkheden

Alle leden van de LAG zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Lokale Ontwikkelingsstrategie. De specifieke rol en verantwoordelijkheid van eenieder in de groep werd vastgelegd (zie tabel 16).

Binnen de LAG zijn er stemgerechtigde en adviserende (zonder stemrecht) leden. Indien nodig kan de LAG externe deskundigen (zonder stemrecht) uitnodigen op de bijeenkomsten. We onderscheiden volgende groepen van verantwoordelijkheden en expertises:

- De **provincie** brengt expertise in m.b.t. plattelandsontwikkeling en ze ondersteunt waardevolle experimenten die overdraagbaar zijn naar andere regio's.
- **Gemeentebesturen** brengen ideeën en terreinkennis aan. Ze helpen in de communicatie en in het creëren van betrokkenheid bij de bevolking.
- De **regionale organisaties**, sociaal-culturele partners en beroepsorganisaties zorgen voor deskundigheid op hun terrein (land- en tuinbouw, economie, toerisme, welzijn, wonen, ...) en betrokkenheid bij hun achterban door bekendmaking van en communicatie over LEADER.

Er wordt gestreefd naar maximale cohesie en eensgezindheid in de groep en naar het opbouwen van een goed vertrouwen. De LAG-leden zullen gedurende de programmaperiode een gezamenlijk leertraject afleggen m.b.t. vernieuwende plattelandsontwikkeling.

Elk lid begrijpt dat een maximaal engagement wordt verwacht. Om die reden wordt niet met plaatsvervangers gewerkt. Zo wordt vermeden dat informatie telkens moet herhaald worden en wordt de kans kleiner dat interne informatie, beslissingen of evaluaties van projecten verkeerdelijk gecommuniceerd wordt. Wie niet aanwezig kan zijn, kan een **volmacht** geven aan een ander LAG-lid.

Stemgerechtigd		
Sector/Bestuur	vertegenwoordiger	Rol/verantwoordelijkheid
Publiek (8)		
Lokale besturen	Stad Geraardsbergen	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking Procesbegeleiding naar promotoren
Lokale besturen	Gemeente Merelbeke	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking Procesbegeleiding naar promotoren
Lokale besturen	Afvaardiging via burgemeestersoverleg	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking Procesbegeleiding naar promotoren
Lokale besturen	Afvaardiging via burgemeestersoverleg	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking Procesbegeleiding naar promotoren
Provinciebestuur	Afvaardiging via Provincieraad	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking
Provinciebestuur	Afvaardiging via Provincieraad	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking
Streekontwikkeling	SOLVA	Ideeën en terreinkennis, communicatie naar bevolking, brugfiguur naar de raad van bestuur van Interwaas
Erfgoed	Intergemeentelijke samenwerking voor Cultuur en Erfgoed Vlaamse	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. erfgoed en streekidentiteit
Sector	vertegenwoordiger	Rol/verantwoordelijkheid
Privaat (14)		
Middenveld		
Landbouw	Boerenbond vzw	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. land- en tuinbouw
Landbouw	ABS	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. land- en tuinbouw
Landbouw & landschap	Boeren natuur Vlaanderen	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. land- en tuinbouw, landschap en natuur
Landschap, natuur & erfgoed	Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen (RLVA)	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. landschap, natuur en erfgoed
Landschap & natuur	Bosgroep Vlaamse Ardennen tot Dender	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. landschap en natuur
Landschap & natuur	Natuurpunt Vlaamse Ardennen Plus	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. landschap en natuur
Platteland / Dorpen	Landelijke Gilden vzw	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. platteland, het verenigingsleven en dorpen
Toerisme & Recreatie	Toerisme Oost-Vlaanderen, regio Vlaamse Ardennen	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. plattelandstoerisme en recreatie
Recreatie	Pasar	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. plattelandstoerisme en recreatie
Vorming / Kennisinstelling	Hogent Onderzoekscentrum eCO-CITY	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. vorming, inclusieve burgerparticipatie en sociale, culturele en ruimtelijke inzichten
Vorming / Kennisinstelling	Avansa Vlaamse Ardennen- Dender	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. vorming, burgerparticipatie, projectmanagement, duurzaamheid en sociaal cultureel
Tewerkstelling, rurale economie, arbeidsmarkt	ACV	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. rurale economie en tewerkstelling
Dorpen	Afvaardiging bewonersplatform namens Dorpsbelangen vzw	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. versterken gemeenschappen, sociale samenhang, kleinschalige ingrepen in dorpen
Niet-middenveldorganisatie		
Ondernemer	The Outsider	Procesbegeleiding naar promotoren Inbreng van expertise en vernieuwende inzichten m.b.t. ondernemerschap

Adviserend lid (4)		
Kolom1	Sector/Bestuur	Rol/verantwoordelijkheid
	Secretariaat en algemene coördinatie	
	LEADER-coördinator /Coördinator	Coördineren van de uitvoering van de LOS, een multi-sectorale en geïntegreerde aanpak; ook optimaal invullen van projectmakelaarschap
1	Gebiedsgerichte werking platteland	
	Deskundige Gebiedsgerichte werking	
2	platteland	
	Provincie Oost-Vlaanderen, dienst	Kennis inbrengen m.b.t. landbouw en platteland. Afstemming met provinciaal plattelandsbeleid. Inbreng van expertise m.b.t. plattelandsprojecten.
3	Landbouw & platteland	Bewaken van een kwalitatieve uitvoering van het programma en de lokale ontwikkelingsstrategie.
		Voorzitter
4	Gedeputeerde Plattelandsbeleid	Belangrijke rol bij het overlegproces en besluitvorming; neutrale functie Toezicht, kwaliteitswaarborg en garantie op open/goed debat.
Waarnemend (1)		
1	VLM	

Tabel 16: Samenstelling LAG LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender

2. Juridische structuur

Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, dienst Landbouw en Platteland fungeert als juridische structuur. Het provinciebestuur Oost-Vlaanderen treedt zo op als administratieve en financiële verantwoordelijke.

Het provinciebestuur Oost-Vlaanderen staat in voor de aanstelling en prefinanciering van het personeel (de coördinator en de deskundige) en de opmaak en afwikkeling van het declaratiedossier Technische bijstand.

Coördinaten van de verantwoordelijke administratieve structuur:

Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, dienst Landbouw en Platteland
Gouvernementstraat 1
9000 GENT

Gegevens van de feitelijke vereniging:
Lokale Actiegroep Vlaamse Ardennen tot Dender FV
Gouvernementstraat 1
9000 GENT

3. Werking en organisatie

De organisatie van de LAG als feitelijke vereniging wordt uitgewerkt in een samenwerkings-overeenkomst, te ondertekenen door alle LAG-leden. Elk LAG-lid ondertekent ook een engagementsverklaring waarin ze de visie van de LOS onderschrijven en aangeven zich te engageren.

Hieronder vind je de hoofdelementen die in de samenwerkingsovereenkomst in meer detail worden uitgeschreven.

Taken van de LAG

De taken van de LAG-leden situeren zicht op project- en op programmaniveau. De leden garanderen dat ze de toegekende taken kunnen vervullen en ondertekenen hiertoe een engagementsverklaring.

Taken op **projectniveau**:

- Advies en begeleiding van promotoren tot op een niveau dat kan verwacht worden van een LAG-lid. In een meer vergaande vorm treedt de coördinator op als begeleider.
- Lezen van projectideeën
- Beoordeling en selectie van projecten
- De ontvangen projectvoorstellen worden beoordeeld door de LAG. De projectbeoordeling gebeurt op basis van selectiecriteria:
 - Bijdrage aan de Lokale Ontwikkelingsstrategie
 - Bereik en continuïteit
 - Promotor en capaciteit
 - Bottom-up
 - Samenwerking
 - Gebiedsgericht
 - Innovatie
- Opvolgen, evalueren en bijsturen van projecten
- De LAG verhoogt de kwaliteit van de projecten en versterkt daardoor de Ontwikkelingsstrategie.

Taken op **programmaniveau**

De LAG-leden zijn samen verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Ontwikkelingsstrategie.

- De LAG-leden zijn ambassadeurs van de LEADER-methodiek.
- De LAG-leden nemen maximaal deel aan het vormingsprogramma
- De LAG-leden zijn verantwoordelijk voor de communicatie over LEADER naar de bevolking, organisaties en overheden binnen het gebied.
- Aandachtspunt is de doorstroming van informatie naar de gemeenten die niet rechtstreeks vertegenwoordigd zijn in de LAG.
- De LAG-leden nemen zoveel mogelijk deel aan de eigen activiteiten (bijv. lerende netwerken) of aan activiteiten georganiseerd op Vlaams of Europees niveau.

Tijdsbesteding per jaar als LAG-lid

Aanwezigheid op gemiddeld \pm 5 vergaderingen per jaar

- 1 voor de bespreking van de projectideeën
- 1 voor beoordeling en selectie
- 2 voor inhoudelijke vergaderingen – bijv. over de thema's, verdiepende werking LAG
- 1 over de stand van zaken projecten
- Aanwezigheid op andere activiteiten (vorming, netwerking)

Een deontologische code wordt opgemaakt.

Taken van de expertengroep

De oprichting van een expertengroep is verplicht voor elke LAG. Dit orgaan adviseert de LAG in de projectbeoordeling en bestaat uit onafhankelijke experts en de LAG-coördinator.

De verdere uitwerking van de expertengroep is te vinden onder DEEL III Uitvoering LOS – Selectieprocedure en criteria.

Vorming

Het is van belang te voorzien in **capaciteitsontwikkeling** en vorming voor de LAG-leden en het secretariaat van de LAG. Binnen het LEADER-programma voorzien we vorming en opleiding te organiseren voor de LAG-leden, het LEADER-secretariaat en bij uitbreiding alle plattelandsactoren in de regio.

Het LEADER-programma moet namelijk aanzien worden als een versterkend leerproces:

- Er zal een **vormingsstrategie** ontwikkeld worden rond de belangrijke uitdagingen voor onze plattelandsregio. Concreet richt dit vormingsprogramma zich naar promotoren, LAG-leden, beleidsmakers en andere actoren in het LEADER-gebied.

Er kunnen vormingssessies georganiseerd worden waarbij deskundigen een thema behandelen dat aansluit bij één van de doelstellingen uit de Ontwikkelingsstrategie.

Meer algemeen kunnen volgende initiatieven als vorming voorzien worden:

- Organisatie van promotorenbijeenkomsten: leervergadering voor alle projecten samen of voor themaverwante projecten
- Begeleiding van een project of een groep verwante projecten door een deskundig LAG-lid of door een externe deskundige
- Deelname van promotoren en LAG-leden aan LEADER-bijeenkomsten in andere gebieden (binnen- of buitenland) indien dit relevant is voor de (begeleiding van) bepaalde projecten

De coördinator & deskundige

We voorzien in de aanstelling van een 0.8 VTE coördinator gebiedsgerichte werking platteland en 0.6 VTE deskundige gebiedsgerichte werking platteland.

Beiden worden verloned vanuit het eigen budget van de LAG (Technische Bijstand). De aanwervingen gebeuren door Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, dienst Landbouw en Platteland. De evaluatie van de coördinator en deskundige gebeurt door het Provinciebestuur. Het staat de LAG vrij om opmerkingen door te geven over het inhoudelijke werk van de coördinator en deskundige aan het Provinciebestuur.

De resultaatsgebieden, taken en verantwoordelijkheden van de LEADER-coördinator, **coördinator gebiedsgerichte werking platteland**, zijn o.a. de volgende:

1. Coördineren van de uitvoering van een gebiedsgerichte strategie zodat de doelstellingen op een efficiënte manier worden behaald (eerste aanspreekpunt van LAG, projectpromotoren en inwoners).
2. Begeleiden van projectpromotoren bij het uitwerken van **complexe plattelandsprojecten** en opvolgen na goedkeuring om de kwaliteit van plattelandsprojecten te garanderen (adviseren, in contact brengen met relevante partners).
3. Kwaliteitsbewaking van de gebiedsgerichte strategie door project- en procesmanagement zodat de realisaties op het terrein duidelijk zichtbaar worden (rapporteren over voortgang, beheer programmabudget, evaluatie en monitoring).
4. Versterken van het netwerk door te zorgen voor (strategische) samenwerkingsverbanden en een goede communicatie zodat lokale actoren tot realisatie van de strategie (kunnen) komen (dynamiseren regio, samenwerking met andere LEADER-gebieden en andere netwerken).

De resultaatsgebieden, taken en verantwoordelijkheden van de **deskundige gebiedsgerichte werking platteland**, zijn o.a. de volgende:

1. Begeleiden van projectpromotoren bij het uitwerken van (eenvoudige) plattelandsprojecten en opvolgen na goedkeuring om de kwaliteit van plattelandsprojecten te garanderen (adviseren, in contact brengen met relevante partners).
2. Ondersteuning geven bij een projectcyclus (van oproep tot goedkeuring) en bij de gebiedsgerichte netwerken zodat de gebiedsgerichte werking efficiënt en effectief verloopt (inhoudelijk en administratief ondersteunen van de werking LAG).
3. Verzekeren van een goede communicatie zodat de resultaten verspreid worden (instaan voor communicatie naar de regio).
4. Ondersteunen van het financiële luik van de gebiedsgerichte werking zodat de financiële afhandeling van acties tijdig en correct gebeurt.

Plaats van tewerkstelling: de coördinator en deskundige zijn op regelmatige basis aanwezig in de regio.

Organisatie

De LAG komt op regelmatige basis bijeen. Beslissingen nemen kan zodra de meerderheid of de helft +1 van de stemgerechtigde leden aanwezig is, of vertegenwoordigd is door middel van schriftelijke volmacht.

Voor alle beslissingen wordt consensus nagestreefd of beslist met gewone meerderheid van de stemmen van de aanwezigen of vertegenwoordigde stemmen.

Elk lid heeft één stem. Elk lid kan ook slechts één volmacht opnemen en de volmacht wordt expliciet aan iemand gegeven. Bij stemming wordt diegene die deontologisch de zaal moet verlaten, geneutraliseerd om het aantal van de 'meerderheid' te bepalen.

Deontologie

- Voor wat betreft beslissingen en evaluaties van ingediende projecten zijn de LAG-vergaderingen gesloten. De inhoud van de gesprekken blijft intern. De uitkomst van de gesprekken en de beslissingen worden gecommuniceerd door degene die daarvoor gemachtigd is door de LAG.
- Een LAG-lid mag geen banden hebben met de projecten waar hij/zij over oordeelt. Als dit wel het geval is, moet hij/zij de vergadering verlaten bij de beoordeling van het project. Dit geldt ook wanneer er op andere momenten beslist wordt over het project, zoals bij wijzigingen, verlengingen of evaluaties.

Deze bepaling geldt wanneer:

- het LAG-lid een organisatie/gemeente vertegenwoordigt die promotor of copromotor is;
- het LAG-lid een organisatie/gemeente vertegenwoordigt die partner is in het project en er een mogelijkheid bestaat dat een belangenconflict optreedt (bv. als de organisatie een financiële partner is).

Of wanneer het LAG-lid:

- behoort tot het bestuursorgaan van de promotor of copromotor;
- een politiek mandaat uitoefent in de gemeente die het project indient;
- persoonlijk of als zaakgelastigde rechtstreeks belang heeft of waarbij zijn levenspartner, bloed- of aanverwanten rechtstreeks betrokken zijn.

Als de provincie een project indient, moeten bij de beoordeling alle leden van de dienst die het project indient, de zaal verlaten.

- bv. dienst landbouw dient een project in, alle leden die werken bij de dienst landbouw verlaten de zaal.

Dit geldt zowel voor de LAG als de expertengroep.

De samenstelling van de LAG garandeert dat er veel verschillende invalshoeken in opgenomen zijn. De voorzitter bewaakt bijgevolg dat iedereen aan bod komt in de groep, zodat iedereen zijn inbreng maximaal gevaloriseerd wordt.

DEEL V: Financieel beheer

1. Indicatief financieel plan

Uitgaande van het voorlopige totaalbedrag voor LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender, stelden we een indicatief financieel plan op voor de projectwerking en het LEADER secretariaat, zie tabel hieronder.

Voor de **werking van het secretariaat kiezen we voor de vereenvoudigde kostenoptie (VKO) van 40%, dit omvat zowel overhead, werkingskosten als externe prestaties**. Tijdens de komende LEADER periode hebben we namelijk de **ambitie** om structureel en gericht in te zetten op **vorming van LAG-leden en promotoren, communicatie en netwerkmomenten**. Hiermee komen we tegemoet aan de feedback van de vorige periode van zowel PG-leden als projectpromotoren. Hieronder alvast een aantal concrete acties binnen deze ambitie:

- Ten eerste leerde de evaluatie ons dat we veel meer moeten inzetten op de **vorming van LAG-leden en projectpromotoren**. Daarom voorzien we bij de start van het programma een duidelijke kick-off voor de LAG met als doel een goede groepsvorming. Daarnaast stellen we jaarlijks een opleidingsprogramma voor LAG-leden op rond gebiedsgerichte werking. Tot slot sturen we een aantal LAG-leden op studiereis (3d/2n - 10 deelnemers).

Voor de projectpromotoren voorzien we technische opleidingen (indiening, start, declaratie), begeleiding op maat rond ruimtelijke kwaliteit, Wet op Overheidsopdrachten - ondersteuning bij complexe projecten en begeleiding rond samenwerkingsmodellen, sociale innovatie, inclusie. Tot slot voorzien we voor beide doelgroepen de opbouw van een lerend netwerk rond een specifiek thema uit LOS.

- Ten tweede willen we de positieve impact van het programma veel meer in de verf zetten door structureel in te zetten op **externe communicatie**. In het hoofdstuk communicatie vind je een beknopt communicatieplan met duidelijke acties. We zetten de komende periode bijvoorbeeld extra in op betalende advertentieruimte zowel in de geschreven pers als op sociale media, de creatie van filmpjes over succesverhalen (1 per jaar) en het sturen van een professionele foto naar lopende projecten.
- Ten derde willen we een uitgebreid en levendig netwerk creëren door **meer netwerkmomenten** te voorzien. We denken hierbij bijvoorbeeld aan een grootse *kick-off* van het programma, een jaarlijkse open LAG-vergadering voor iedereen (zie participatie), bijeenkomsten in het kader van nieuwe oproepen, deelname aan LEADER-bijeenkomsten in andere LEADER-gebieden door secretariaat en/of LAG-leden (bijv. Lerend netwerk VRN of EU CAP) en een afsluitend evenement.
- Tot slot willen we ook de werking van het LAG secretariaat versterken met bv. juridische ondersteuning.

2. Organisatie van het financieel beheer binnen de LAG

Gezien de provincie administratief beheerder is, is deze ook financieel beheerder. Daartoe zal een aparte boekhouding bijgehouden worden.

Op die manier kunnen zowel de LAG als de subsidiërende overheden te allen tijde toezicht houden op de inkomsten en uitgaven m.b.t. het beheer van het LEADER-programma.

LEADER VLAAMSE ARDENNEN TOT DENDER	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	TOTAAL	
per budgetjaar (EU+VI+Prov)	945.309,79 €	945.309,79 €	945.309,79 €	945.309,79 €	945.309,79 €				
projectwerking:	870.969,79 €	794.399,59 €	752.135,94 €	749.838,33 €	581.134,39 €			3.748.478,05 €	
thema 1	290.323,26 €	264.799,86 €	250.711,98 €	249.946,11 €	193.711,46 €			1.249.492,68 €	
reguliere projecten									
koepelprojecten									
microprojecten									
thema 2	290.323,26 €	264.799,86 €	250.711,98 €	249.946,11 €	193.711,46 €			1.249.492,68 €	
reguliere projecten									
koepelprojecten									
microprojecten									
thema 3	290.323,26 €	264.799,86 €	250.711,98 €	249.946,11 €	193.711,46 €			1.249.492,68 €	
reguliere projecten									
koepelprojecten									
microprojecten									
Samenwerkingsprojecten								125.000,00 €	
			40.000,00 €	40.000,00 €	45.000,00 €			125.000,00 €	
LEADER-secretariaat								853.070,91 €	18,05%
loonkosten (0,8 coörd en 0,6 desk)	53.100,00 €	107.793,00 €	109.409,90 €	111.051,04 €	112.716,81 €	57.203,78 €	58.061,84 €	609.336,37 €	
Alle andere kosten: VKO 40% overhead, werkingskosten, externe prestaties - VKO 40% (zie detail begroting)	21.240,00 €	43.117,20 €	43.763,96 €	44.420,42 €	45.086,72 €	22.881,51 €	23.224,73 €	243.734,55 €	
	74.340,00 €	150.910,20 €	153.173,85 €	155.471,46 €	157.803,53 €	80.085,29 €	81.286,57 €	853.070,91 €	
Totaalbudget LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender								€ 4.726.548,96	voor periode 2023-2027
								945.309,79 €	gemiddeld per jaar
								4.726.548,96 €	controle

Tabel 17: Indicatief financieel plan LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender

Tabellen en figuren

Tabel 1: Cijfermatige berekeningen voor het LEADER-gebied (bron: Provincie Oost-Vlaanderen).....	8
Tabel 2: Totale cijfers voor het LEADER-gebied	8
Tabel 3: Gemiddeld netto belastbaar inkomen – 2020 (Bron: Statbel – provincies.incijfers.be)	14
Tabel 4: Percentage eenoudergezinnen met minstens één minderjarig kind – 2022 (Bron: Rijksregister – provincies.incijfers.be)	16
Tabel 5: Percentage minderjarigen in een gezin met minstens 1 werkloze ouder – 2022 (Bron: VDAB, Rijksregister en provincies.incijfers.be).....	17
Tabel 6: Activiteitsgraad – 2019 (Bron: Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)	19
Tabel 7: Werkzaamheidsgraad in % van totale bevolking 20-64j (Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)	20
Tabel 8: Jaargemiddelden aandeel werkzoekenden zonder werk t.o.v. inwoners van 18-64jaar– 2022 (Bron: VDAB en Rijksregister – provincies.incijfers.be).....	21
Tabel 9: Loontrekkenden versus zelfstandigen (Bron: RSZ – Rijksinstituut voor Sociale Zekerheid, Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen, Statbel - landbouwresultaten – provincies.incijfers.be).....	22
Tabel 10: Sectorale werkgelegenheid – 2019 (Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)	23
Tabel 11: Woonwerkpendel – 2019 (Bron: Vlaamse Arbeidsrekening – provincies.incijfers.be)	24
Tabel 12: Ruimtebeslag in het LEADER-gebied per gemeente – 2019 (Bron: Ruimteboekhouding – provincies.incijfers.be)	30
Tabel 13: Oppervlakte bestemmingscategorieën t.o.v. totale oppervlakte gemeente – 2022 (Bron: Ruimteboekhouding – provincies.incijfers.be).....	32
Tabel 14: Overzicht percentage van de bestemmingscategorie met ruimtebeslag (bron: provincies.incijfers.be – Ruimteboekhouding).....	33
Tabel 15: Verhardingsgraad t.o.v. totale oppervlakte en t.o.v. ruimtebeslag (Bron: Bodembedekkingskaart en provincies.incijfers.be)	35
Tabel 16: Samenstelling LAG LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender.....	114
Tabel 17: Indicatief financieel plan LEADER Vlaamse Ardennen tot Dender	121
Figuur 1: De 7 waarden van de LEADER methodiek.....	5
Figuur 2: Kaart van het voorgestelde LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender	7
Figuur 3: LEADER-gebied Vlaamse Ardennen tot Dender op niveau deelgemeente	11
Figuur 4: Evolutie leeftijdsverdeling – 2012-2022 (Bron: Rijksregister – provincies.incijfers.be).....	13
Figuur 5: Kansarmoede index (Kind&Gezin) – 2021 (Bron: Opgroeien – kansarmoede index - provincies.incijfers.be)	15
Figuur 6: Ruimtelijke spreiding van de clusters van kansarme buurten, uitsnede omgeving Gent, Denderstreek en Waasland, 2011 (Bron: Vanderstraeten, L., Van Hecke, E., & Rijckewaert, M. (2021). Buurten met een concentratie van kwetsbare huishoudens en woonsituaties op kaart gezet. Leuven: Steunpunt Wonen.	18
Figuur 7: Wegennet (Bron: eigen bewerking, (voorlopige) wegencategorisering vervoerregio's Gent, Waasland, Aalst en Vlaamse Ardennen)	25
Figuur 8: Spoorwegennet (Bron: eigen bewerking)	26
Figuur 9: Bovenlokaal Functioneel Fietsnetwerk (BFF) (Bron: Provincie Oost-Vlaanderen 2020).....	27
Figuur 10: Overzicht van het aantal aankomsten voor de toeristische regio Vlaamse Ardennen – 2021 (Bron: Cijfers verblijfstoerisme, Algemene Directie Statistiek – Verwerking Toerisme Oost-Vlaanderen)	28

Figuur 11: Logiesaanbod en toeristische bedden 2022 in toeristische regio Vlaamse Ardennen (Bron: Open data Toerisme Vlaanderen, via Toerisme Oost-Vlaanderen)	29
Figuur 12: Overzicht ruimtebeslag per statistische sector – 2019 (Bron: Landgebruiksbestand – provincies.incijfers.be)	31
Figuur 13: Verhardingsgraad in Vlaanderen 2018 in % van totale oppervlakte (Bron: https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/ruimtegebruik/verharding)	34
Figuur 14: Bebouwingsgraad, % bebouwing t.o.v. totale oppervlakte van LEADER-gebied – 2022 (Bron: GRB – provincies.incijfers.be)	36
Figuur 15: Algemene cijfers evaluatie LEADER 2014-2022	41
Figuur 16: Reliëf (Bron: Digitale bodemkaart Vlaams Gewest VPO)	45
Figuur 17: Verbreding in activiteiten en landbouwsystemen – uitgedrukt in percentage landbouwers (Bron: Bioboerderijen – Departement Landbouw en Visserij 2021, Zorgboerderijen - Steunpunt Groene Zorg, 2022 Hoeveproducenten - Agentschap Veiligheid Voedselketen 202.....	47
Figuur 18: Kaart met beschermd erfgoed (Bron: Agentschap Onroerend Erfgoed AOE)	50
Figuur 19: Potentiekaart voor water (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ – in opmaak, status: ontwerp)	57
Figuur 20: Potentiekaart natuurgehelen (water (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ – in opmaak, status: ontwerp).....	58
Figuur 21: Potentiekaart natuurverbindingen (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ – in opmaak, status: ontwerp)	59
Figuur 22: Potentiekaart groenblauw netwerk (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ – in opmaak, status: ontwerp).....	60
Figuur 23: Potentiekaart Land- en tuinbouw (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ in opmaak – status: ontwerp)	63
Figuur 24: Troef Poort tot het landschap (Bron: Beleidsplan ‘Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050’ in opmaak – status: ontwerp)	66
Figuur 25: Schematische voorstelling interventielogica	67
Figuur 26: Overzicht van de verschillende GLB-maatregelen binnen pijler 1 van het Vlaamse strategisch plan (Departement Landbouw & Visserij, 2022)	69
Figuur 27: Overzicht van de ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen binnen het nieuwe GLB (Bron: Departement Landbouw & Visserij)	74
Figuur 28: Indicatief plan Europese indicatoren	102
Figuur 29: Indicatief plan Vlaamse en gebiedsgerichte indicatoren	103